

Inhoud

6 september 2002

In procedures over **differentiatie van de WAO-premie** mag de advocaat van de werkgever soms het medisch dossier van de werknemer inzien. Mag hij nu die informatie niet gebruiken in andere procedures die hij voor zijn cliënt tegen dezelfde werknemer voert?

688 Geheimhouding tegenover cliënt in Pemba-zaken
J.P.M. van Zijl

692 Aankoopkosten van een deelneming aftrekbaar
K-J Visser

In de Nederlandse overnamepraktijk komt geregeld de vraag aan de orde of **aankoopkosten van een onderneming** fiscaal als onderdeel van de kostprijs van een deelneming moeten worden behandeld. De Hoge Raad besliste onlangs dat aankoopkosten in mindering kunnen worden gebracht op de winst.

essa **694** **De vrije advocatuur en haar vijanden**
E. van Staden ten Brink

Vaste rubrieken

687 Column
Volkerts drang tot consequentie
René Klomp

706 De balans van...
Dwarka Panday
Martine Goosens

709 Iks ging weer eens pleiten
Leo van Osch

716 In het Nieuws
Financiën werkt meldingsplicht uit
Strandfeestje voor goed doel

712 Reacties en Naschrift:
Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen
en psychische ziekten

733 Disciplinaire beslissingen

Niet alleen door Napoleon, ook door de tegenwoordige auditors en vele anderen, onder wie advocaten zelf, wordt de **vrijheid van de advocatuur** bedreigd. Van Staden ten Brink brengt de vijanden van alledag kordaat in beeld. Een essay over Schrapelijkheid, Stroperigheid en Administrirrowanie.

716-732 **Van de orde**
685 Van de deken: Motie van wantrouwen
Orde-nieuws
Orde-agenda
Personalialia
Literatuur

Omslag: Wim Heesakkers

In de volgende nummers

- Stress onder jonge advocaten
- Risicotaxatie bij verlenging van TBS
- De curator is helemaal terug

VAN DE DEKEN

Motie van wantrouwen

mr. M.W. Guensberg

'Werken aan vertrouwen, een kwestie van aanpakken', is de titel van het strategisch akkoord dat ten grondslag ligt aan het kabinet-Balkenende. De Algemene Raad volgde het informatie- en formatie-nieuws zo alert mogelijk en trachtte invloed uit te oefenen op het proces met een brief aan de toenmalige informateur, thans minister van justitie, mr. J.P.H. Donner.

Het regeerakkoord is schadelijk voor het vertrouwen dat burgers moeten kunnen hebben in een goed systeem van gesubsidieerde rechtsbijstand

Die brief had natuurlijk betrekking op de grote zorgen die we hebben over het dossier rechtshulp. Door het vorige kabinet was al besloten dat een aantal werkgroepen aan de slag zou gaan met het gedachtegoed van de commissie-Ouwerkerk, dus met de op zich goede gedachte om in de rechtshulp een strikte scheiding aan te brengen tussen de publieksfunctie – het loket en het spreekuur – enerzijds, en de private functie – toegevoegde rechtshulp door advocaten – anderzijds.

Daarnaast was besloten dat er, zoals geadviseerd in een interdepartementaal beleidsonderzoek, verder gestudeerd zou worden op een systeem van resultaatafhankelijke vergoeding in de rechtshulp. De in het advies duidelijk gelegde relatie met het optrekken van de vergoedingen tot 95 à 100 euro per punt, werd omzeild door dat toch wezenlijke aspect van de zaak door te schuiven naar het volgende kabinet.

Aan ondertekening van het convenant Kwaliteitswaarborging Advocatuur, dat een toeslag op de vergoedingen binnen bereik bracht, heeft de Orde mondeling zeer nadrukkelijk de voorwaarde verbonden dat de vergoedingen substantieel omhoog moeten. Op het ministerie van Justitie had men alle begrip voor het stellen van die voorwaarde en erkende men ook volmondig de noodzaak van verhoging. Eerder riep ook de Tweede Kamer op tot verhoging van de vergoedingen, omdat men, geheel terecht, vreesde dat te veel advocaten de gesubsidieerde rechtsbijstand vaarwel zouden zeggen.

Het lag in de lijn der verwachting dat dit alles bij de vorming van het nieuwe kabinet gerechtvaardigde aandacht zou krijgen. Instandhouding van een gezond systeem van gesubsidieerde rechtshulp is immers onmiskenbaar een bestaansvoorwaarde voor een moderne rechtsstaat, en de signalen waren overduidelijk dat in Nederland de afbrokkeling van het systeem gevaarlijke vormen aanneemt.

Lezing van het strategisch akkoord levert evenwel alleen maar teleurstellingen op. De capaciteit van diverse schakels in de juridische keten wordt uitgebreid, criminaliteitsbestrijding krijgt hoge prioriteit met een 'ambitieuw programma van maatregelen', de bevoegdheden van opsporingsambtenaren worden uitgebreid, het systeem van bestuurlijke boetes zal optimaal worden ingezet, de rechtshandhaving wordt doelmatiger ingericht, slachtoffers zullen beter worden beschermd, lik op stuk-afdoening van zaken wordt bevorderd, de strafmaat wordt verhoogd, de rechtspraak wordt versneld en knelpunten in de afdoening worden bij voorrang opgelost. Stuk voor stuk goede, gerechtvaardigde of op zijn minst begrijpelijke doelstellingen.

Aan de positie van de wat minder draagkrachtige burger wordt echter geen woord gewijd, terwijl die toch op zijn minst ook het recht en de mogelijkheid moet hebben om zich in al dit justitieel geweld staande te houden. Dat opvallende stilzwijgen doet vermoeden dat men in het geheel niet aan de rechtshulp heeft gedacht of, erger nog, dat men van oordeel is dat goede rechtshulp niet langer een onmisbaar element is van een beschaafde en rechtvaardige samenleving.

Wat nu 'Werken aan vertrouwen...'? De inhoud van het strategisch akkoord en de signalen die we na het aantreden van het nieuwe kabinet over de rechtshulp hebben opgevangen, zijn regelrecht schadelijk voor het vertrouwen dat burgers zouden moeten kunnen hebben in een goed systeem van gesubsidieerde rechtsbijstand. Het regeerakkoord is bovendien een motie van wantrouwen aan het adres van die advocaten die, ondanks alles, nog steeds bereid zijn om toevoegingszaken te doen.

De Algemene Raad zal er alles aan doen om de verantwoordelijke minister alsnog op betere gedachten te brengen. Alle steun, bijvoorbeeld via de in dit *Advocatenblad* gepubliceerde petitie (zie de Ordepagina's achterin), is welkom!

COLOFON

82e jaargang – 6 september 2002 – nr. 16
Verschijnt elke twee weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

De gehele productie van het *Advocatenblad* wordt betaald uit de advertentie-opbrengsten.

Redactie

mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. O.H. Minjon
mr. P.F.P. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. mr. L.W.M. Wopereis (Orde)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Uitgever

drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijns
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmvb@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,80 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 17: 6 september 2002
afl. 18: 20 september 2002

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 133 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: € 8

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier,
zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen
van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere
compilatiewerken
(art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

**Nederlandse
uitgeverij
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap**

COLU MIN

René Klomp

Volkerts drang tot consequentie

Stijn Franken heeft de ondankbare taak aanvaard Volkert van der G. te verdedigen. Publiciteitsbeluste collega's zouden er – spreekwoordelijk natuurlijk – een moord voor doen, mij lijkt het een *crime*. Het bewijs tegen Van der G. is overweldigend, iedereen becommentarieert alles wat je als advocaat zegt en doet, en veel aanknopingspunten voor de verdediging zijn er op het eerste gezicht niet. Zolang het Openbaar Ministerie geen vormfout maakt, lijkt een (levens)lange gevangenisstraf onontkoombaar.

Wat het toch interessant kan maken voor Franken is dat hij op dit moment mogelijk de enige in Nederland is die weet wat Van der G. bezielde heeft. Ik ga ervan uit dat Van der G. wel met zijn advocaat spreekt, en aangezien het motief een argument voor strafvermindering kan opleveren, zal Franken er zeker naar hebben gevraagd. Nu Van der G. op advies van Franken in de rechtszaal tot nu toe heeft gezwegen, zal Franken de laatste zijn om in het openbaar kond te doen van het motief. We zijn natuurlijk verzet op raadsels, dus eigenlijk kan het proces tegen Van der G. niet lang genoeg duren. Als Van der G. gevoel voor drama heeft, bewaart hij de onthulling van het motief tot zijn laatste woord.

Toch kost het mij weinig moeite om me voor te stellen wat Van der G.'s motief kan zijn geweest. Van der G. komt uit verschillende krantenpublicaties over als een extreem rechtlijnige activist. Hij procedeerde onvermoeibaar tegen boeren en lagere overheden en wist regelmatig succes te boeken met een precieze toepassing van de Meststoffenwet en andere milieuwetgeving. Zijn wereld was die van de letter van de wet. Ook nu in voorarrest schijnt Van der G. de Penitentiaire Beginselenwet en verschillende gevangenisreglementen strak en zonder uitzonderingen toegepast te willen zien. Zo heeft hij één uur extra frisse lucht geëist nadat hij door het – op zijn eigen verzoek – vervangen van gewone camera's door infraroodcamera's één keer een uurtje luchten had gemist.

Fortuyn stond aan het andere einde van het spectrum. Hij was bij uitstek een populist. Volgens familie, vrienden en andere intimi niet extreem rechts, al deed hij zelf met zijn anti-immigrantenstandpunten verrassend weinig moeite om *niet* met Jörg Haider en Filip de Winter te worden vergeleken. Zijn populisme zat in het zonder veel consistentie doen van uitspraken die konden rekenen op brede steun onder de kiezers. Het vreemdste was echter dat ook kiezers die weinig goeds van hem te verwachten hadden, zoals arbeidsongeschikten, werklozen en minimumloners, in groten getale achter hem aanliepen. Hij wekte een irrationalisme op waar de andere politieke partijen maar geen antwoord op wisten te vinden. Dit irrationalisme is de achilleshiel van de democratie. Populisten kunnen onweersaanbare melodieën voortbrengen waar weinigen weerstand aan kunnen bieden.

Wat ligt er nu meer voor de hand dan dat Volkert van der G. rechtlijnig en consequent heeft willen ingrijpen voordat het te laat zou zijn? Voordat Fortuyn een meerderheid achter zich zou hebben geschaard en premier zou zijn geworden? Voordat hij de kans zou hebben gehad de Grondwet te veranderen? Voordat hij het politieke bestel zou kunnen ontwrichten? Het vermoeden van Fortuyn was voor de rechtlijnige Van der G. waarschijnlijk de enig mogelijke consequentie om een onheil dat volgens hem Nederland bedreigde, te voorkomen.

Van der G.'s rechtlijnigheid blijkt levensgevaarlijk. Goethe heeft al gezegd: *Jede Konsequenz führt zum Teufel.*

Ik wens Stijn Franken veel succes als advocaat van de duivel. ■

Dilemma in Pemba-zaken

Geheimhouding ten opzichte van cliënt-werkgever

De administratieve rechter kan in procedures over premiedifferentiatie in de WAO bepalen dat kennisname van medische gegevens van een werknemer is voorbehouden aan een advocaat die optreedt als gemachtigde van de werkgever. Maar een advocaat kan zich niet naar beste vermogen voor zijn cliënt inzetten als hij die kennis vervolgens niet in verwante procedures mag gebruiken.

mr. J.P.M. van Zijl
advocaat te Tilburg³

Sinds de invoering van de wet Pemba per 1 januari 1998 is de WAO-uitkering die aan een werknemer wordt toegekend, van invloed op de hoogte van de gedifferentieerde WAO-premie die een werkgever moet betalen. In het kader van de berekening van de hoogte van die premie wordt – met een vertraging van twee jaren – aan de werkgever het bedrag van de WAO-uitkering toegerekend, die gedurende de eerste vijf jaar wordt uitbetaald aan de werknemer die op het moment van het intreden van de arbeidsongeschiktheid tot de werkgever in (werkelijke of fictieve) dienstbetrekking stond. Daarbij doet niet ter zake of de werkgever een verwijt gemaakt kan worden van het intreden (al dan niet arbeidsgerelateerde oorzaak van de arbeidsongeschiktheid) of voortduren (reïntegratie) van de arbeidsonge-

schiktheid van de werknemer. Ook is niet van belang of en hoe lang de arbeidsovereenkomst na de dag van het intreden van de arbeidsongeschiktheid heeft voortgeduurd.

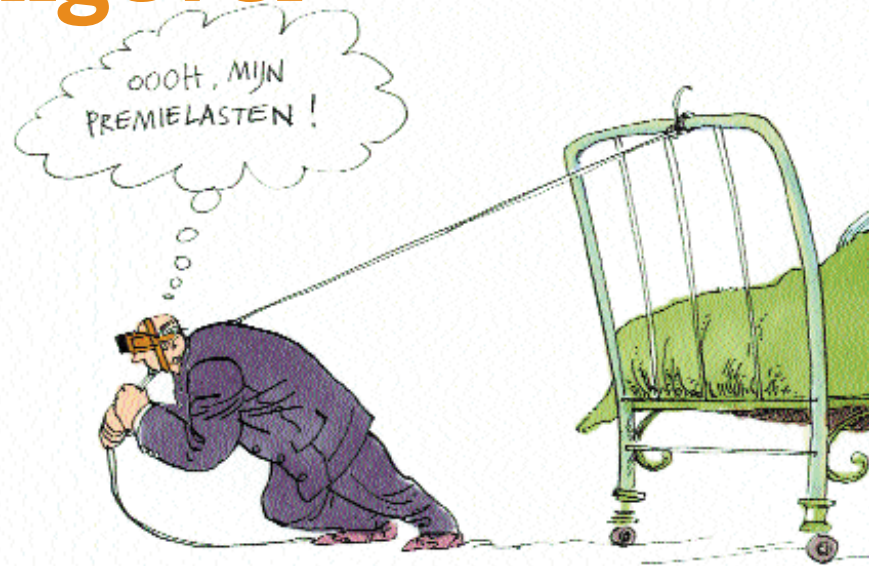
Omdat die vijf jaar uitkering doorgaans in zes kalenderjaren vallen, ondervindt de werkgever die invloed doorgaans in zes kalenderjaren. Die invloed is niet te onderschatten. De kosten van de premieverhoging zijn voor een kleine werkgever al gauw net zo groot als het grootste deel van de WAO-uitkering in die vijf jaren. Juist bij een kleine werkgever komt een dergelijke kostenpost hard aan. Grotere werkgevers¹ betalen uiteindelijk meestal meer dan het bedrag van de WAO-uitkering in de eerste vijf jaren. En als de loonsom van een grote werkgever in de loop van de jaren een beetje behoorlijke stijging ondergaat, bedragen de kosten van de premieverhoging al gauw het dubbele van het bedrag van de WAO-uitkering in de eerste vijf jaren.

Toekenningsbeslissing

Het is dan ook geen wonder dat werkgevers hebben gezocht naar mogelijkheden om door middel van juridische procedures te ontkomen aan de gevolgen van de premiedif-

ferentiatie in de WAO. Door de bepaling van art. 87e WAO² dienen werkgevers hun pijlen daarbij in eerste instantie en vooral te richten op het besluit tot toekenning van een WAO-uitkering aan een (ex-)werknemer. In navolging van de malus-uitspraak van de Centrale Raad van Beroep³ hebben werkgevers dat vooral gedaan door inzicht te eisen in de motivering die ten grondslag heeft gelegen aan de beslissing tot toekenning van de WAO-uitkering.

De malusregeling is destijds gestruikeld op het feit dat de werkgever volgens de Centrale Raad van Beroep recht had op inzicht van de medische gegevens die ten grondslag hadden gelegen aan het besluit tot toekenning van de WAO-uitkering, terwijl de bedrijfsverenigingen die motivering in verband met privacybescherming slechts konden geven met toestemming van de desbetreffende werknemer. Voor de premiedifferentiatie in de WAO had de regering voor dit probleem een oplossing bedacht in de vorm van de 'arts/gemachtigde'. Art. 88c WAO bepaalt dat de inzage in de medische gegevens door de werkgever (behoudens toestemming van de werknemer) slechts wordt gegeven aan een arts die door de werkgever

als zijn gemachtigde wordt aangewezen. Deze arts is ten opzichte van de werkgever gebonden aan zijn medisch beroepsgeheim. De arts/gemachtigde treedt in bezwaar en beroep in de plaats van de werkgever.

In grote problemen

In zijn uitspraak van 20 juli 2001 (USZ 2001/199; RSV 2001/205)⁴ heeft de Centrale Raad van Beroep bepaald dat aan de voor de werkgever uit art. 6 EVRM voortvloeiende elementaire eisen ten aanzien van een eerlijk proces niet wordt voldaan door middel van de regeling van de arts/gemachtigde, maar dat daaraan wel wordt voldaan als de administratieve rechter met toepassing van art. 8:32 lid 2 Awb bepaalt dat de inzage in, dan wel de kennisname van de medische gegevens van de werknemer is voorbehouden aan een gemachtigde van de werkgever die arts of advocaat is, dan wel van de rechter bijzondere toestemming heeft gekregen en die (voorzover het de medische aspecten betreft) in de plaats van de werkgever treedt.⁵ De Raad erkent daarbij dat de werkgever op deze wijze nog steeds niet op gelijke voet als de werknemer en het bestuursorgaan aan het geding zal kunnen deelnemen, maar is van

mening dat het resterende verschil in behandeling de werkgever niet in een wezenlijk nadeliger positie brengt ten opzichte van de andere partijen, zodat geen sprake meer is van schending van het vereiste van de 'equality of arms'.

De geheimhouding die de Centrale Raad van Beroep aan de advocaat⁶ ten opzichte van zijn cliënt (de werkgever) wenst op te leggen, kan de advocaat in grote problemen brengen. Volstrekt onduidelijk is namelijk hoe ver deze geheimhouding strekt. Art. 8:32 lid 2 bepaalt slechts dat 'de kennisname aan de advocaat is voorbehouden'. Maar mag de advocaat de kennis die hij in een procedure met betrekking tot het besluit tot toekenning van de WAO-uitkering (het uitkeringsbesluit) opdoet, gebruiken in een latere procedure met betrekking tot het besluit tot verhoogde vaststelling van de gedifferentieerde WAO-premie (het premiebesluit)? Dit kan bijvoorbeeld relevant zijn als de werkgever wil betwisten dat de arbeidsongeschiktheid is ingetreden op een moment dat de werknemer tot hem in dienstbetrekking stond⁷. Het lijkt mij dat het de advocaat vrij moet staan om de kennis ten aanzien van de medische gegevens die is opgedaan tijdens een procedure met betrekking tot het uitkeringsbesluit te gebruiken in een procedure ten aanzien van het premiebesluit. Zou dat niet mogen, dan zou immers geen sprake zijn van adequate rechtsbescherming van de werkgever ten aanzien van het premiebesluit.

Schending?

Een verdergaande vraag is of de advocaat die tijdens een procedure met betrekking tot een uitkeringsbesluit opgedane kennis over medische gegevens mag gebruiken in een civiele procedure tegen de werknemer. Bijvoorbeeld als de vraag aan de orde is of en in hoeverre de werkgever verplicht is tot loondoorbetaling. Of als in een kennelijk onredelijk-ontslagprocedure na opzegging wegens langer dan twee jaar durende arbeidsongeschiktheid de vraag aan de orde is of en in hoeverre de

arbeidsongeschiktheid van de werknemer verband houdt met de verrichte werkzaamheden. Schendt de advocaat de hem door de administratieve rechter opgelegde geheimhoudingsverplichting als hij met betrekking tot de medische gegevens mededelingen doet aan de burgerlijke rechter? Ik twijfel hierover. Als hij zijn geheimhoudingsverplichting daardoor zou schenden kan de advocaat in een onmogelijke positie komen te verkeren. Het zou kunnen dat hij beschikt over gegevens waarmee hij de stellingen van de werknemer kan weerleggen, maar hij mag deze niet gebruiken. En als de advocaat zijn geheimhoudingsverplichting niet zou schenden door de medische gegevens te gebruiken in een civiele procedure tegen de werknemer, hoe bereikt hij dan dat de werkgever niet door het vonnis van de burgerlijke rechter of via het verhandelde ter terechtzitting toch nog kennisneemt van de geheim te houden medische gegevens? Ten aanzien van de burgerlijke rechter gelden immers geen bepalingen als die van art. 88d en 88e WAO (scheiding van medische gegevens van andere gegevens in processtukken) en die van art. 88h WAO (onderzoek ter zitting achter gesloten deuren).⁸

Een nog weer verdergaande vraag is of de advocaat van de werkgever de tijdens een procedure met betrekking tot een uitkeringsbesluit opgedane kennis met betrekking tot medische gegevens mag gebruiken in een civiele procedure van de werkgever tegen een derde. Bijvoorbeeld als het gaat om het verhaal van de schade die de werkgever heeft geleden als gevolg van de arbeidsongeschiktheid van de werknemer op degene die schuldig is aan de arbeidsongeschiktheid van de werknemer. Omdat bij deze procedure een derde betrokken is, zou de advocaat of procesgemachtigde mijns inziens de hem opgelegde geheimhoudingsplicht schenden door de medische gegevens in deze procedure te gebruiken. Maar dan doet zich wel het hiervoor al genoemde probleem voor dat de

Mag de advocaat de bij het uitkeringsbesluit opgedane kennis over medische gegevens gebruiken in een procedure tegen de werknemer?

advocaat zich in deze procedure niet naar beste vermogen kan inzetten voor zijn cliënt. Hij mag immers bepaalde, hem wel bekende en mogelijk zeer relevante gegevens, niet ten behoeve van zijn cliënt aanwenden.

Straatsburg

De consequenties van toepassing van art.

Noten

- In de zin van de wet Pemba is in het jaar 2002 een grote werkgever, degene die in het jaar 2000 een premieplichtige loonsom had van f 750.000 of meer.
- Volgens deze bepaling dienen grieven van de werkgever betreffende het recht op of de hoogte van de WAO-uitkering gericht te worden tegen het besluit tot toekenning van die uitkering, en niet tegen het latere besluit tot verhoogde vaststelling van de gedifferentieerde WAO-premie.
- CRvB 15 februari 1995, RSV 1996/214
- Besproken in het *Advocatenblad* 2002-2, 25 januari 2002, p. 78 e.v. door mr. drs. S.F.H. Jellinghaus en in *Sociaal Recht* 2001-11, blz. 293 e.v. door mevrouw mr. M.J.A.C. Driessen. Ik zie hier af van commentaar op het oordeel dat bij toepassing van art. 8:32 lid 2 Awb van strijd met het recht op een eerlijk proces geen sprake meer is.
- Eerder al had de Centrale Raad van Beroep in zijn uitspraak van 15 februari 1995, RSV 1996/214 ten aanzien van de malus al een mogelijke rol toebedacht aan art. 8:32 lid 2 Awb, maar na de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 28 mei 1998, RSV 1998/173 en na de afschaffing van de malusregeling per 1 juli 1995 bij de wet van 2 november 1995 tot afschaffing van de malus en bevordering van de reïntegratie (Wet Amber), is het tot daadwerkelijke toepassing van art. 8:32 lid 2 Awb (voorzover bekend) niet meer gekomen.
- Daaronder is hierna ook begrepen de procesgemachtigde met bijzondere toestemming van de rechtbank in de zin van art. 8:31 lid 2 Awb.
- In de zin van art. 4 van het Besluit premiedifferentiatie WAO.
- Zie omtrent dit laatste echter: Centrale Raad van Beroep van 25 februari 1998, USZ 1998/69.
- Dit artikel heeft de Centrale Raad van Beroep in zijn eerdergenoemde uitspraak van 20 juli 2001 eveneens buiten toepassing verklaard, zonder zich daarbij te bekommeren om de uitdrukkelijke afweging die de wetgever in dat art. heeft gemaakt tussen het recht van de werkgever op een eerlijk proces en het recht van de werknemer op privacybescherming, waar het de medische gegevens betreft.

(advertentie)

De Meesterpinguïn 2 komt eraan

ISBN 90 268 4058 6, 124 pagina's, € 15,-. Vanaf 20 september verkrijgbaar in de boekhandel, op 27 september, tijdens de vijfde Ondernemering, in de stand van Advocaten voor Advocaten en via Kluwer: telefoon: 0570-673449, fax: 0570-691555, mail: juridisch@kluwer.nl

Aankoopkosten van een deelneming aftrekbaar

Foto: Jan Boeve / Hollandse Hoogte

Onlangs besliste de Hoge Raad dat de aankoopkosten van een onderneming fiscaal niet meer als onderdeel van de kostprijs van een deelneming hoeven te worden behandeld maar in mindering kunnen worden gebracht op de winst.¹ Deze kwestie is in de Nederlandse overnamepraktijk een terugkerend probleem.

mr. drs. K-J Visser
advocaat te Amsterdam²

De deelnemingsvrijstelling vormt één van de belangrijkste onderdelen van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 (hierna Wet Vpb 1969). De ratio van deze vrijstelling is te voorkomen dat voordelen uit deelnemingen³ niet meerdere malen in de belastingheffing worden betrokken. In de afgelopen jaren zijn verschillende procedures gevoerd over de vraag hoe aan- en verkoopkosten van deelnemingen onder deze vrijstelling moeten worden behandeld; het betrof de vraag of deze kosten in beginsel in het jaar van uitgave ten laste van de winst mogen worden gebracht of als onderdeel van de kostprijs van een deelneming moeten worden geactiveerd.

Kosten en deelnemingsvrijstelling

In de verschillende procedures was de centrale vraag of op basis van goed koopmansgebruik aan- en verkoopkosten ten laste van de winst mogen worden gebracht of als onderdeel van de kostprijs van een deelneming moeten worden geactiveerd. Wanneer de aan- en verkoopkosten moeten worden geactiveerd,⁴ hebben ze in beginsel geen gevolgen voor de te betalen vennootschapsbelasting, omdat de voordelen behaald met de verkoop van een deelneming zijn vrijgesteld.⁵ Wanneer deze kosten daarentegen ten laste van de winst mogen worden gebracht, hebben de kosten in beginsel wel gevolgen voor de te betalen vennootschaps-

belasting, terwijl de winst bij de (latere) verkoop van de deelneming is vrijgesteld.

De deelnemingsvrijstelling kent echter een belangrijke beperking van de aftrek van kosten die ten laste van de winst mogen worden gebracht: kosten gemaakt in verband met een deelneming, waaronder aan- en verkoopkosten van een deelneming, komen alleen ten laste van de winst indien zij middellijk dienstbaar zijn aan het behalen van in Nederland belastbare winst.⁶ Als gevolg van deze beperking werkt de deelnemingsvrijstelling in zuivere binnenlandse verhoudingen dus als een zogenoemde brutovrijstelling (de door de moeder ontvangen voordelen zijn onbelast terwijl de aan de deelneming toe te rekenen kosten bij de moeder volledig aftrekbaar zijn), maar in zuivere buitenlandse verhoudingen als een nettovrijstelling (de door de moeder ontvangen voordelen zijn weliswaar onbelast maar de aan de deelneming toe te rekenen kosten van de moeder zijn niet aftrekbaar).⁷

De regeling bevat dus voor de koper een prikkel om bij aankoop van een deelneming de gemaakte kosten ten laste van de winst te brengen, in plaats van die kosten als onderdeel van de kostprijs van die deelneming te activeren.

Als deel van de kostprijs

Met betrekking tot verkoopkosten heeft de Hoge Raad in 1988 beslist⁸ dat de kosten voor de bemiddeling bij de verkoop van een binnenlandse deelneming afzonderlijk ten laste van de winst kunnen worden gebracht en niet in mindering behoeven te worden gebracht op de verkoopopbrengst. De deelnemingsvrijstelling werkt voor ver-

De Hoge Raad is omgegaan en besliste bovendien dat ook in het verleden gemaakte aankoopkosten ten laste van de winst kunnen worden gebracht

koopkosten van een binnenlandse deelneming dus als een brutovrijstelling.

Dit arrest wierp de vraag op of wellicht ook de kosten inzake de aankoop van een deelneming ten laste van de winst kunnen worden gebracht in plaats van als onderdeel van de kostprijs te worden geactiveerd. In verschillende arresten heeft de Hoge Raad voor zowel binnenlandse als buitenlandse deelnemingen beslist dat deze kosten op basis van goed koopmansgebruik als onderdeel van kostprijs (de boekwaarde) van de deelneming dienen te worden geactiveerd.⁹ Een gevolg van deze benadering was dat voor aankoopkosten de deelnemingsvrijstelling in zowel binnenlandse als buitenlandse deelnemingsverhoudingen als nettovrijstelling leek te werken. Het verschil in behandeling van aan- en verkoopkosten van binnenlandse deelnemingen wekte in de praktijk verwondering, omdat in binnenlandse verhoudingen het uitgangspunt van de deelnemingsvrijstelling, namelijk te functioneren als brutovrijstelling, voor aankoopkosten leek te worden doorbroken.

Dit gegeven vormde dan ook de aanleiding voor het arrest van 24 mei 2002, waarin de vraag aan de orde werd gesteld of de bij aankoop geactiveerde aankoopkosten van een binnenlandse deelneming alsnog bij latere verkoop ten laste van de winst kunnen worden gebracht.

Als deel van de winst

De casus was de volgende. A BV verwerft in 1990 een directe deelneming in de in Nederland gevestigde B NV, derhalve een binnenlandse deelneming. A BV activeert in haar aangifte de beursbelasting en aankoopprovisie die bij de aankoop is betaald als onderdeel van de kostprijs. In de loop van het boekjaar 1993/1994 vervreemdt A BV de gehele deelneming en brengt de eerder geactiveerde aankoopkosten ten laste van haar fiscale resultaat. De inspecteur weigert echter de aftrek met de stelling dat de aankoopkosten een onderdeel vormen van de kostprijs van de deelneming (en derhalve het vrijgestelde voordeel bij verkoop verlaagt).

Terwijl het hof het standpunt van de inspecteur volgt op basis van de in het ver-

leden gewezen arresten van de Hoge Raad, komt daarentegen de Hoge Raad in cassatie op zijn eerdere arresten terug: hij stelt A BV in het gelijk. De Hoge Raad concludeert op grond van de ratio en de wetsgeschiedenis van de deelnemingsvrijstelling dat in binnenlandse deelnemingsverhoudingen, de vrijstelling als een brutovrijstelling heeft te functioneren, waarbij alle kosten van de moeder die met deze deelneming verband houden ten laste van de winst kunnen worden gebracht.

De Hoge Raad overweegt: 'Indien zij [de kosten, KJV], zoals in het algemeen bij ter zake van de aankoop van een bedrijfsmiddel gemaakte kosten volgens de regels van goed koopmansgebruik moet geschieden, als onderdeel van de kostprijs van de deelneming worden geactiveerd, zouden zij langs de weg van afschrijving op de kostprijs ten laste van het resultaat moeten worden gebracht, maar door de bijzondere aard van het bedrijfsmiddel deelneming is dit niet mogelijk.' De Hoge Raad oordeelt vervolgens dat gezien de bijzondere aard van het bedrijfsmiddel goed koopmansgebruik toelaat aankoopkosten op gelijke wijze als verkoopkosten van een deelneming ten laste van het resultaat te brengen in het jaar waarin die kosten zijn gemaakt. De Hoge Raad formuleert tot slot een overgangsregel met betrekking tot de in het verleden geactiveerde kosten: deze kunnen alsnog in aanmerking worden genomen.

Aanhouden

In dit arrest komt de Hoge Raad in duidelijke bewoordingen terug op eerdere arresten: in binnenlandse deelnemingsverhoudingen kunnen de aankoopkosten in het jaar van aankoop ten laste van de fiscale winst worden gebracht. Tegelijkertijd is beslist dat de in het verleden op basis van vroegere jurisprudentie geactiveerde aankoopkosten alsnog ten laste van de winst kunnen worden gebracht. Als reactie op dit arrest heeft het Ministerie van Financiën op 12 juni de inspecteurs verzocht verzoeken om aftrek van aankoopkosten toe te staan voorlopig aan te houden in afwachting van een nadere studie naar de gevolgen van dit arrest. Het ministerie heeft deze tijd zeer waarschijnlijk nodig om te beoordelen hoe

de door de Hoge Raad opgestelde overgangsmaatregel in de praktijk zal moeten worden vormgegeven, met name voor de gevallen dat nu kosten die vele jaren geleden zijn gemaakt alsnog ten laste van de winst kunnen worden gebracht.

De nationale fusie- en overnamepraktijk is gebaat bij dit arrest: alle kosten die met de aankoop van een deelneming samenhangen zijn dus bij aankoop van de fiscale winst aftrekbaar. Echter dit arrest zou tevens gevolgen kunnen hebben voor de internationale fusie- en overnamepraktijk inzake buitenlandse deelnemingen gevestigd in EU-lidstaten. De Hoge Raad heeft namelijk aan het Europese Hof van Justitie prejudiciële vragen gesteld over de verenigbaarheid van de beperking van de aftrek van kosten in de deelnemingsvrijstelling met het recht van vrije vestiging binnen de EU.¹⁰ Indien naar het oordeel van het Hof van Justitie sprake is van onverenigbaarheid met het recht op vrije vestiging, zullen tevens de aan- en verkoopkosten van deelnemingen gevestigd in EU-lidstaten aftrekbaar zijn.

Noten

- 1 Hoge Raad 24 mei 2002, nr. 37 201.
- 2 Verbonden aan Stibbe Amsterdam, met dank aan Maurice Emmen.
- 3 De fiscaal-technische begrippen deelneming en voordelen worden omwille van de eenvoud in dit artikel niet nader uitgewerkt. De houder van een deelneming wordt gemakshalve aangeduid met moedermaatschappij.
- 4 In geval van aankoopkosten worden deze toegevoegd aan de kostprijs, in geval van verkoopkosten worden deze in mindering gebracht op de verkoopprijs.
- 5 Aankoopkosten verhogen de kostprijs van een deelneming en verminderen bij latere verkoop de vrijgestelde winst terwijl verkoopkosten de verkoopopbrengst verlagen en eveneens de vrijgestelde winst verminderen.
- 6 De woorden 'middellijk dienstbaar' geven aan dat er een verband dient te bestaan tussen de kosten die de moedermaatschappij ter zake van de deelneming maakt en de belastbare winst die de deelneming behaalt.
- 7 Deze problematiek is gecompliceerder wanneer een Nederlandse moeder via een of meer buitenlandse vennootschappen, een Nederlandse deelneming of vaste inrichting heeft. Omwille van de eenvoud wordt hier niet nader op ingegaan.
- 8 Hoge Raad 19 oktober 1988, BNB 1989/43.
- 9 Voor buitenlandse deelnemingen Hoge Raad 2 maart 1994, BNB 1994/164 en 10 september 1997, BNB 1997/335 en voor binnenlandse deelnemingen Hoge Raad 8 juli 1996, BNB 1996/367 en 8 juli 1996, BNB 1996/368.
- 10 11 april 2001 (BNB 2001/257). Er is een cassatieberoep aangehangig over dezelfde vraag voor de EER.

De vrije advocatuur en haar vijanden

Waarom bedreigen auditors de natuurlijke vrijheid van de advocaat, net als Napoleon? Op 21 juni jl. wist mr. Staden ten Brink, in zijn Rede ter gelegenheid van de sluitingszitting 2002 van de Jonge Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden, tot verrukking van de toehoorders allerlei sluipende gevaren op een rij te zetten. 'Voorspellen van een rechterlijke uitspraak is al moeilijk genoeg, maar het is onmogelijk te zeggen wat een schrijffjurist van de firma LOTH met een bepaald dossier gaat doen.' 12.000 advocaten, dus 12.000 vrije geesten, want: 'Er is het handboek voor de soldaat. Maar er is géén handboek voor de advocaat.'

mr. E. van Staden ten Brink

advocaat te Den Haag

'De houding van de advocaat moet anders worden. Vroeger was het uw voornaamste plicht uw cliënt te beschermen. Voortaan moet uw voornaamste doel zijn de Staat te beschermen en te zorgen dat zijn wetten worden nageleefd. De bescherming van uw cliënt is een zaak van secundair belang.' Aldus de officiële definitie van de taak en de plichten van een advocaat in een decreet uit 1949 van de communistische Bulgaarse regering.¹

In de Sovjet-Unie was de situatie grosso modo dezelfde en werd de advocaat 'niet alleen' gezien als de verdediger van zijn cliënt, maar ook als een deskundige, die samen met de rechter en het Openbaar Ministerie een passende oplossing trachtte te vinden. Hij nam derhalve geen onafhankelijke positie in, maar was onderworpen aan de eisen der socialistische legaliteit en der politieke en economische doelstellingen. De advocatuur was collectief georganiseerd en stond onder toezicht van de ministeries van justitie. De advocaten werkten in kantoren en niet individueel. Procesvertegenwoordiging door een advocaat was niet vereist; zij kon ook geschieden door vertegenwoordigers van een collectiviteit, zoals vakbonden of arbeidsgemeenschappen.²

In het China van de Grote Roerganger Mao Ze Dong was de advocatuur afwezig. Men zei, maar ik heb dat niet persoonlijk kunnen controleren, dat een poging om een advocatenstand van hogerhand te organiseren, is opgegeven omdat de Chinese bevolking niet gewend was aan juridische bijstand van geschoolde juristen. Evenals vroeger werd in rechtsgedingen bijstand verleend door familieleden en andere groepsgeenoten terwijl ook vertegenwoordigers van werkeenheden als zodanig optraden.

Daar staat tegenover, dat ook de rechters niet noodzakelijk juristen behoeften te zijn.³

In een standenmaatschappij zal minder behoefte bestaan aan advocaten. Het recht neemt dan vanzelf zijn loop. In het oude Rome was van gelijkheid voor het recht in de verste verte geen sprake en, hoewel Rome beroemde advocaten heeft gekend, was de advocatuur minder een beroep als wel een fatsoensplicht, waarvoor men dan ook slechts een honorarium, een ereloon ontving. De traditionele standenmaatschappij uit de Middeleeuwen bracht de advocatuur ook niet écht tot leven: de rol van de 'taelman' werd veelal vervuld door de voorman van het gilde waartoe de procespartij behoorde.

Tot op de dag van vandaag is het in Oosterse landen een veeg teken, als iemand een advocaat in de arm neemt: heeft hij dan geen familie of vrienden die voor hem in de bres kunnen springen?

Het was de Renaissance die ten volle de idee van de gelijkwaardigheid der mensen tot uitdrukking bracht⁴ en vervolgens, met name in Frankrijk, onder de absolute monarchie, heeft de advocatuur zich – tegen de klippen op – voor het eerst in de geschiedenis een zelfstandige plaats weten te verwerven.

Défense sociale

Tegenwoordig is die plaats onomstreden. Weliswaar noemt bijvoorbeeld het EVRM de advocatuur niet als algemeen instrument van de rechtstaat,⁵ maar men pleegt het vereiste van beschikbaarheid van een adequate advocatuur af te leiden uit het wél omschreven *due-pro-*

essay

cess beginsel. Als advocaten zijn wij immer gespitst op *schendingen* van het EVRM, maar wij mogen niet vergeten, dat de verplichtingen van de tot het EVRM toegetreden staten niet alleen negatief omvatten (het zich onthouden van het maken van inbreuk) maar dat die staten ten aanzien van diverse rechten, waaronder art. 6 EVRM, de positieve verplichting op zich hebben genomen ervoor te zorgen dat hun burgers zich die rechten, desnoods in rechte, kunnen verwerven.⁶ De rechter wordt gezien als noodzakelijke hoeder van de in het EVRM verankerde rechten en de advocaat als waarborg van de toegankelijkheid van die hoeder.

De laatste tijd gaat het EHRM daarin overigens wel ver. De heer Aerts, Belgisch staatsburger, wordt op 14 november 1992 in bewaring gesteld, ter zake van een aanval op zijn ex-vrouw met een hamer. Het geschil, na veel wederwaardigheden, bestaat hierin, dat de Belgische staat hem wenst gevangen te houden in de psychiatrische afdeling van de Lantingevangenis, terwijl Aerts stelt dat zijn detentie ten uitvoer moet worden gelegd in het *établissement de défense sociale de Paifve*. Dat lijkt zo op het oog geen heel erg sterke zaak, maar zie: de Rechtbank te Luik gelast de overbrenging van Aerts naar Paifve op straffe van 10.000 Bfr. per dag. Het Hof van Beroep vernietigt dat vonnis echter en wijst de vordering af, van oordeel dat de civiele rechter hier geen taak heeft. Aerts stelt intussen dat zijn detentie in Lanting onwettig was, eist schadevergoeding, wil in cassatie en wendt zich tot, wat in het arrest de 'Legal Aid Board' heet, maar in goed Vlaams 'het bureau voor rechtsbijstand'. Dat bureau komt tot de conclusie dat het beroep van Aerts ongegrond is, wijst zijn verzoek om rechtsbijstand af, maar krijgt van het EHRM onder uit de zak: 'It was not for the Legal Aid Board to assess the proposed appeal's prospects of success, it was for the Court of Cassation to determine the issue.'

Op de website van het Brusselse Hof van Cassatie⁷ heb ik gezien, dat de procedure inmiddels in zoverre is veranderd, dat in het algemeen het advies van een cassatieadvocaat wordt gevraagd alvorens de beslissing wordt gegeven, maar het verschil lijkt mij niet evident: het is immers – een waarheid als een koe – evenmin aan de cassatieadvocaat om over de vooruitzichten van een zaak te *beslissen*. U zult dan ook begrijpen (en hopelijk billijken) dat in mijn negatieve cassatieadviezen verwijzingen naar het Aerts-arrest⁸ doorgaans achterwege blijven.

Deed of separation

Er is in de visie van het EHRM overigens wel degelijk een alternatief voor het onderhouden van een adequate advocatuur. Zie het klassieke arrest van Mevrouw Airey tegen Ierland (1979).⁹ Deze, alweer een familiedrama, was aangevallen ('assaulted') door haar echtgenoot, die vervolgens was verdwenen. Echtscheiding was destijds in Ierland niet mogelijk, maar wel was het mogelijk 'a deed of separation' te verkrijgen ('een ontslag van de verplichting tot samenwonen' zeiden wij vroeger), hetgeen kon worden verkregen bij the High Court (in Ierland, en Engeland, overigens het equivalent van de rechtbank). Dat schijnt, anders dan onze voorlopige voorziening van weleer, nogal lastig te liggen. Het Hof heeft het over 'the complexity of the procedure and points of law involved' en over 'evidential questions arising and... the emotional involvement entailed by marital disputes.' Het bleek ook uit het feit, dat geen van degenen die tussen 1972 en 1978 een dergelijke *deed* hadden gevraagd, dat zonder solicitor hadden gedaan.

Mevrouw Airey had getracht diverse solicitors voor haar zaak te interesseren, maar tevergeefs, waarschijnlijk om pecuniaire redenen. Het Hof oordeelde ook hier schending van art. 6 EVRM aanwezig, maar hield tegen dat zulks Ierland noodzakelijkerwijze verplichtte een 'legal aid scheme' in te stellen. Het Hof noemt dat niet meer dan één middel om de vereiste toegankelijkheid tot de rechter te bewerkstelligen, 'but there are others, such as simplification of procedure'. Waar het Hof zich over verdere mogelijkheden niet uitlaat en ik mij deze zo direct ook niet voor de geest kan halen, vrees ik dus, dat wij het hier te lande voorshands niet zonder een effectieve advocatuur, ook voor minder draagkrachtigen, zullen kunnen stellen.

Een effectieve advocatuur moet vrij en onafhankelijk zijn. Men kan van de burger niet vragen zich te laten vertegenwoordigen door iemand die niet in volle vrijheid en geestelijke en materiële onafhankelijkheid alleen het belang van de cliënt op het oog heeft. Voorts moet het advocaten mogelijk zijn en blijven hun aandacht volledig te richten op datgene wat zij moeten doen: rechtsbijstand verlenen. Sneeuwt men hen onder met ambtelijke regels, dan komen zij aan hun eigenlijke taak niet meer toe en is het einde van een vrije en ongestoorde beroepsopvatting ook in zicht.

**Advocaat Babilie werd
geschrappt, niet omdat hij
zijn werk niet goed zou
doen maar omdat hij te
weinig in rekening bracht**

3000 inwoners, 9 hoven

Eenentwintigste-eeuwers zijn geneigd te veronderstellen dat onze bureaucratie een uitwas van de moderne tijd is en dat het er in vroeger eeuwen eenvoudiger aan toe ging. Zij vergissen zich. Het rechtssysteem van het Frankrijk onder het ancien regime was ongelooflijk ingewikkeld, om te beginnen al door een veelheid van elkaar verdringende gerechtshoven. Men moet dan denken aan feodale Hoven, kerkelijke Hoven, Handelshoven, Zeevaarhoven, Hoven voor de Accijnzen, Hoven voor de Bossen en Wouden, Hoven voor Zoutpannen en een soort Politie rechter. Die Hoven waren aan elkaar deels onder- maar ook nevenschikt.

Het plaatsje Ste Menehoudt bijvoorbeeld, met niet meer dan 3000 inwoners, kende negen verschillende gerechtshoven. Na de revolutie zouden die negen hoven zonder veel bezwaar vervangen worden door één rechtbank, bestaande uit vier rechters. Het appelsysteem was niet simpeler ingericht: van *prévôtés* en andere feodale hoven, ging het naar *bailliages* en *sénéchaussées*, vandaar naar de *présidiaux* en pas dan naar de *parlements* en andere soevereine hoven. Helemaal soeverein waren die hoven trouwens niet: als *court of last resort* stond uiteindelijk altijd beroep op de Koning open, die de zaken liet onderzoeken door een uitgebreid eigen justitieel apparaat en uiteindelijk formeel besliste.¹⁰

Parijs was uiteraard het middelpunt van dit alles. De circa 35 gerechten van de stad domineerden het centrum en alleen al in het Palais de Justice, lang niet de enige plaats van rechtspraak, brachten dagelijks ongeveer 40.000 mensen hun dagen door, marketentsters voor de *catering* meegerekend. Men kan zich misschien een zekere voorstelling maken van de talloze jurisdictiegeschillen, niet alleen tussen partijen, maar ook tussen de hoven onderling. Het was trouwens onderdeel van het systeem, dat de Koning de Hoven tegen elkaar opzette. Zo trachtten de Bourbons de grote macht van de *parlements* in te perken, soms gewapenderhand, maar meestal door andere Hoven te bevoordelen, wat dan aanleiding gaf tot luid verbaal misnoegen.

In een dergelijke omgeving gedijt de advocatuur. En het is dan ook daar dat de eerste hechte Orde van Advocaten gestalte kreeg. Hoe bijzonder dat was, wordt duidelijk als men zich realiseert hoe verschillend de welstand en de klasse van de onderscheiden advocaten ook toen al was. De advocatuur varieerde van degenen die

Koningen en Prinsen terzijde stonden tot degenen die met een zeer nederige cliëntèle genoegen moesten nemen. De Orde moest dan ook een ijzeren discipline instellen om haar leden bij de les te houden: de arme Louis Baille bijvoorbeeld werd, ondanks smeekbeden met verwijzing naar de erbarmelijke omstandigheden van hem en zijn gezin, geschrapt, niet omdat hij zijn werk niet goed zou doen, maar omdat hij te weinig in rekening bracht (men zei: soms niet meer dan een kwart van dat wat anderen rekenden).

Ook naar het twee-handtekeningen-vereiste heb ik gezocht, maar daar waren de 14e eeuwse Parijzenaars nog net niet opgekomen

De Beer

De Orde groeide en bloeide. Veel van wat wij als modern zien bestond al in die tijd. Er bestond al sinds 1344 een stagiaire-systeem. Er werd aan Permanente Opleiding gedaan door zogenaamde *Conférences de Doctrine*, die de Orde hield in haar eigen bibliotheek en die zij, grootmoedig, ook openstelde voor magistraten. Ook naar het twee-handtekeningen-vereiste heb ik gezocht, maar *daar* waren onze Parijzenaars kennelijk nog net niet opgekomen.

Oorspronkelijk oefende het Parlement de Paris, het hoogste Gerechtshof (op de Koning na) nog toezicht over de advocaten uit. Dat Parlement bepaalde wie erin mocht en wie eruit moest. Maar langzaam werd hun beslissende bevoegdheid gemuteerd in niet meer dan een raadgevende stem. Bij twee gelegenheden trachtte het Parlement nog te interveniëren in een door het Hof onjuist geoordeelde schrappingsbeslissing, maar in beide gevallen zette de Orde haar zin met succes door.

In het begin van de 18e eeuw werd Claude-Joseph Prévost (1673-1753) deken van de Parijse Orde; een andere deken, dan de (landelijke en plaatselijke) deken, die ik ooit heb gezien. Een onbuigzaam man, zo driftig, dat contact met zijn familie onmogelijk was geworden. Hij was steile, jansenistische, godsdienstige opvattingen toegedaan. Niet voor niets was zijn bijnaam in de Orde: l'Ours (de Beer). Eén van zijn beschermelingen, een man die hem dus goedgezind was, Me Le Paige, beschrijft hem aldus: 'Prévost, een zeldzaam voortreffelijk mens van hart en verstand, maakt overal een persoonlijke kwestie van, hoe ongeschikt daartoe ook de gelegenheid. Zijn gestalte is al kolossaal maar hij maakt zich nog groter door op zijn tenen te gaan staan. Hij zwaait voortdurend zijn hoofd op en neer, schudt daarbij heftig met zijn lange pruik, spert zijn toch al zeer grote ogen wijdopen, evenals zijn zeer grote mond, waaruit op onbe-

essay

schrijflijke toon de meest bizarre zaken komen. Maar vooral houdt hij zijn handen nooit stil. Hij grijpt een man bij de revers en schudt hem genadeloos door elkaar; hij gebaart op een wijze, die men anders alleen op de markt ziet.' Wat meer kritisch drukt een andere confrère zich uit: 'Zijn oprechtheid betwijfel ik niet, maar hij is zo vreemd, zo driftig, zo bizar en zo raadselachtig, dat het onmogelijk is het op welk punt dan ook met hem eens te worden.'¹¹

Baretconflict

Rond 1720 brak tussen de balie en het Parlement een heftig conflict uit en het zal u frapperen, dat ook toen al het al dan niet dragen van hoofddekfels de gemoederen heftig kon beroeren. De meesten uwer zullen zich wijlen onze confrère Schuering – een vrije, volgens sommigen iets te vrije, advocaat – nog wel herinneren, die, bij mijn weten als laatste in Nederland, in functie altijd een baret droeg. Die baret is ook frequent te zien op platen van Daumier, maar was als wij Bordewijk mogen geloven al in 1930 – en daarvoor – obsoleet.¹² De baret, 'bonnet' in het Frans, werd door de advocaten destijds echter gekoesterd omdat zij het teken was, dat zij hadden gestuurd. Dat onderscheidde hen van het volkje der procureurs, dat de formele kant van de zaak in de gaten hield, waarvoor men, zoals bekend, niet doorgeleerd behoefde te hebben.

Het was een duidelijke zaak, dat advocaten, toen als nu, in beginsel het recht hadden met baret te pleiten. Ook stond het indertijd wel vast, dat zij die baret moesten verwijderen als zij uit de feiten van het proces citeerden. Maar wat diende te geschieden als zij uit een wetstekst citeerden of een precedent aanhaalden? Diende dat mét of zonder baret te geschieden? Ziehier het probleem.

Toen nu op 5 juli 1720 Me Louis Gin in het Palais de Justice uit een statuut voorlas, werd hij door de Voorzitter van de Kamer onderbroken met het verzoek zijn bonnet af te zetten. Verontwaardigd weigerde hij dat, waarop de zitting tot de daaropvolgende maandag werd verdaagd. Ook toen volhardde Me Gin in zijn weigering waarop de zitting werd geschorst. Op een nderhaast belegde advocatenvergadering veegde Prévost zijn vakbroeders de mantel uit omdat zij niet heftiger reageerden: 'men zou verwachten, dat wij collectief in katzwijn zouden zijn gevallen bij het bericht, dat iemand het recht van advocaten betwistte met gedekten

hoofde rechtsbronnen aan te halen.' Unaniem werd besloten de betreffende Kamer te boycotten. Na een dag of tien en na intensieve onderhandelingen gaf het Parlement toe.¹³

U zult misschien zeggen: 'wat een gedoe' en ook Yale-professor David Bell noemt het 'hairsplitting, even at the time'. Maar dan hebt u, en heeft Bell, het toch niet helemaal begrepen. Iemand moet de baas zijn en in de rechtszaal is dat, krachtens maatschappelijke noodzaak en afspraak, de rechter. Maar die autoriteit eindigt

wanneer de rechter en niemand er redelijkerwijs last van kan hebben hoe de advocaat zijn zaakjes inricht. Dan en daar is hij baas onder eigen baret.

Drie soortgelijke twisten kwamen in de daaropvolgende jaren tot oplossing, alle in het voordeel van de advocatuur.¹⁴ Wie overigens uit deze episode de conclusie trekt, dat advocaten en magistraten wel over alles ruzie gehad zullen hebben, heeft het mis: in hun maatschappelijke visie waren de magistratuur en de balie het goeddeels eens en als de magi-

stratuur zelf eens in staking ging tegen de Koning, wat herhaaldelijk gebeurde, kreeg zij de steun van de balie. De balie had echter, voor de tijd dat het duurde, duidelijk gemaakt, dat zij geen inbreuk op haar recht op vrije beroepsuitoefening toe zou laten.

Illusie van gelijkheid

Aan de bloei van de advocatuur onder het ancien regime kunt u de omgeving waarin een balie floreert wel zo ongeveer aflezen. Het bestaan van een intrinsiek onbereikbare illusie van gelijkheid, die leidt tot sociale onvrede en de behoefte voor sommigen om langs legale weg hogerop te komen, voor anderen om hun bezittingen en positie met legale middelen te verdedigen. Dit alles dan uiteraard tegen de achtergrond van een ingewikkelde – en steeds ingewikkelder wordende – maatschappij, maar wel onder de absolute voorwaarde dat, hoe ingewikkeld de rechtsgang ook is, de *rule of law* uiteindelijk zal worden gehandhaafd. Stabiliteit van het bestel, althans de veronderstelling daarvan, is ook vereist: wie begint aan een lange wedstrijd, als hij op zijn vingers na kan tellen, dat de doelpalen verzet gaan worden?

Aan deze vereisten voldeed het ancien regime en voldeed ook onze huidige samenleving. Ik verbaas mij dan ook niet, dat de advocatuur sedert mijn beëdiging ruim 30 jaar geleden meer dan vervijfvoudigd is.

Revoluties zijn voor de advocatuur een buitengewoon

slechte zaak. Onze Franse confrères uit het einde van de 18e eeuw, die in de revolutie van hun land een grote rol speelden, wisten dat misschien niet. Of wisten zij het wel, maar verkeerden zij, en verkeerde hun hele wereld, in een maelstrom waartegen elk verzet op voorhand zinloos was? In elk geval bracht de revolutie terstond het einde van de vrije advocatuur. Ook de oude rechterlijke organisatie verdween. Er kwamen revolutionaire tribunaal, bestaande uit gekozen rechters; de advocatuur werd als organisatie al bij decreet van 2 september 1790 (ruim één jaar na de val van de Bastille!) eenvoudig afgeschaft, evenals de beroepskleding: ‘que les hommes de loi, ci-devant appelés avocats, ne devant former ni ordre ni corporation, n’auront aucun costume particulier dans leur fonctions.’

Advocaten bleven overigens wel hun werk doen; hun naam werd bij een nieuw decreet van 29 januari 1791 gewijzigd in ‘défenseurs officieux’. Totdat Confrère Robespierre de verdediging in strafzaken simpelweg schrapte, omdat zij het functioneren van de guillotine vertraagde, met een motivering overigens die bewijst, dat de advocaat nog niet geheel in de Onkreukbare was opgegaan: ‘belasterde patriotten hebben in de juryleden hun beste verdedigers en samenzweerders hebben op deze steun geen recht. Men bespaart de beklaagden aldus bovendien kosten, omdat de verdedigers hun cliënten vaak op eenvoudig schandelijke wijze afzetten.’¹⁵

Artisans de crimes

De orde en de Orde zijn, zoals bekend, hersteld door Napoleon. Advocaten en dictators zijn echter elkaars natuurlijke vijanden. De advocaat komt nu eenmaal op voor individuele belangen, die in een dictatuur nimmer tot hun recht kunnen komen. Napoleon was een dictator. Zijn justitieel apparaat heeft in de luttele jaren van zijn bestaan meer *lettres de cachet* uitgevaardigd, dan alle ministers van het ancien regime tezamen. Mede door het ontbreken van advocaten stelde de in theorie wel degelijk bestaande rechtsbescherming niets voor: krachtens de constitutie was er een Commissie betreffende de persoonlijke vrijheid: ‘verreweg de meeste opgesloten wisten niets van haar bestaan af; die er wel van wisten vonden niet de weg erheen en van de 585 toch nog binnengekomen verzoekschriften trok zich geen mens iets aan.’¹⁶ Een groot vriend van de balie was de Grote Keizer natuurlijk niet. ‘Het is een verzameling praatzieke

lieden, bewerkers van de revoluties, zij zijn bijna allen alleen maar geïnspireerd door misdaad en corruptie... Ik wil dat men een advocaat de tong afsnijden kon, als hij deze gebruiken zou tegen de regering.’¹⁷ Bij een andere gelegenheid liet hij zich in vergelijkbare bewoordingen uit: ‘Ce sont des factieux, des Artisans de crimes et de trahisons.’^{18,19} De liefde was wederzijds: bij het zogenaamde Keizersplebisciet van 1804 bleek van de 200 Parijse ‘advocaten’ slechts een drietal voor.

Het decreet van 1810²⁰ herstelde de Orde, maar

maakte de balie tot een *lame duck*. De orde moest de eed van trouw aan de Keizer afleggen, kreeg niet haar eigen disciplinaire rechtspraak (dat was een zaak van de Minister van Justitie) en kreeg zelfs niet het recht van vrije vergadering. Onafhankelijkheid komt te voet en gaat te paard: nog steeds heeft de advocatuur haar eigen tuchtspraak niet terug, en hoewel ik op dat punt geen klachten heb, lijkt mij een verdere verambtelijking, gelijk onlangs gesuggereerd, nu juist een stap in de verkeerde richting.²¹ Ook de eed van gehoor-

zaamheid en trouw wordt nog steeds van iedere advocaat gevegd. De schaduw van Napoleon hangt tot de dag van gisteren en vandaag over ons heen: de zogenaamde ordebepalingen uit het begin van Rv. golden tot en met vorig jaar²² en uit de benadering van Pers en Raden voor Rechtsbijstand zou men soms afleiden, dat zij, gelijk Napoleon, advocaten ook nu nog houden voor ‘Artisans de Crimes.’

Omscholing van advocates

De Nederlandse orde maakt zich op om haar vijftigjarige bestaan te vieren. Een ‘Jubeljaar’ noemt de bijbel dat.²³ In *Advocatenblad* nummer 9 van dit jaar ziet u hoe de Orde, althans haar reclamebureau, zich de jaren vijftig voorstelt. Wij zien een vrouwelijke advocaat in toga, en met een bril, die intussen weer in de mode is geraakt, in een soort snackbar peinzend achter een milkshake zitten, ketchup en pepermolen binnen handbereik. Hoe moet men daar nu tegen aankijken? Ik heb het dan nog niet eens over het feit, dat de dame in kwestie niet erg lijkt op de vrouwelijke advocaten, die in de jaren vijftig prakticeerden en die ik (veel later) nog wel heb meegemaakt, waarvan ik noem de dames Boekman, Boon, Minkenhof, Nanning-Groenemeijer, Ragnhild Stapel en Jos. J.L. Timmer. Het punt is dat de vrouw in de advocatuur destijds zich haar plaats nog moest bevechten. Mr. Ed. Emmering schreef in zijn in 1960 verschenen –

**Een balie floreert bij de
illusie van gelijkheid,
die leidt tot de behoefte
om langs legale weg
hogerop te komen**

essay

overigens voortreffelijke – boek *De advocatuur* nog dat de advocatuur voor vrouwen in principe geen geschikt beroep was: ‘het publiek accepteert ze niet.’ Met het pro of contra van vrouwenarbeid, of met de gelijkheid der seksen had dat, aldus Emmering, niets te maken.²⁴

Die mening was kennelijk algemeen: een Engelse auteur²⁵ vatte het zo samen: ‘Women barristers are always industrious; some of them are learned, a few of them are eloquent, but none of them, I believe, makes much more than a living at the Bar.’ Het tij was overigens kennelijk al aan het keren: deze schrijvers drukten zich veel voorzichtiger en gematigder uit dan de beroemde Van Stipriaan Luiscius het enkele jaren eerder had gezegd, toen hij in omscholing van de vrouwelijke advocatuur een deel van de oplossing van het toen acute dienstbodenvraagstuk zag. Het was de tijd van de grote depressie, zeg ik er maar ter verontschuldiging bij.

Voeg aan het feit, dat het publiek ‘ze niet accepteerde’ toe, dat de toevoegingspraktijk gedurende het grootste deel van de jaren vijftig geheel pro Deo was en dan begrijpt u waarom naast de betrokken advocate een affiche van de film ‘How to marry a millionaire’ is geprojecteerd. U ziet: ook de vrouwelijke leden van de balie hebben niets voor niets gekregen en hun huidige positie met moed en doorzettingskracht bevochten.

De armen

De Orde acht haar bestaan sinds 1952 een feest waard en ook ‘sweet memories’. Dat zal best. Tot die memories mag echter behoren, dat de jaren vijftig ook jaren waren waarin de onafhankelijkheid van de advocatuur zwaar onder vuur lag en telkens verdedigd moest worden tegen pogingen tot compartimentering, toezicht en repressie. Ik zal u daarvan drie voorbeelden noemen.

Eeuwen had de balie haar taak de armen om niet, of om minder, te helpen vervuld. Maar vriend en vijand waren het er over eens, dat die situatie niet kon duren. Men kon toen twee kanten uit: een regeling waarbij de rechtshulp aan ‘on- en minvermogenden’ aan een klein aantal bureaus zou worden toevertrouwd en een regeling, waarbij alle advocaten (voorzover zij dat wensten) betrokken zouden blijven. De voorloper van onze Orde, de Nederlandse Advocatenvereniging, had voor het eerste gekozen en die weg was ook de toenmalige Minister Donker opgegaan. Hij kwam met een wetsontwerp²⁶ waarin de pro-Deopraktijk werd overgebracht naar semi-

ambtelijke bureaus, bezet met een klein aantal advocaten en medewerkers. Dit ontwerp leidde tot massaal protest van vrijwel de gehele advocatuur; de vergadering van de pas opgerichte Orde van 23 januari 1954 wees het voorstel massaal af.²⁷ Donker weigerde zijn ontwerp te veranderen: niet geheel ten onrechte verweet hij de Balie een onvaste koers te varen. Het was zijn opvolger Samkalden die het wetsontwerp op aanvaardbare wijze omwerkte. Dat was de WROM, die de kosteloze rechtsbijstand tot 1994 zou blijven beheersen.

Twee punten springen hier naar voren. In de eerste plaats dat het bereiken van een goede regeling soms enige offers vergt. Onze voorgangers zijn van 1952 tot 1958 kosteloos zaken blijven doen, teneinde de advocatuur als geheel bij de gefinancierde rechtshulp te blijven betrekken. In de tweede plaats, dat elke overheid zal trachten slechts een beperkt deel van de balie tot de gefinancierde rechtshulp toe te laten.²⁸ Dat streven is weliswaar begrijpelijk (dat deel van de balie, dat dan ook aangewezen is op de overheid, is een afhanke-

lijk deel van de balie, daarmee aan de overheid overgeleverd en dus als tegenstander ‘ingekapseld’), maar daaruit blijkt tevens dat de Balie uiterst wantrouwig zou moeten zijn tegen elke overheids poging om een van toevoegingen afhankelijk deel van de balie te isoleren van de rest van de balie.

Praktizijns

Een tweede strijd heeft zich afgespeeld op het terrein van de boekhouding. Toen er, dat komt van tijd tot tijd nu eenmaal voor, weer eens een aantal advocaten faillieerde en faillissementsgelden met hen ten onder gingen, heeft de Algemene Raad een boekhoudverordening het licht doen zien, welke stringente voorschriften over de boekhouding gaf en bovendien verordonneerde, dat de balie zich de controle door – wat men toe al noemde – vliegende accountantsbrigades moest laten welgevalen. Deze konden, ook onaangekondigd, zomaar overal ter controle binnenvallen. Tegen deze draconische voorname regende het protesten, ook tegen het feit dat uiteraard de balie de kosten van een dergelijk stringent onderzoek uiteindelijk zelf zou moeten betalen.²⁹ Na veel tumult is ook die verordening ingetrokken en grosso modo door de huidige Boekhoudverordening vervangen, waarmee, maar dat is mijn persoonlijke mening, best te leven valt.

De derde controverse is tevens de merkwaardigste.

Het betreft het ontwerp voor een Praktizijnswet van Minister Samkalden uit 1959. Op zich lijkt het geen balieprobleem als het beroep van rechtskundig adviseur wordt beschermd en gereguleerd. Dit ontwerp ging echter zo ver, dat de praktizijn de bevoegdheid kreeg alle zaken te behandelen, behalve die op het terrein van het familierecht. Zou bij de behandeling van zaken inschakeling van een procureur vereist zijn, dan zouden advocaten en praktizijns moeten samenwerken, nota bene op bij AMvB vast te stellen wijze! Ditmaal werd de verdediging, overigens na een protestvergadering van advocaten, door de Algemene Raad gevoerd, die goed aanvoelde dat een dergelijke wet slechts kon leiden tot rechtsbijstand door en concurrentie van een *lesser profession* van niet-gegradeerden, zulks tot schade van advocatuur én publiek.³⁰ Van het ontwerp is sedertdien niets meer vernomen.

Buitenkantregels

Correspondenten en cliënten verbazen zich wel eens over het feit dat een zaak die in eerdere instanties in een onontwarbare knoop gewikkeld leek te zijn, bij de Hoge Raad op onverwacht natuurlijke wijze tot een oplossing kwam. Van dat verschijnsel heeft de Hoge Raad uiteraard niet het alleenvertoningsrecht. Ook bij hoven en rechtbanken kan men opeens het licht zien schijnen en ook een advocaat heeft soms, als door een wolk, het gevoel, dat hij nu de vanzelfsprekende oplossing ziet door een woud van stellingen en argumenten heen. Wat er dan mijns inziens gebeurt, is dat bepaalde in ons collectief onderbewustzijn levende kernwaarden³¹ door de buitenkantaspecten van een zaak heen breken en dat alle daarmee strijdige argumenten zich opeens als 'vals' manifesteren. Een dergelijke manifestatie van het Recht geeft de momenten waarom het de ware Jurist te doen is. Die momenten 'bezweren het dagelijks gezeur'³² en maken duidelijk, dat het recht meer is dan het toepassen van een arbitrair samenstel van regels ('buitenkantregels') op mensen en rechtspersonen in alledaagse situaties.

Natuurlijk kunnen wij niet zonder buitenkantregels. Wij hebben net, per 1 januari 2002, weer een nieuw wetboek, goeddeels vol met buitenkantregels, voorgeschoteld gekregen. Misschien geeft dat wetboek te veel regels; die discussie wil ik nu niet met u aangaan. Als u maar vasthoudt, dat het Recht nimmer in die buitenkantregels ligt, maar, in de woorden van Kisch, op de achterkant van een postzegel past. En wellicht is zelfs die

postzegel al te veel en komt het neer op het sprookje van de drie beren, die besluiten om de maan, die in de zee drijft, te vangen, maar merken, dat de maan hun steeds door de mazen van hun schepnet glipt.

In deze tijd is het grote gevaar dat het steeds meer gaat om de buitenkant: buitenkantregels, buitenkantbeslissingen, buitenkantcontacten, buitenkantberoepsuitoefening en dat daarbij datgene waar het werkelijk om gaat uit het oog wordt verloren: de kernwaarden, de rechtsvinding, werkelijke interactie, het zijn van een

goed advocaat. Ik zal u daarvan een paar voorbeelden noemen en beginnen met de rechterlijke macht. Hoe de rechterlijke macht functioneert is van uitzonderlijk belang voor de advocatuur: ook als wij niet procederen is het hun product, dat wij verkopen.

Schrijfsjurist

Ernstig zijn de doorlooptijden voor de vonnissen, arresten en zittingen. Deze lopen thans, zoals bekend, tot wel anderhalf jaar op! Demografische factoren en toenomen procesbereidheid zullen

zeker meespelen, maar het probleem zit hem toch ook in de onophoudelijk spuitende wetgevingsmachine. Ik heb nog nooit zoveel nieuwe wetgeving gezien als de laatste tien jaren. Dat zal allemaal wel nodig zijn, maar een kind kan zien dat het gerechtelijk apparaat daardoor vast zal lopen, hetgeen dan ook is gebeurd. De enige juiste oplossing is dan uiteraard: meer rechters, maar men zoekt de oplossing thans met name elders en mijns inziens verkeerd, namelijk door centrale lichamen te creëren, die knelpunten voor alle rechtbanken of alle hoven moeten oplossen: bij de rechtbanken de 'Vliegende Brigade' en bij de hoven LOTH. Het bezwaar is natuurlijk, dat die Brigade helemaal niet vliegt, maar gewoon in een gebouw ergens in Den Haag zit, zodat zij eigenlijk 'Vliegende Dossiers' zou moeten heten. Het betekent, dat de vonniswijzer (een zogenaamde 'schrijfsjurist') de zaak weer aan een plaatselijke rechter over moet doen, als een comparitie of enquête nodig zou zijn. Dat is op zich inefficiënt, maar daarbij blijft het niet.

Advocaten, maar de meer ingevoerde cliëntèle intussen ook, kennen het verschijnsel en zij kennen de remedie ook: wil je de aandacht vangen van de rechter die de wet je (materieel) toekent, dan moet je pleidooi vragen. En daar zit dan de volgende *bottleneck* of, voor de kenners onder u, 't volgende Plenkiske.³³ Het allergrootste gevaar manifesteert zich pas na lange tijd, en is dat die

**Het bezwaar is dat die
Brigade helemaal niet
vliegt, maar gewoon in een
gebouw in Den Haag zit**

essay

schrijffjuristen door roeien en ruiten zullen proberen zaken zonder comparities of enquêtes af te gaan doen, waarbij ‘onvoldoende wederspraak’ dan wel ‘onvoldoende is gesteld, en evenmin anderszins gebleken...’ gevleugelde woorden worden.³⁴ Dat leidt tot zuivere buitenkantbeslissingen en elke onterechte buitenkantbeslissing doet het vertrouwen in de rechtspraak tanen. Na een verraderlijk lange incubatietijd merkt men dan dat de acceptatiegraad van rechterlijke beslissingen is verminderd en entameert men vertwijfeld onderzoeken, hoe dat komt. Men had zich eerder moeten realiseren, dat justitiabelen aanspraak hebben op het oordeel van een rechter en niet van een schrijffjurist. Bovendien: het voorspellen van de rechtbank, het hof en de Hoge Raad is al moeilijk genoeg, maar het is, volgens mij, onmogelijk te zeggen wat een schrijffjurist van de firma LOTH met een bepaald dossier gaat doen. Het voorspellend vermogen van advocaten neemt daardoor af; de gevolgen laten zich raden.

Get the deputy

Dit wordt versterkt doordat tussen balie, rechterlijke macht en griffie nog maar nauwelijks normaal contact bestaat; zij zien van elkander alleen de buitenkant. En toch is het nog maar een jaar of dertig geleden, dat iedere advocaat zelf met zijn beslagrequest dan wel zijn concept kort-gedingdagvaarding naar de president ging. Ik weet het uur nog: halféén 's middags. De president bekeek het request of de dagvaarding zelf, stelde vragen over de zaak, maakte opmerkingen en gaf soms advies. Tegen dat laatste zou de Stichting WORM zeker bezwaar gehad hebben, maar die bestond toen nog niet. Ik begrijp dat dát nu om logistieke redenen niet meer kan; het kon al niet meer toen het PvJ werd betrokken. Niettemin was er met de RAIO en het griffiepersoneel ook goed te werken. If you can't get the sheriff, get the deputy.

Thans hebben sheriff, deputy en al wat daaronder komt zich opgesloten in een volstrekt onneembare veste. Het beslag komt terug met een stempeltje zonder dat iemand zich inhoudelijk in de zaak heeft verdiept. Het personeel achter de zogenaamde Centrale Balie is geen griffiepersoneel en weet alleen waar de post naartoe moet. Omdat zij een cursus conflictbeheersing hebben gevolgd, heeft het ook geen zin boos op hen te worden. Afgezien van zittingen, vonnissen en rolreglementen verloopt de communicatie dus uitsluitend per telefoon of (fax)-brief. Geen wonder dat de telefoon overbelast raakt

en bij één van onze gerechten wordt thans dan ook 's middags warempel een antwoordapparaat in werking gesteld. Zonder aan de veiligheid (waarvan intussen iedereen het belang wel inziet) afbreuk te doen moeten daar toch oplossingen voor zijn. Zorg bijvoorbeeld dat die Centrale Balie bij toerbeurt bemensd wordt door echt griffiepersoneel, dat zelf iets weet dan wel in elk geval ter plekke iets aan de juiste persoon kan vragen.

Bijna milieuactivist

Ontstentenis van normale communicatie leidt tot absurditeiten.

Enkele jaren geleden heb ik een arrest van de Hoge Raad uitgelokt waaruit volgt dat een rolreglement zich 'recht in de zin van art. 99 RO' mocht noemen.³⁵ Ik heb daar nu wel een beetje spijt van. Wie laat zich de kans ontglippen 'recht in de zin van (toen nog) art. 99 RO' tot stand te brengen? En zo buitelt het ene na het andere reglement vol met buitenkantregels over mijn bureau, hetgeen betekent dat voor het simpelste ver-

zoek, dat veelal (doch geenszins altijd) per formulier moet worden gedaan, kennis van en inzicht in een soort mandarijnenwetenschap vereist is. Hoe men een wederpartij tot concluderen beweegt, is bij hof en rechtbank verschillend geregeld en ook overigens is de eenheid ver te zoeken. Door een dergelijke myriade van regels worden advocaten tot ambtenaren gemaakt en kunnen zij niet meer werken.

Mijns inziens zou moeten worden nagedacht over de noodzaak en de opportuniteit. Aan de betreffende reglementen – maar ook NRv doet gezellig mee – is onvoldoende te zien dat dat gebeurd is. Ik noem als voorbeeld de regeling van het fourneren. Het fourneren van gevormde procesdossiers door advocaten/procureurs was natuurlijk eigenlijk alleen maar praktisch en ook milieuvriendelijk. Er waren dan drie dossiers op het gerecht: één van elke partij en het Griffiedossier. Er was geen papierverspilling: na afloop gingen de dossiers gewoon weer terug. Maar dat kan niet meer: iets wat zó simpel is, kan niet juist zijn. Dus wordt de fotokopiebranche een forse duw in de rug gegeven. Van alles een kopie naar de rechtbank, daar zijn wij aan gewend. Maar dan: kopie in drievoud voor het pleidooi³⁶; in hoger beroep een kopie van het dossier aan de memorie van grieven³⁷; bij pleidooi nog eens kopie in viervoud³⁸. Bij de Hoge Raad zou het eigenlijk allemaal nog eens in achtevoud gekopieerd moeten worden, maar die heeft zijn werkwijze

(gelukkig en wijselijk) nog niet veranderd. Op de achtergrond moet ook de griffier van de lagere gerechten er eventueel aan geloven: bij elk beroep moet ook hij op verzoek een kopie van het dossier inzenden.³⁹ Een mens zou er bijna milieuactivist van worden. Bovendien is de regeling zo lek als een mandje: er hoeft maar één persoon te vergeten iets te kopiëren en de rechter neemt van het ontbrekende geen kennis. Zou er geen betere oplossing te verzinnen zijn: een griffiedossier, dat gedurende de procedure wordt gevormd, door beide partijen wordt 'gevoed' en dat de reis naar boven meemaakt, bijvoorbeeld? En kan dat dossier tussen enkele mensen, die op één en dezelfde verdieping van een gerechtsgebouw werken, nu werkelijk redelijkerwijze niet circuleren?

De problemen bij de rechtbanken en de hoven zijn in wezen de problemen die overal in de samenleving zijn ingetreden: files en wachtlijsten op de juridische snelweg. Dergelijke problemen zijn nog nooit opgelost met demotiverende bureaucratische structuren: niet een piramidale, maar een platte structuur is hierop het antwoord. Men kan dat bij Schumpeter lezen, maar men ziet het ook aan de kantongerechten, die altijd adequaat hebben gewerkt, en aan de, nog steeds relatief kleine, Hoge Raad, die zijn kwalitatief hoog niveau tot nu toe heeft weten te handhaven. Het tot dusverre gevoerde beleid staat hier echter volstrekt haaks op. Ik ben benieuwd op welk moment de kentering inzet. Of geldt hier: 'to be restored, our sickness must grow worse'?⁴⁰

Nieuwe leemte

Dit echter valt in het niet bij de desolate situatie waarin de zogenaamde gefinancierde rechtsbijstand zich thans bevindt. Voor een onafhankelijke, vrije, advocatuur is deze ontwikkeling desastreus. Toevoegingszaken zijn essentieel voor de rechtsontwikkeling en zij stellen jonge advocaten in de gelegenheid een praktijk op te bouwen, zonder zich te conformeren aan, respectievelijk afhankelijk te maken van een groter geheel.⁴¹ Toen ik beëdigd werd was recent het 'Zwarte nummer' van *Ars Aequi* verschenen; onze Zoetermeerse confrère J. Keereweer was een van de redacteurs. Sedertdien hebben wij de gefinancierde rechtshulp geheel opgebouwd en weer tot *ground zero* afgebroken zien worden. De toegevoegde advocaat wordt niet meer financieel gemotiveerd, doordat de geliquideerde kosten naar de Staat zijn gedirigeerd. De geringe vergoedingen, waarvan bovendien ook

nog eens een steeds groter deel door de rechtzoekende moet worden opgebracht, en de bureaucratie bij de stropige Raden voor Rechtsbijstand doen de rest.⁴²

Dit alles spreekt vanzelf. U weet dat, u hebt mij daarvoor niet nodig. Maar in de discussies daarover frapperen mij een paar aspecten, die weinig genoemd worden. In de eerste plaats begrijp ik dat in de gefinancierde rechtspraktijk nog steeds behoorlijk te verdienen valt als men bulkgoederen produceert. Veel zaken bij de politierechter, vluchtverhalen die slechts en détail verschillen

en een echtscheidingsmachine kunnen – ook op toevoegingsbasis – hun rendement opleveren.⁴³

Maar voor enigszins bijzondere zaken, op welk gebied dan ook, zijn de vergoedingen volstrekt ontoereikend. Toevoegingen in civiele cassaties bijvoorbeeld worden volstrekt inadequaat gehonoreerd en vormen voor mij (en anderen) eigenlijk niet meer dan een nogal curieuze hobby.

Een ander vreemd aspect in de discussie vormt het zogenaamde 'uurtarief'. Zelfs de Raad voor Rechtsbijstand pleit voor verhoging van 'het geldende uurtarief'.⁴⁴ Maar die discussie is van een andere planeet, omdat in de meeste gevallen helemaal geen uurtarief geldt, maar een zaaktarief. Het vragen van extra uren biedt in cassatiezaken geen soelaas, omdat het dan vrijwel altijd om studie-uren gaat en die vergoedt de raad niet, omdat een advocaat volgens de raad nu eenmaal (en men bedoelt dat daar zeer letterlijk!) afgestudeerd is.

Zeer veelvuldig, ten slotte, maken de raden gebruik van het verschijnsel van de voorwaardelijke toevoeging, hetgeen betekent dat pas na afloop blijkt of de cliënt aan de toevoegingsnormen voldoet. Omdat men de cliënt dan ook niet om een voorschot kan vragen loopt de advocaat met zo'n zaak een debiteurenrisico, dat hij voor een (gewone) cliënt nooit zou willen lopen.

Natuurlijk zal op een gegeven moment de wal het schip wel keren, ontstaat er een nieuwe 'leemte in de rechtshulp' en ik hou *Ars Aequi* dan ook scherp op kleurverschillen in de gaten. Intussen is het wel curieus, dat de wetgevingsmachine doorlopend wetswijzigingen uitspuwt, maar het af laat weten, als het erom gaat de onvermijdelijk daarin voorkomende lacunes en onduidelijkheden op te heffen en onvermogens bij het realiseren van hun rechten bij te staan. Ik herinner nog even aan het begin van mijn rede: de verdragsverplichtingen van de Staat der Nederlanden ex art. 6 EVRM beperken zich niet tot het creëren van rechten op papier en het

Ook buiten de lunatic fringe zaken behoort het 'dood laten bloeden' tot de standaarduitrusting van iedere advocaat

essay

nalaten van het maken van inbreuk daarop: het moet gaan om échte rechten en het moet de burger (*iedere* burger) daadwerkelijk mogelijk zijn er gebruik van te maken. Wordt, bijvoorbeeld, in de civiele cassaties aan die eis nu niet voldaan, dan heeft de Staat de keus: hetzij de advocatuur te versterken, of de cassatieprocedure dusdanig te vereenvoudigen, dat iedere burger zelf zijn middelen in kan dienen.

Administrirowanie

Het kan zijn, dat hier het moment van kentering nabij is. Twee berichten in *Advocatenblad* 2002-11 van 31 mei jl. wijzen daarop: Uit onderzoek van het EIM blijkt, dat thans twee van de drie advocatenkantoren 'hun neus ophalen voor de niet-betalende cliënt' (in 1993 had nog vier van de vijf kantoren een toevoegingpraktijk en in 1979 19 van de 20!).⁴⁵ Het tweede bericht is dat steeds vaker (bedoeld zal wel zijn: steeds meer) jonge advocaten uit eigen beweging het beroep verlaten. Dat was enkele jaren geleden nog een zeldzaamheid en nu is het gewoon. De Orde begrijpt daar niets van en er komt een onderzoek door een heus onderzoeksbureau ('RaymakersvdBruggen') met een vragenlijst te verspreiden onder 1500 advocaten. 'Hoe beter' aldus het bericht, maar men zal wel bedoelen: hoe hoger 'de respons, des te meer kan het onderzoek bijdragen aan het inzicht in de oorzaken en in de mogelijkheden om deze te voorkomen.'⁴⁶ Ik denk, dat de bestuurders der Orde zich dat inzicht eenvoudiger en goedkoper kunnen verwerven, door hun werkkamers voor één ochtend te verlaten en op de rechtbank een rondje *rank and file* advocatuur te doen. En hoe Staat en Orde dan verder dienen te handelen is eenvoudig uit de Heilige Schrift te halen, waar immers voor het Jubeljaar staat geschreven: 'Desgelijks, wanneer Uw broeder bij U zal verarmd zijn en zich aan U verkocht zal hebben, gij zult hem niet doen dienen den dienst van een slaaf.'⁴⁷

Dat men aan de Schedeldoekshaven en de Neuhuyskade weinig van de situatie begrijpt blijkt ook uit de zogenaamde Kwaliteitsregeling. De as van het kwaad, Schraperigheid en Stroperigheid, lijken hier de handen ineen te hebben geslagen. Die Kwaliteitsregeling betekent dat een verhoging van de toevoegingsvergoedingen, die overigens niet meer is dan een inflatiecorrectie, alleen verstrekt wordt aan advocaten, die hun kantoororganisatie door een andere advocaat (een auditor) hebben laten controleren en die bovendien gaan voldoen

aan dat wat de auditor zegt (zogenaamde verbeterpunten van één of twee jaar). Natuurlijk gaat het ook nu weer niet écht om kwaliteit. Het zijn weer allemaal buitenkantregels die hier worden opgelegd en gecontroleerd.

Is dat nu zo erg, vragen sommigen mij. Bij jou staan toch ook de dossiers alfabetisch in de kast, wordt de boekhouding bij- en de cliëntèle op de hoogte gehouden?

Ja, dat is erg. Dit soort zaken is als een kwaadaardig gezwel. Het begint schijnbaar onschuldig en vanzelfsprekend, maar vermenigvuldigt zich ongemerkt en razendsnel.⁴⁸ Het verbaast mij dan ook, om met

Prévoost te spreken, dat wij, bij kennisneming van die regeling, niet collectief in katzwijn zijn gevallen. Kennelijk protesteert u vooral met uw voeten. De deken heeft u al doen weten, dat slechts 440 (van de circa 2900) kantoren de audit hebben aangevraagd en dat is niet veel. Ook als het er wat meer worden zijn het kennelijk alleen de kantoren die voor een belangrijk deel van toevoegingen afhankelijk zijn die zich aan deze

rompslomp onderwerpen. De andere worden de gefinancierde rechtshulp uitgejaagd. De gevolgen voor de gefinancierde rechtshulp zullen ernaar zijn, maar minister Donker ziet postuum alsnog zijn ideaal verwezenlijkt het deel van de advocatuur dat door de Overheid gefinancierd wordt, te compartimenteren, van de Staat afhankelijk en aan de Staat ondergeschikt te maken.

Men miskenne mijn standpunt niet: indien de Orde als geheel bepaalde, nauwkeurig omschreven, minimum-eisen stelt aan alle advocaten is dat een *fact of life*. De Orde doet dat trouwens ook: wij moeten allen onze boekhouding op orde hebben, cursussen volgen, tegen beroepsaansprakelijkheid verzekerd zijn, et cetera. De vraag is telkens of de grenzen van de regelgeving zo onderhand niet zijn bereikt, maar dat is een andere discussie. Hier is echter duidelijk meer aan de hand en worden advocatenkantoren via een bureaucratisch systeem tot eenheidsworst gemaakt, ook op punten die op zijn zachtst gezegd in hoge mate omstreden en arbitrair zijn. Het Russisch heeft daar, voorzover mij bekend als enige taal, een woord voor: *administrirowanie*.

Lieve auditor

Over de eisen die in concreto worden gesteld, wordt geheimzinnigheid betracht, in het algemeen geen best teken. Ik weet dat er een checklist voor auditors bestaat en had het plan deze vandaag met u door te nemen. Dat

kan echter niet, daar mijn verzoek om de checklist ter beschikking te stellen door het zogenaamde Audit-Bureau is afgewezen. U en ik moeten het hier dus doen met enkele mij bekend geworden 'verbeterpunten'. Die punten die ik nu met u ga bespreken doen mij vrezen dat u, als u de aanbevelingen van uw auditor en van uw lead-auditor volgt, nu juist *geen* goed advocaat bent. Want dat is het aardige van ons vak en daarom zijn de Praktijkregels steeds alleen maar zwaarwegende aanbevelingen geweest, die zich niet lenen voor standaardisering: het is eigenlijk nooit hetzelfde. Daarom leren sommige advocaten *het* dan ook nooit, terwijl anderen natuurta-lenten blijken te zijn.

Het eerste verbeterpunt betrof de belangentegenstelling. Ik zal u het afzichtelijk Nederlands besparen en een samenvatting geven. Het mag niet voorkomen, aldus de auditor én de zogenaamde lead-auditor bestraffend tot hun auditee, dat een gewezen wederpartij zich met een nieuwe zaak tot het kantoor wendt, dan wel een gewezen cliënt een wederpartij blijkt te zijn. Daarom moet een lijst bijgehouden worden met namen en gegevens van alle cliënten en wederpartijen.

Lieve (lead-)auditor. Het is toegestaan in een nieuwe zaak voor een gewezen wederpartij op te treden. Als een gewezen wederpartij zich met een nieuwe zaak tot u wendt, geeft hij u het mooiste compliment dat men in de advocatuur kan krijgen. Het betekent dat u in de desbetreffende zaak naar zijn oordeel goed, maar ook met verstandige gematigdheid hebt geopereerd. Ik ken eigenlijk in zo'n situatie maar één voorschrift: geef uw nieuwe cliënt een kop koffie. Weert u, gewapend met een lijst, op die grond nieuwe cliënten, dan verdient u niet beter, dan in de toevoegingen en de audits te blijven steken.

Ook het optreden tegen gewezen cliënten is niet verboden, maar hier moet men wel voorzichtig zijn. Die problemen kan men echter alleen te lijf met het verstand en niet met een lijst: soms kan het wel en soms kan het niet. Rigoureuze afwijzen van elk proces tegen iedere ex-clieënt gaat veel te ver en is gevaarlijk: als ik bijvoorbeeld nooit meer een cassatieprocedure zou mogen doen tegen een verzekeraar, waar ik ooit eens een keer voor ben opgetreden, zouden ik, en al mijn collega-cassatieadvocaten, snel als potentiële tegenstanders zijn uit te schakelen. U moet hier handelen in het licht van door intelligentie geleide ervaring, waarbij u de cliënt, de gewezen cliënt, de soort zaak, uw wetenschap over de gewezen cliënt en de vraag of hij een andere advocaat heeft, de voordelen van de nieuwe zaak en de nadelen van een mogelijke klacht, tegen elkaar afweegt. Dat leert u niet uit een boek, of uit een lijst, maar dát bepaalt uw werkelijke kwaliteit: juiste beroepsuitoefening versus onwerk-bare buitenkantregels.

Dood laten bloeden

Volgende verbeterpunt. De auditee moet iedere cliënt na het einde van een zaak standaard een afsluitende brief sturen, met vermelding van de bewaartermijn en aangeven dat het dossier wordt vernietigd, tenzij de cliënt het dossier tijdig komt ophalen. Nu heb ik het altijd zo geleerd dat de cliënt geen recht heeft op het dossier als zodanig, dat alle correspondentie bijvoorbeeld niet eens *mag* worden afgegeven, maar dat zijn kleinigheden en ik sta hier niet voor de kleinigheden. Maar wat is die 'bewaartermijn'? Niet de termijn van art. 7:412 BW (die immers niet beschermt tegen aansprakelijkheid), niet de 'korte verjaring' (omdat u daarvan het begintijdstip niet weet), terwijl de lange termijn van twintig jaar weer te lang is. En hoe zal uw aansprakelijkheidsassuradeur reageren, als u aansprakelijk gesteld wordt en u het dossier aan de (dan) tegenpartij hebt gegeven?

Belangrijk is, dat het woord 'standaard' gewoon niet in het advocatenwoordenboek thuishoort. Ik heb jaren een deel van de *lunatic fringe* praktijk gedaan, op verwijzing van hetzij de Orde, hetzij het Bureau voor Rechtshulp. In dat soort zaken moet u meestal rustig tegengas geven, de cliënt ontmoedigen en de zaak laten doodbloeden. Maar als u in dit soort zaken dit verbeterpunt van uw auditor opvolgt komt u nooit van de zaak af. Ook in het normale segment behoort het 'dood laten bloeden' tot de standaarduitrusting van iedere advocaat en u moet u er vooral niet door een pennenbrigade van laten weerhouden ook op deze wijze uw voor de maatschappij heilzaam, filterend, werk te doen.

Kortom: er is (of was) het handboek voor de soldaat. Maar er is géén handboek voor de advocaat.

Accreditatiemuis

Als u de bureaucratie haar gang laat gaan, besteedt u binnenkort meer tijd aan haar, dan aan uw beroep. Denk niet, dat de hier gesignaleerde gevaren irreëel of overtrokken zijn. Ga eens te rade in de agrarische sector, in het onderwijs en in de zorg. De huisartsen zijn jaren geleden al overstroomd met bureaucratische maatregelen, verplichte onderhandelingen met tal van zorgverzekers, verplichte receptuur, standaarddiagnoses en -verslaglegging en formulieren voor steunzolen. Dat, en de volkomen verstarde beloningsstructuur, hebben ervoor gezorgd dat er binnen enkele jaren geen huisarts meer te krijgen zal zijn.

En bij de universiteiten hangt dezelfde bui. Drie weken geleden meldde professor Vincent Icke in *NRC-Handelsblad*⁴⁹ dat op een Internationale Conferentie in Bologna is afgesproken dat alle universitaire opleidingen van een verplicht keurmerk moeten worden voorzien, een *accreditatie*. En dat, vreest professor Icke, is het mui-zengaatje waardoor de bureaucraten binnen zullen slui-

essay

pen. Hij wijst erop dat het middelbaar onderwijs al helemaal platgebureaucratiseerd is en dat hij, als dat ook aan de universiteit gaat gebeuren, een andere baan gaat zoeken. 'Ach, wat zal ik ervan genieten de hele stapel formulieren in de snuit van zo'n accreditatiemuisk te stoppen.'

Dat genot gun ik hem graag, maar beter is het te trachten het muizengaatje, in de advocatuur duidelijk herkenbaar omdat er 'audit' op staat, tijdig dicht te stoppen. Maar helaas: het besef van de noodzaak daartoe is nog niet erg doorgedrongen gezien het feit, dat de Algemene Raad zonder enig overleg met zijn achterban (de afgevaardigden) het meest recente convenant over dit onderwerp met Justitie heeft getekend. Op verbaasde vragen van de afgevaardigde Kneppelhout gaf de Algemeen Deken te kennen dat hij de reactie begreep, omdat democratie hoog in het vaandel staat, maar dat hij moest bekennen dat de Algemene Raad dagelijks besluiten neemt buiten de afgevaardigden om en informatie vooraf vaak achterwege blijft, omdat de Algemene Raad regelmatig voor vuren staat die geblust moeten worden. En daarna ging men over tot de orde van de dag, waartoe ook behoorde het aanprijzen van nieuwe Orde-manchetknopen.

Geheimtip

Het is mij niet bekend of de afgevaardigde Kneppelhout hiermee genoegen nam, maar de vervolgvraag welke brand hier dan geblust moest worden, ligt voor de hand. Maar, hoe dan ook, mijn vrouw heeft mij gezegd dat ik

in een positieve toonsoort moest eindigen en daarom zal ik de Landelijk Deken en de leden van de Algemene Raad hierbij een *Geheimtip* geven. Heel lang geleden hadden wij hier een plaatselijk deken, mr. Nijgh, die aan schapen, die van zijn kudde dreigden af te dwalen, het advies gaf om zich toch vooral, voordat zij iets deden, de vraag te stellen: 'Zou Confrère De Brauw dat nu ook zo doen?' Het was dan niet noodzakelijk zo dat zij het vervolgens precies zo deden, maar zij hadden er dan tenminste over nagedacht. Zo zou ik de landelijk deken en de Algemene Raad willen voorhouden: Stelt u zich nu toch telkens, voordat u weer iets doet, de vraag: 'Zou onze voorganger Claude-Joseph Prévost, Deken van de Orde van Advocaten bij het Parlement de Paris, en bijgenaamd 'de Beer', het ook zo hebben gedaan?' Ik ben ervan overtuigd, dat uw beslissingen dan in de toekomst minder verbazing zullen wekken.

Geachte confrères, collega's; u en ik moeten, na deze feestweek, zolang het nog kan, weer aan het werk. De redevoeringen van een advocaat behoeven doorgaans niet noodzakelijk zijn eigen gedachten weer te geven, maar met deze rede was dat nu eens wél zo. Onze grote confrère Malesherbes schreef in zijn *Mémoire sur les Avocats* (1773) dat de zo verheerlijkte én verguisde vrijheid van de advocaat niet anders was en is, dan een deel van de natuurlijke vrijheid van alle mensen, die in zijn algemeenheid verloren is gegaan en die alleen de advocaten hebben behouden. Zorg ervoor dat het zo blijft.

Ik heb gezegd.

Noten

- 1 *Advocatenblad* 1949, p. 169.
- 2 Sauveplanne, *Rechtsstelsels in vogelvlucht*, 1970, p. 188.
- 3 Sauveplanne, o.c., p. 221.
- 4 Jacob Burckhardt, *De cultuur der Renaissance in Italië*, Hoofdstuk V, § 1.
- 5 Wel bijv. als postulaat van de strafrechtspleging; zie art. 6 lid 3c.
- 6 Vgl. Losbl. EVRM §§ 2.2. en 3.6.
- 7 www.cass.be
- 8 EHRM 30.07.1998, *NJ* 2000, 416.
- 9 EHRM 09.10.1979, *NJ* 1980, 397.
- 10 Zie David Bell, *Lawyers and Citizens*, Oxford, 1994, pp. 23 e.v.
- 11 Bell, o.c. p. 59.
- 12 Vgl. ook Karakter, pp.128/129 'de laatste tijd transpireerde hij onder de muts als een otter'; zie ook Emmering, *De advocatuur*, 1960, p. 117.
- 13 Bell, o.c., pp. 60/61.
- 14 Wie van deze kous het naadje weten wil, moet *Journal et Mémoires van Mathieu Marais, Avocat au Parlement de Paris sur la Régence et le Règne de Louis XV*, Parijs, 4 delen, 1863-1868, er maar op nalezen.
- 15 Friedrich Sieburg, *Robespierre*, p. 164.
- 16 Presser, *Napoleon*, p. 268.
- 17 Presser, *Napoleon*, pp. 270/619.
- 18 Oproerkraaiers, handwerklieden van de misdaad en trouweloze verraders.
- 19 Nijgh, *De balie en Napoleon*, *Advocatenblad* 1954, p. 180.
- 20 I.v.m. de zgn. inlijving heeft het Keizerlijk decreet (in ietwat aangepaste vorm) hier te lande tot 1838 gegolden. Het werd toen vervangen door het zgn. Reglement III, dat nauwelijks minder autoritair was en dat het tot de Advocatenwet van 1952 heeft uitgehouden.
- 21 Vgl. *Advocatenblad* 2002-11, Van de Deken, p. 459.
- 22 Art. 22 e.v. Zie art. 26: wie de orde verstoort én de rechter beledigt wordt ter plekke tereggesteld. Voor 1884 was het nog veel erger, met ter plekke uit te delen boetes en zo.
- 23 Vgl. Leviticus 25: 8 e.v.
- 24 Emmering, o.c., pp. 31/32.
- 25 Richard Roe, *Straus in my Wig*.
- 26 Ontwerp 3266.
- 27 220 voor de protestmotie, 8 tegen en 11 stemmen blanco (zie *Advocatenblad* 1957, pp. 167 e.v.).
- 28 Later, rond 1983, zou men nog een poging doen met een suggestie tot contractadvocatuur.
- 29 vgl. *Advocatenblad* 1955, pp. 189 e.v.
- 30 zie *Advocatenblad* 1959, pp. 75 e.v.
- 31 Met dank, uiteraard, aan C.G. Jung.
- 32 Vgl. Gerrit Achterberg, Villégiatuur, uit: *Vergeetboek* VW p. 925.
- 33 HR 29.09.1995 + 15.03.1996, *NJ* 1997, 340 + 341.
- 34 Ook Huydecoper, lezing 14 maart 2002, *Trema*, 2002, pp. 209 e.v. signaleert het gevaar, zonder het overigens met Vliegende Brigade en LOTH in verband te brengen.
- 35 HR 28-06-1996, *NJ* 97, 495.
- 36 Art. 6.3 Landelijk Rolreglement voor de Rechtbank.
- 37 Art. 34 lid 1 sub b NRv.; Rolreglement Hof art. 2.2.d.
- 38 Rolreglement Hof art. 2.3.a.
- 39 NRv. Art. 34, lid 3 NRv.
- 40 T.S. Eliot, *Four Quartets*, East Coker, IV.
- 41 Hier past dat andere citaat, dat Eliots gedicht 'East Coker' omklemt: 'In my beginning is my end ... In my end is my beginning.'
- 42 Ik lees net een bericht van de Raad: 'verdere verkorting' mag worden verwacht van de overgang van het automatiseringssysteem GRAS op een ander systeem, Tractor genaamd.
- 43 Zonder neer te kijken op dat werk, dat ik zelf (ten dele) vele jaren – en met volle inzet – heb gedaan.
- 44 Nieuwsbrief van die Raad, '9e jaargang, mei 2002'.
- 45 *Advocatenblad* 2002-11, p. 472.
- 46 *Advocatenblad* 2002-11 p. 488.
- 47 Leviticus, 25: 39.
- 48 Er schijnen alweer nieuwe maatregelen in de pijplijn te zitten, zoals competentieprofielen en portfolio's voor stagiaires. Maar wie heeft daar behoefte aan?
- 49 *W&O*, 01.06.2002.

DE DEBATA

‘Aan vrije tijd hang ik geen prijskaartje’

Mr. Fabriana Dwarka Panday (31), advocaat bij Prem Radhakishun Advocaten in Amsterdam-Zuid Oost, net getrouwd met Kailash Ramkalup.

Martine Goosens
freelance journalist

Zondagavond 20.30 uur. Dwarka Panday zit thuis in een met planten begroeid glazen tuinkamertje in haar appartement in Amsterdam-Zuid Oost, waar zij de Orde van Dienst zit door te nemen voor de huwelijksplechtigheid: ‘Afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van de voorbereiding op ons huwelijk. We trouwen twee keer, eerst in de rooms-katholieke Sint Augustinuskerk in Amstelveen en drie dagen later bij ons thuis op z’n Hindoestaans. Het kerkelijk programma begin ik nu een beetje onder de knie te krijgen, maar hoe de Hindoestaanse plechtigheden gaan verlopen weet ik niet precies. Gelukkig komt mijn schoonmoeder een paar dagen eerder over uit Suriname om mij wegwijz te maken in hun huwelijks rituelen.

Dat beide families zichzelf herkennen in ons samenzijn vind ik heel belangrijk. Daarom draag ik kleding waarmee ik het samenkomen van twee culturen tot uitdrukking wil brengen: ivoor – de kleur van mijn christelijke geloof – en rood, de traditionele huwelijkskleur voor Hindoes. Ook op de uitnodiging komt respect voor twee religies tot uiting: een citaatje uit een christelijke psalm naast een Hindoestaanse zinsnede: “Satyam, Shivam, Sundaram”, wat waarheid, goddelijkheid en schoonheid betekent. Elementen die in ons leven van groot belang zijn.

Trouwen moet één van de mooiste dingen in je leven zijn. Niet dat het leven er wezenlijk anders door zal zijn, maar alle voorbereiding en de trouwdagen zelf geven wel mooie momenten van bezinning. Ik

leid een gelukkig leven en heb een leuke baan, maar ik besef wel dat het heel anders had kunnen zijn. Mijn eerste levensjaar woonde ik in Groenenveen, de flat waarop het El Al vliegtuig is neergestort. Ons gezin verhuisde één jaar na mijn geboorte naar Suriname, maar dat nu juist die flat onder dat vliegtuig is bezweken bezorgt mij nog steeds kippenvel. Op mijn 19e studeerde ik aan de Universiteit van Paramaribo, maar omdat ik bang was voor de voor de gevolgen van de instabiele politieke situatie voor het onderwijs, besloot ik naar Nederland te gaan. Voor een meisje uit mij familie was dat wel bijzonder. Mijn moeder en grootmoeder zijn redelijk vooruitstrevende vrouwen, maar zouden nooit huis en haard verlaten voor zoiets als zelfontplooiing of ontwikkeling. En al helemaal niet zonder hun man! Ik had toen al verkering met Kailash, maar ondanks de vragende blikken ben ik toch vertrokken. Ik maakte iedereen inclusief mijzelf wijs dat ik snel weer terug zou komen. Maar ik ben nooit teruggegaan. Daar voel ik me wel eens schuldig over. Het gaat bergafwaarts met Suriname en het vertrek van een aanzienlijk deel van mijn generatie voor studie in het buitenland, heeft een *braindrain* veroorzaakt. Ik leef nu hier met Kailash, die mij dus is nagereisd, maar ik weet dat het verlies aan kennis gevolgen heeft gehad voor de ontwikkeling van Suriname.

Over bepaalde dingen kan ik mij enorm opwinden. Het vreemdelingenrecht bijvoorbeeld. Ik heb besloten er niet meer aan mee te doen, aan dat rituele dansje waarbij het helemaal niets lijkt uit te maken wat je

INSANIS

Foto's: Arnold Vente

zegt. Wanhopige mensen naar wie nauwelijks wordt geluisterd, ik weiger nog langer deel te nemen aan die wassen-neusprocedure waarmee je mensen hoop geeft terwijl je eigenlijk al op een briefje kunt geven dat het toch niet gaat lukken. Dan besteed ik mijn tijd liever aan men-

sen die je wél kunt helpen. Ik heb bijvoorbeeld een aantal slachtoffers van seksueel misbruik als cliënt, bij wie ik echt voel dat ik een rol van betekenis speel. Voor hun maak ik dan ook uitzondering op de regel dat ik thuis niet bereikbaar ben voor zaken.

In het begin stelde ik nauwelijks grenzen, nam ik alles aan, maar op een bepaald moment besef je dat er meer is dan werk alleen. Het evenwicht tussen werk en de rest van mijn leven is een thema waar ik mij heel bewust mee bezighou. Meestal begin ik pas rond 11.00 uur en werk ik wat langer door. Dat is ooit ontstaan in de tijd dat Kailash werkte van 12.00 uur tot 22.00 uur. Inmiddels heeft hij andere werktijden, maar ik heb het oude ritme vastgehouden. Ik heb alle vrijheid om mijn eigen tijd in te delen en dat is mij veel waard. Op een ander kantoor zou ik misschien meer geld verdienen, maar dat zegt mij niet zoveel. Ik verdien genoeg om van te leven, aan vrije tijd hang ik geen prijskaartje. Meer werken voor meer geld is voor mij dus geen optie. Ik heb gewoon tijd nodig om bezig te zijn met mijn eigen gedachten, om na te denken over wie ik ben en wat ik voel. Als ik mij meer zou focussen op werk, of geld of status, zou ik te weinig toekomen aan "het zijn". Ik wil voelen dat ik leef en niet vervreemden van dat gevoel. Dan zou ik namelijk niet alleen vervreemden van mijzelf, maar ook van Kailash en vrienden en familie.

Om bij mijn gevoel te komen heb ik rust nodig, en dat vind ik door gewoon een beetje te mijmeren tussen de planten in de serre. Planten geven inspiratie, ze zijn voor mij een voorbeeld. Ieder heeft zijn eigen bloeitijd, zijn eigen schoonheid. Ze groeien zoals ze groeien moeten en dat streef ik zelf ook na, niet alleen in mijn werk, maar ook in de rest van mijn bestaan. ■

Zijn buitengewoon functie is Peter op het lijf geschreven.

Fraude. Het is overal. Op dinsdagmiddag om 14.25 uur in Peter's schiedbahn in Noordwijk. Omdat zijn bus er was afgestopt dat Peter zijn werkweek besloot met vrienden te zwellen. Confrontatie zijn bezwering.

Fraude? Schalke & Partners heeft de ondernemers zien bouwen. Of helpt u het voorkomen. Gewoonlijk zaken als verzoeken van in- of externe dienst, oprichting, bedrijfsplanning, productvervalding, bestelling, afrekening, subsidies schadelijke en onrechtmatig zeldzaamheden. Ook u kunt er zeker mee te weten krijgen. Meer ook voor screenings en security-audit is het goed het zaken voor het zaken te nemen. Schalke & Partners. Direct. Doortastend. Door de wet gevraagd.

Schalke & Partners bv

leven uw bedrijfrijke en -premie

MET DE NEUS OP DE FEITEN

Info@schalke.nl T 070 822 11 44 www.schalke.com
Eindhoven - Amsterdam - Antwerpen - Brussel

Kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

Leverancier van o.a. de Rijks Toga's en de Toga's van het Internationaal Comité van de Verenigde Naties

superieure toga's

op uw maat gemaakt
leverbaar in lichtgewicht en half wol/wolmix
of in zwaar wol (ultra-lightgewicht)
volledige brillen in voorraad
eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

Langs Potos 19 / 2511 CM Den Haag
telefoon 070 - 346 17 42 fax 070 - 342 11 70
e-mail INFO@Bernard-Poelman.nl
www.Bernard-Poelman.nl

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Tien behoeve van de advocaat en het bedrijfsleven.
Vooraanstand in bedrijfsrecherche in binnen- en buitenland.

- overval- en diefstalrecherche
- overval- en diefstalrecherche
- arbeidsrechtelijke
- fraude
- fraude
- privacy-recherche

Telefoon : 010 - 477 83 23 E-mail : info@fif33.nl
Fax : 010 - 477 08 30 Internet : www.fif33.nl

Vraag naar brochure om voor een totaalpakket aan diensten.

Benoemingen: Hoornsteegsingel 185, 3021 DM Rotterdam
Correspondentieadres: Postbus 25250, 3001 HB Rotterdam

SLIMME INFORMATIESYSTEMEN

HELPEN U HERINNEREN
ZIJN EENVOUDIG TE BEDIENEN
ORGANISEREN UW KANTOOR

ER KAN MAAR ÉÉN DE BESTE ZIJN

Stichting Advocaten Software

Rivierensloot 197 - 8226 LG - Lelystad • Tel 0320 251 994 - Fax 0320 257 880

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

'Ik veeg mijn agenda morgen wel leeg' had X geroepen. Er stond weliswaar niets in de agenda maar het had in elk geval slagvaardig geklonken. De accountant van zijn nieuwe cliënt zou hem introduceren.

X zat in de bibliotheek van de accountantsclub te wachten en omdat het nogal lang duurde was hij gaan bladeren in enkele losbladige edities. He, kijk aan, de modellen rechtspraktijk, zo'n beetje de bijbel voor iedere accountant die meende zelf wel even een contractje in elkaar te kunnen flansen. Hm, niet meer bijgewerkt sinds 1998. Dat diende hij te onthouden. Voor de aardigheid pakte X nog even het *Zakboek accountancy*, toch de corebusiness zou je denken, en zag tot zijn verbazing dat ook die uitgave de laatste drie jaar niet meer was aangevuld.

Buiten regende het. X keek uit vanuit de moderne kantoortoren over de weilanden met grazende koeien naar het panorama van de nabijgelegen stad. Het was inmiddels tegen lunchtijd en zijn maag begon te knorren; op de tafel stond een schaal met in geel en groen papier verpakte pastilles. Daaronder verborgen lag een grote hoeveelheid tumtum. Om de ergste honger te stillen graaide hij een paar maal in de schaal. Af en toe kwam een young executive voorbijlopen

die wat vreemd neerkeek op de dito eend in de biebbijt.

Ten lange leste verscheen de accountant zelf. In zijn auto reden ze naar een mistroostig industrieterrein waar een familiebedrijf was gevestigd. Bij het zien van de bespottelijke naam op de gevel moest hij moeite doen om niet in lachen uit te barsten. Zonder enige waarneembare vooropleiding verhandelden vader en zoon en enige aange-trouwden voor miljoenen euro's per jaar in eieren en aanverwante producten.

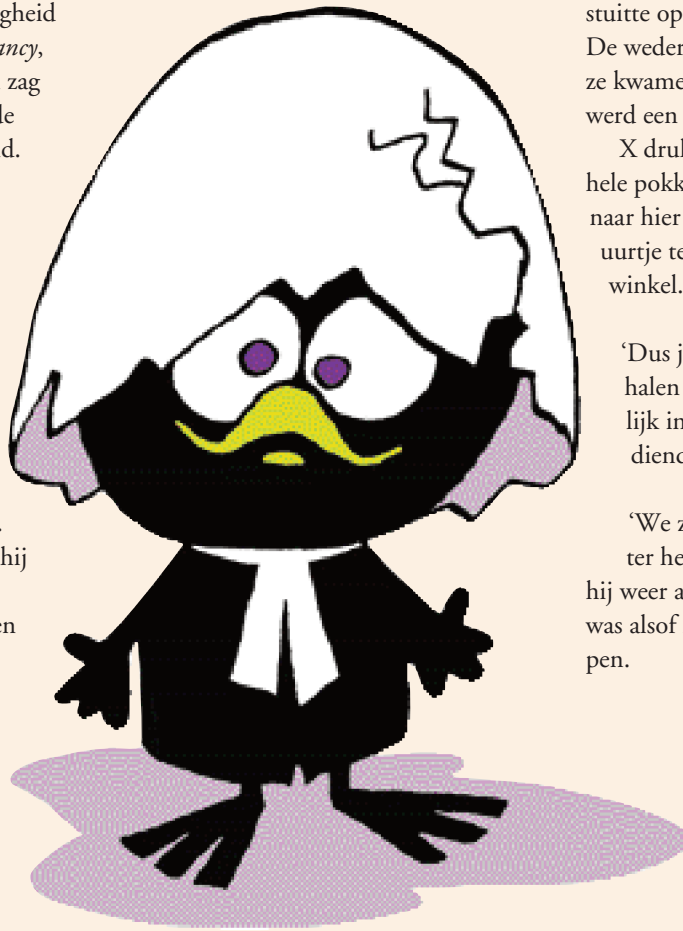
Binnen een uur wist X alle ins en outs van de handel en noemden ze hem al bij de voornaam. Dat laatste was niet zijn idee geweest, maar hij liet het maar zo. Na oeverloze inleidingen, kennelijk bedoeld om hem te peilen, kwam het gesprek op een vordering van, de directeur liet bij het bedrag een klein boertje ontsnappen, toch zeker 5% van de jaaromzet. 'We denken er over die vordering maar af te schrijven', sprak senior berustend.

X stelde voor om beslag te leggen, maar stuitte op bedenkelijk kijkende gezichten. De wederpartij was min of meer familie en ze kwamen elkaar tegen op feestjes en zo. Er werd een achtste shagje gedraaid.

X drukte zachtjes door, hij was niet het hele pokkeneind met een rammelende maag naar hier gereden om een enkel declarabel uurtje te scoren; hier was werk aan de winkel.

'Dus jij denkt dat er nog wel iets te halen valt' was de vraag die hij uiteindelijk in meerdere variaties en toonaarden diende te beantwoorden.

'We zullen er over nadenken' was echter het maximale resultaat, waarmee hij weer afreisde. Hij nam afscheid. Het was alsof hij twee uur op eieren had gelopen. ■

f'02

Financiën werkt meldplicht uit tijdens 'radiostilte'

Het ministerie van Financiën verwacht dat de nieuwe meldplicht eind dit jaar in werking zal treden. Zoals bekend geldt de plicht alleen voor bepaalde onroerend goed zaken, financiële zaken en oprichting van vennootschappen; bovendien valt de eerste adviesfase erbuiten, evenals alles wat te maken heeft met het optreden in rechte en aanverwante advisering. De ministerraad bespreekt de algemene maatregel van bestuur in oktober tezamen met het advies van de Raad van State, dat waarschijnlijk in september verschijnt. Alleen de Raad van State lijkt nog te kunnen zorgen voor verbetering en verduidelijking van de regeling.

Eén keer heeft de Orde overleg gevoerd met Financiën over de regeling en over de omstandigheden waaronder advocaten ongebruikelijke transacties moeten melden. 'Die bespreking was in maart. Sindsdien hebben wij niets meer vernomen en heerst er totale radiostilte,' zegt algemeen secretaris Jan Suyver.

Op het ministerie heeft men tijdens dit overleg begrepen dat de Orde verder geen prijs stelt op overleg, omdat het de regeling onbespreekbaar vindt. Financiën stelt nu zelf de indicatoren vast, die bepalen wanneer de advocaten moeten melden. Naar alle waarschijnlijkheid komen er – net als voor de accountants, belastingadviseurs en notarissen – twee objectieve indicatoren en een subjectieve indicator.

Volgens de objectieve indicatoren zou de advocaat transacties boven de € 15.000, die aan of via hem worden betaald in contanten, met cheques aan toonder of soortgelijke betaalmiddelen, altijd moeten melden. Verder zou de advocaat, als hij bij politie en justitie aangifte doet van vermeende witwaspraktijken, dit ook moeten melden aan het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT). Volgens de subjectieve indicator zou de advocaat transacties moeten melden 'waarbij aanleiding is om te veronderstellen dat ze verband kunnen houden met witwassen'. Om de advocaat te helpen bij de beoordeling van wat aanleiding is voor hiervoor genoemde veronderstelling komen er zogenaamde 'richtsnoeren'.

Volgens een woordvoerder van het ministerie van Financiën zullen deze richtsnoeren niet veel afwijken van die van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB). Deze richtsnoeren hebben weer veel gemeen met de richtsnoeren voor accountants en notarissen. Afgaande op de gemeenschappelijke kern van deze richtsnoeren zullen de omstandigheden, waarbij advocaten ongebruikelijkheid

moeten veronderstellen, waarschijnlijk onder meer zijn:

- een tussenpersoon is slechts met moeite bereid om de identiteit prijs te geven van zijn cliënt of om relevante informatie te verstrekken over diens woonplaats, activiteiten en/of zijn gelieerdheid met relevante vennootschappen;
- de cliënt wordt geïntroduceerd door een derde die gevestigd dan wel woonachtig is in een ander land, dat bekendstaat om de striktheid van het bankgeheim;
- de cliënt richt juridische entiteiten op zonder zakelijke redenen;
- de vennootschapsstructuur is complex en lijkt geen reëel doel te dienen;
- transacties verlopen zonder zakelijke redenen via tussenpersonen;
- de cliënt betaalt een excessief hoog honorarium in verhouding tot de verlenende dienst.

Identificatieperikelen

Nog afgezien van de precieze tekst van de richtsnoeren hebben de NOvA, en de beroepsorganisaties van accountants, belastingadviseurs (NOB) en notarissen allemaal grote moeite met het dilemma of je bij twijfel nu wel of niet moeten melden. De regeling geeft daar geen uitsluitel over. Verder zullen volgens advocaat/belastingadviseur Machiel Lambooy de grootste praktische problemen rijzen bij de identificatie van cliënten. Vooral voor multinationale kantoren, omdat de Nederlandse advocaat verplicht is om op omslachtige wijze de identiteit en handelingsbevoegdheid vast te stellen van de cliënt waarvoor zijn confrère in het buitenland snel advies wil hebben. Omdat verder erg onduidelijk is welke personen bij concerns, familiebedrijven en maatschappen geïdentificeerd moeten worden, is het voor grote kantoren onmogelijk om hun cliëntenbestand op zeer korte termijn te scannen.

(Lex van Almelo)

(advertentie)

Als u zoekt naar een
advocaat in een hooiberg
www.advocatenwerk.nl

Rectificatie

In Advocatenblad 2002-14 is op p. 621 melding gemaakt van de oprichting van de Vereniging van Jonge Onroerend Goed Juristen. Daarbij zijn de naam en het e-mailadres van de secretaris fout gespeld. De juiste zijn: mr. Marie-Christine van Paassen, resp. m.vanpaassen@vandiepen.com

Foto's Jiri Büller

Haags strandfeestje voor goed doel

'Het is een vaste traditie', zegt Tobias Cohen Jehoram (De Brauw). 'De dag van het strandfeestje begint slecht, maar 's middags klaart het op en 's avonds is het stralend weer.' Dit jaar werd deze traditie in extra aangescherpt, want 26 juli was het begin van de eerste zomerse hittegolf. Het HAP (Haags Advocaten Pijlwerpersgezelschap) koos als thema voor het achtste strandfeestje (in Duindorp) de togaparty en dus kreeg eenieder bij de ingang een lauwerkrans en een laken. Bob Kaarls (Kaarls, Manders & De Bruijn), medeorganisator: 'Ons eerste goede doel was geloof ik een nieuwe sirene voor de dierenambulance, maar al in het jaar daarop ging de opbrengst naar Advocaten voor Advocaten.' Het goede doel wordt gespekt door de opbrengsten van de traditionele veiling van tekeningen van de hand van Willem 'Pinguïn' van Manen die ook voor deze editie van het partijtje weer vele uren in zijn atelier had doorgebracht. Ook tast een tiental Haagse kantoren in de buidel waarbij Pels Rijcken en De Brauw elkaars bijdrage tot grote hoogte weten op te stuwen in hun jacht naar de status van *first sponsor*. Vorig jaar bracht een foto van een mobiel telefonerende lokale deken H. Knijff nog 140 gulden op, acht jaar geleden ging een koffiekopje met de tekst 'Buruma en Maris' weg voor eenzelfde bedrag.

Willem van Manen was zelf aanwezig bij de veiling van zijn werk waarvan een van de hoogtepunten bestond uit een cartoon van Spong en Hammerstein als schoothondjes op een canapé met als tekst 'Nee zeg, bij een civiele beledigingsactie zouden wij zelf verantwoordelijk zijn voor een mislukking' (opbrengst: € 220). Een ander pareltje had Bin

In het nieuws

Laden als onderwerp met de tekst 'Waarom doet Bin Laden niet aan mediation?' Een tiental tekeningen werd geveild met een opbrengst van rond de

€ 2.000. Cohen Jehoram heeft er acht gekocht. Kaarls: 'Wij zijn de grootste contribuant voor Advocaten voor Advocaten van het land. Daar zijn we best trots op.' Vermeldenswaard is zeker ook het kavel dat bestond uit een door de gebroeders Anker gemaakte en gesigeneerde cd over het redden van de Nederlandse otter: de muziekdrager ging weg voor € 80. Na de veiling: bier (Mexicaans met citroentjes) en muziek. De toga's werden de *morning after* geschonken aan het Leger de Heils.

(Micha Kat)

Reacties

Particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en psychische ziekten

Het artikel van mr. Q.J. van Riet in *Advocatenblad* 2002-14, pp. 600-603, waarin hij de stelling verdedigde dat particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekeringen sommige 'psychische klachten' niet dekken, heeft drie reacties opgeroepen. De discussie wordt gesloten met een Naschrift van de auteur.

Uit de polisvoorwaarden en het arrest HR 16 april 1999, *NJ* 1999, 666 leidt mr. Van Riet af dat psychische klachten niet zijn gedekt op de particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekering. Deze conclusie deel ik niet. Als verzekeraars psychische ziekten niet willen verzekeren, dan moet dit uitdrukkelijk in de polisvoorwaarden staan.¹ Er zijn mij geen polisvoorwaarden bekend waarin psychische ziekten worden uitgesloten. Psychische ziekten vallen dan net als lichamelijke ziekten onder de dekking van de polis.

Uit de uitspraak van HR 16 april 1999 blijkt dat de gebruikelijke arbeidsongeschiktheidsverzekering² dekking biedt voor klachten waarvoor: 1) een medische grond valt aan te wijzen, en 2) het ziektebeeld herkenbaar en benoembaar is, maar de oorzaak onbekend. Het hof noch de Hoge Raad eist dat het moet gaan om een lichamelijke ziekte. De Hoge Raad legt de grens van het recht op uitkering bij een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld en *niet* bij een lichamelijke of psychische ziekte.

De Ombudsman Schadeverzekering meende in 1998 dat verzekeraars bij arbeidsongeschiktheid niet meer zo zwaar hechtten aan een 'erkende ziekte'. De Ombudsman schreef 'dat een zo goed mogelijke vaststelling van stoornissen in de gezondheid en beperkingen in het

Reacties

functioneren in een aantal gevallen voldoende basis wordt geacht om tot uitkering te besluiten'.³ Ook de Ombudsman maakt geen onderscheid tussen lichamelijke en psychische ziekten.

De medische wetenschap is verdeeld over ziektes als fibromyalgie, ME en whiplash. Er zijn artsen die menen dat er lichamelijke oorzaken aan ten grondslag liggen, terwijl anderen menen dat het 'tussen de oren' zit. Verzekerden die lijden aan fibromyalgie hebben recht op uitkering, omdat er sprake is van een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld.⁴ Voor RSI, whiplash, overspannenheid, burn-out en ME geldt hetzelfde. Deze ziektes zijn herkenbaar en benoembaar en vallen onder de dekking van particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.⁵ Zo werd de vordering van een tandarts die leed aan het chronisch vermoeidheidssyndroom toegewezen.⁶ In HR 31 oktober 1997, NJ 1998, 98 stelde de verzekerde een whiplash te hebben. De vordering werd afgewezen, omdat na deskundigenbericht niet vaststond dat de verzekerde een whiplash had. Staat dit wél vast, dan bestaat er recht op uitkering.

Als mr. Van Riet stelt dat stress niet gedekt is, dan lijkt dat juist. Niet omdat het geen lichamelijke ziekte is, maar omdat stress geen ziekte is. Echter, als klachten van stress leiden tot een herkenbare, benoembare (lichamelijke of psychische) ziekte, dan is dat weer wel gedekt.

Het Hof Amsterdam ging nog een stapje verder: als een ziekte nog niet kan worden gediagnosticeerd, brengt dit niet steeds mee dat de verzekerde niet ziek is.⁷ Aan de verzekerde, die waarschijnlijk leed aan fibromyalgie, werd een uitkering toegekend.

Samenvattend: als er sprake is van een herkenbare en benoembare (lichamelijke of psychische) ziekte en de polisvoorwaarden sluiten die ziekte niet uit, dan bestaat er bij arbeidsongeschiktheid recht op uitkering van de verzekeraar ook als de oorzaak van de ziekte nog niet bekend is. Met de uitspraak van Hof Amsterdam van 27 januari 1994 en de Ombudsman Schadeverzekering kan zelfs verdedigd worden dat recht op uitkering bestaat als de diagnose niet met zekerheid kan worden gesteld.

(mv. mr K.F.J. Machielsens, advocaat te Utrecht)

In mijn praktijk is het ook mijn ervaring dat verzekeringsmaatschappijen een zeer beperkte uitleg hanteren van het begrip 'arbeidsongeschiktheid' zoals dat is gedefinieerd in de standaardpolisvoorwaarden. De positie van verzekerden, en dus ook van verzekerde advocaten, is echter minder somber dan de heer Van Riet in zijn artikel schetst.

Ten aanzien van de uitspraak van de Hoge Raad kan worden toegegeven dat de Hoge Raad de beperkte uitleg van het Hof te 's-Hertogenbosch lijkt te volgen. Niet zonder belang is echter dat er sprake is van een feitelijke vaststelling door het Hof 's-Hertogenbosch dat er *in casu* geen sprake is van een herkenbaar ziektebeeld. Indien het hof binnen de toetsingsnorm van een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld tot een ander feitelijk oordeel was gekomen zou de Hoge Raad dit in stand hebben gelaten. Uit de overwegingen van het Hof

(advertentie)

U wilt toch ook eerst alle stukken inzien?

Een advocatenkantoor zocht naar een structurele oplossing voor het automatiseren van de administratie en wilde de overstap van Novell naar Windows NT maken. De HP Business Partner adviseerde nieuwe administratiesoftware en een HP server. Het beheer van de server wordt afhandeld gedaan door de Business Partner. Recentelijk is het netwerk nog uitgebreid met een HP netwerkswitch, opdat de groei van het aantal gebruikers niet ten koste gaat van de snelheid van het dataverkeer. De efficiëntie is enorm verbeterd en ook de productiviteit per medewerker is aanzienlijk toegenomen, terwijl de kosten aantoonbaar omlaag zijn gegaan. Meer voorbeelden van HP oplossingen en applicaties voor de advocatuur vindt u op onze site.

Vraag onze nieuwsbrief volaanbiedingen aan via www.hp.nl/advocaatuur

Reacties

's-Hertogenbosch blijkt duidelijk dat er niet per se een oorzaak bekend hoeft te zijn die de klachten of de stoornis veroorzaakt. Het gaat om een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld. Over wat nu precies moet worden verstaan onder een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld laat het Hof 's-Hertogenbosch zich niet expliciet uit. De conclusie dient in elk geval te luiden dat op basis van deze uitspraak van de Hoge Raad zeker niet kan worden geconcludeerd dat in geval van verzekeringsaanspraken waarbij het gaat om ziektebeelden als depressies, pijnstoornissen, stress, burn-out enzovoort een procedure bij voorbaat kansloos is.

Dat dit niet het geval is blijkt uit lagere rechtspraak. Ik verwijs allereerst naar een uitspraak van de president Rechtbank Utrecht van 3 februari 2000 gepubliceerd in *KG* 2000/82. Het betrof hier een tandarts met chronische vermoeidheidsklachten die procedeerde tegen Movir. De president van de Rechtbank Utrecht oordeelde dat het begrip 'ziekte' zoals dat was geformuleerd in de polisvoorwaarden moest worden uitgelegd aan de hand van het algemeen taalgebruik. De door Movir gehanteerde uitleg dat er alleen sprake is van ziekte indien er sprake is van objectieve biomedische afwijkingen, anders gezegd lichamelijke afwijkingen, wordt als te eng beoordeeld.

Van belang is verder dat deze beperkte uitleg voorafgaande aan het afsluiten van de verzekering niet aan de verzekerde is medegedeeld, hetgeen ten aanzien van een verzekerde, die doorgaans een leek is op het medisch gebied, wel noodzakelijk is. De door de heer Van Riet gehanteerde methode om voorafgaande aan de verzekeringsovereenkomst uitleg te vragen over het begrip 'ziekte' raad ik dan ook af.

Het Gerechtshof te Amsterdam oordeelde in de zaak van een zelfstandig werkende schilder waarbij sprake was van fibromyalgie (Hof Amsterdam 27 januari 1994 en 18 april 1996, *NJ* 1998, 159) eveneens dat voor de uitleg van de polisvoorwaarden de gangbare definitie in het algemeen spraakgebruik bepalend is. Het enkele feit dat artsen geen bepaalde ziekte kunnen diagnosticeren brengt niet steeds mee dat de betrokkene ook niet ziek is. Zo is volgens het Hof Amsterdam denkbaar dat bij een verzekerde door medici beperkingen of anderszins verschijnselen worden vastgesteld en dat daaruit moet worden afgeleid dat die beperkingen het gevolg zijn van ziekte in de hiervoor bedoelde zin, ook al weet men niet welke. Het hof kent de vordering vervolgens ex aequo et bono voor 50% toe.

In een recent nog niet gepubliceerd arrest (spoedappèl kort geding) van het Gerechtshof Amsterdam maakt het hof korte metten met het standpunt van de verzekeringsmaatschappij dat er alleen sprake is van arbeidsongeschiktheid in de zin van de polisvoorwaarden indien een lichamelijke afwijking wordt vastgesteld (Hof Amsterdam 28 maart 2002, rolnummer 2001/1266). In casu betrof het een zelfstandig werkende autocad-tekenaar die ten gevolge van RSI-klachten was uitgevalen. Op basis van het overgelegde medisch dossier oordeelt het hof dat er sprake is van een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld zodat de verzekeringsmaatschappij tot uitkering van de verzekerde bedragen over dient te gaan. Ten aanzien van het door de verzekeringsmaatschappij aangevoerde restitutie-risico oordeelt het hof nog dat de kans dat de bodemrechter tot een ander oordeel komt zo klein wordt geacht dat het restitutie-risico niet in de weg staat aan het treffen van de gevraagde voorziening.

De uitleg die verzekeringsmaatschappijen bij particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekeringen soms hanteren is ook een uitleg die afwijkt van het arbeidsongeschiktheids criterium zoals dat is opgenomen in art. 18 lid 1 van de WAO. Formeel is dit criterium niet van toepassing bij een civielrechtelijke overeenkomst. Via de schakelbepaling van artikel 3:12 BW speelt art. 18 lid 1 WAO en de uitleg van de Centrale Raad van Beroep van het arbeidsongeschiktheidsbegrip mijns inziens wel degelijk een rol. Immers op basis van art. 3:12 BW dient bij een redelijke uitleg van de polisvoorwaarden rekening te worden gehouden met de algemeen erkende rechtsbeginselen en met de in Nederland levende rechtsovertuigingen en met de maatschappelijke en persoonlijke belangen, die bij het gegeven geval zijn betrokken. In art. 18 lid 1 WAO is het arbeidsongeschiktheidsbegrip neergelegd zoals dat door de wetgever wordt gezien. Met betrekking tot dit arbeidsongeschiktheids criterium is in het sociaal zekerheidsrecht de richtlijn medisch arbeidsongeschiktheids criterium (MAOC) ontwikkeld. Deze richtlijn is opgenomen in het schattingsbesluit waarin de feitelijke uitvoering van de WAO wordt geregeld. In deze richtlijn is bepaald dat ook zonder diagnose en zonder direct aanwijsbare oorzaak er sprake kan zijn van arbeidsongeschiktheid. Het begrip objectief heeft de betekenis van plausibel en consistent. De Centrale Raad van Beroep heeft deze uitleg van de MAOC aanvaard (16 augustus 2000, *USZ* 2000/234).

Tot welke conclusies leidt het bovenstaande? Ik wil zeker niet betogen dat een aanspraak op uitkering, zowel in het kader van een particuliere arbeidsongeschiktheidverzekering als in het kader van de WAO *a piece of cake* is bij ziektebeelden als whiplash, burn-out, ME, fibromyalgie, RSI, enzovoort. Nog meer dan bij zogenaamde duidelijke ziektebeelden is het van groot belang dat er een goed medisch dossier wordt opgebouwd waarbij diverse artsen op basis van zorgvuldig onderzoek tot zoveel mogelijk eenduidige consistente en plausibele conclusies komen. In een dergelijk geval is het mijn ervaring dat er een redelijke kans van slagen is om in een procedure de verzekeraar tot uitkering te dwingen.

(Ronny van de Water, advocaat te Utrecht)

Uit het artikel blijkt dat de auteur ervan uit is gegaan dat psychische klachten niet zijn gedekt. Dat is echter onjuist. Psychische klachten zijn wel degelijk gedekt. De arbeidsongeschiktheidsverzekering van Movir dekt zowel lichamelijke als psychische oorzaken. Niet gedekt zijn gebreken en persoonlijkheidsstoornissen.

Mr. Van Riet gaat tevens uit van een oud arbeidsongeschiktheidsbegrip. Sinds 1 juli 1995 hanteert Movir – en met haar vele andere verzekeraars – een nieuw arbeidsongeschiktheidsbegrip: er moet sprake zijn van objectief medisch vast te stellen stoornissen die enerzijds in directe relatie tot ziekte (of ongeval) staan en anderzijds tot beperkingen in het functioneren leiden. Psychiatrische ziektebeelden – zoals schizofrenie, depressie, bipolaire stoornis, paniekstoornis en dergelijke – voldoen aan deze definitie.

Bij 'stress' en 'burn-out' zal er – medisch – vaak sprake zijn van een aanpassingsstoornis. Op zichzelf is een aanpassingsstoornis een

Reacties

psychiatrisch ziektebeeld. Een gedekt evenement dus. Wel is het zo dat de diagnose op zichzelf niet tot arbeidsongeschiktheid leidt. Er dient sprake te zijn van functionele beperkingen. Deze mogen niet uit de diagnose afgeleid worden, maar moeten separaat vastgesteld en toegelicht worden.

De premieverhoging van het afgelopen jaar heeft te maken met een stijging van de schadelast in zijn algemeenheid. De arbeidsongeschiktheidsverzekering voor advocaten wordt bepaald door een

Naschrift

De gebruikelijke polisomschrijvingen van het begrip 'ziekte' zijn volgens het gerechtshof c.q. de Hoge Raad in het door mij behandelde arrest wel degelijk duidelijk. Het hof stelde immers letterlijk dat de polisomschrijving van het begrip arbeidsongeschiktheid ook door verzekeren in redelijkheid niet anders kan worden begrepen dan in de door het hof aangegeven zin. Een analoge toepassing van de inhoud en strekking van het Haviltex-arrest en/of de door mevrouw Machielsens genoemde preferentemregel is in dit licht niet (meer) relevant.

Mevrouw Machielsens en de heer Van de Water gaan voorbij aan de context van een en ander. Die wordt duidelijk aan de hand van de passage in het arrest van het hof, waarin het hof voor wat betreft de polisdekking de scheidslijn legt tussen categorieën b) en c). Het hof realiseert zich daarbij dat er zodoende gevallen van arbeidsongeschiktheid bestaan, die praktisch niet goed te verzekeren zijn. Bij dergelijke gevallen, waarvan de oorzaak – in tegenstelling tot de categorie c) – niet min of meer eenduidig zijn aan te wijzen, blijft het risico dus liggen bij degene die arbeidsongeschikt is geraakt. Het hof sloot vervolgens aan bij de in die zaak opgetreden deskundige prof. Rozing, die in de desbetreffende casus, ofschoon er geen enkele reden was om te veronderstellen dat de klachten niet reëel zouden zijn, rapporteerde dat er geen medisch aanwijsbare afwijkingen of oorzaken van die klachten zijn kunnen worden vastgesteld. Pas vervolgens overweegt het hof dat het voor de hand ligt dat ontwikkelingen op medisch gebied zullen leiden tot het bekend worden van (nu nog onbekende) oorzaken voor thans reeds herkenbare en benoembare ziektebeelden. Dit wordt door het hof niet voor niets 'tussenfase' genoemd: zodra na verloop van tijd dankzij nieuwe medische inzichten de oorzaak van bepaalde klachten bekend wordt, kan worden gesproken van ziekte waarvoor een medische grond is aan te wijzen (categorie c) en is niet langer sprake van klachten die op zichzelf serieuze klachten zijn, maar waarvoor geen medische grond is aan te wijzen, de categorie b die buiten de dekking valt.

Het voert te ver om tot de tussenfase, zoals die door het hof is bedoeld, alle herkenbare en benoembare klachten te rekenen waarvoor een medische oorzaak niet is aan te wijzen. Op dit punt deel ik de mening van mevrouw Machielsens en de heer Van de Water dus niet. Er zijn immers herkenbare en benoembare klachten die naar hun aard de 'eindfase' (te weten de fase waarin dankzij voortschrijdende medische inzichten alsnog lichamelijke oorzaken van klachten worden gevonden, categorie c) niet zullen halen. Ik reken daar de meeste psychische klachten toe, in ieder geval stress en burn-out. Dat ligt moge-

bonus-malussysteem. Bij goede resultaten daalt de premie, en bij toenemende schade stijgt de premie conform de afgesproken marges.

Het Advocaten Pensioen Fonds heeft met Movir een mantelovereenkomst gesloten over de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor advocaten. Die polisverzekering kent een brede dekking tegen een concurrerende premiestelling en is kortom een goed product, de bedenkingen van mr. Van Riet ten spijt.

(F.A.M. Knüppe, Advocaten Pensioen Fonds)

lijk anders bij klachten zoals het post-whiplashsyndroom, RSI, et cetera. Bij deze klachten kan wellicht wél worden aangenomen dat de medische ontwikkelingen vermoedelijk zullen leiden tot het vinden van een lichamelijk verklaarbare oorzaak, in welk geval (pas) gesproken kan worden van een medische grond zoals bedoeld in de door het hof aangegeven categorie c.

De discussie laat in ieder geval zien dat er veel onduidelijkheid bestaat en kan bestaan over de uitleg van gebruikelijke polisomschrijvingen. Het meest treffende voorbeeld daarvan is de suggestie van de heer Van de Water om vooraf bij de verzekeraar niet om tekst en uitleg te vragen, zodat naderhand met succes een beroep kan worden gedaan op de bestaande onduidelijkheden. Zo hoort het natuurlijk niet te gaan. In plaats daarvan behoren verzekeraars heldere taal te spreken door in niet mis te verstane bewoordingen aan te geven wat wel en wat niet onder de polisdekking valt. De eis dat het moet gaan om 'objectief vast te stellen' ziekte of stoornissen (een synoniem), is en blijft de boosdoener, zolang het woord objectief door verzekeraars kan worden uitgelegd als lichamelijk verklaarbaar.

De reactie van het Advocaten Pensioen Fonds (APF) voegt wat dat betreft niet de gevraagde duidelijkheid toe. Dat doet het te meer niet omdat melding wordt gemaakt van het vereiste dat functionele beperkingen worden vastgesteld en omdat gemakshalve niet wordt vermeld dat ook Movir in voorkomende situaties een lichamelijke oorzaak voor klachten eiste, zoals de heer Van de Water met een praktijkvoorbeeld heeft aangegeven en zoals Movir in de brief aan mij had geschreven.

Dat de premies moesten worden verhoogd door de toegenomen uitkeringen vanwege burn-out onder artsen, is door Movir zelf in diverse publicaties in landelijke dagbladen aangegeven.

Het is overigens jammer dat het Verbond van Verzekeraars (VVN) en Movir niet de gelegenheid hebben genomen om inhoudelijk te reageren, hoewel zij dat naar aanleiding van mijn artikel wel hadden toegezegd. Met name naar de reactie van VVN werd uitgekeken, omdat die gevolgen kan hebben voor de bij haar aangesloten verzekeraars, in het bijzonder de verzekeraars die momenteel betrokken zijn bij procedures en daarbij het standpunt innemen dat een lichamelijke verklaarbaar ziektebeeld is vereist voor polisdekking. Wellicht dat de laatste omstandigheid het VVN alsnog heeft doen besluiten om een reactie achterwege te laten.

(Q.J. van Riet, advocaat te Venlo)

Orde-nieuws

Onderwijsvernieuwing Advocatuur

De Nederlandse Orde van Advocaten heeft begin 2000 besloten dat de Beroepsopleiding advocatuur beter moest aansluiten op de stage. Specialisatietendensen, concurrentie op de arbeidsmarkt en academische hervormingen hebben de Orde tot verandering van de Beroepsopleiding en van de Voortgezette Stagiaire Opleiding geroepen. Met de uitvoering van een in dat kader aantal reeds eerder aangekondigde projecten is inmiddels een aanvang gemaakt. Er is een competentieprofiel voor de advocatuur ontwikkeld, leerlijnen worden vormgegeven en er is een start gemaakt met het ontwikkelen van een portfolio.

Meer weten? Voor een uitgebreid artikel over dit onderwerp alsmede het competentieprofiel kunt u kijken op www.advocatenorde.nl of op BalieNet (onder de knop Nieuws)

Nieuw Reglement van inwendige dienst van de Hoge Raad der Nederlanden

Per 1 september 2002 zal het Reglement van inwendige dienst van de Hoge Raad der Nederlanden d.d. 12 juni 2002, gepubliceerd in de *Staatscourant* van 10 juli 2002 nr. 129, in werking treden.

Dit reglement zal tevens gepubliceerd worden in de *Gids voor de rechterlijke macht* en op de website www.hogeraad.nl onder de rubriek 'reglementen'.

Het zal per 1 september 2002 het huidige Reglement van orde van de Hoge Raad der Nederlanden d.d. 17 februari 1998 vervangen.

Duidelijkheid geboden bij aanvraag uittreksels uit GBA

Twintig advocaten hebben gereageerd op de oproep in het *Advocatenblad* van 16 november 2001 om problemen met betrekking tot het verkrijgen van uittreksels uit de Gemeentelijke Basisadministratie te melden aan de Orde. De Orde heeft deze klachten geïnventariseerd en op basis daarvan een aantal aanbevelingen geformuleerd.

Door de invoering van de Wet Bescherming Persoonsgegevens op 1 september 2001, zijn de artt. 98, 99 en 100 van de Wet Gemeentelijke Basisadministratie aangescherpt. Allereerst een overzicht van deze wijzigingen.

Art. 98, *Verplichte derden*: konden advocaten voorheen op schriftelijk verzoek uittreksels verkrijgen als werd voldaan aan de voorwaarde dat de gegevens nodig waren ter uitvoering van een algemeen verbindend voorschrift, sedert de wetswijziging kan dat alleen nog wanneer *in een algemeen verbindend voorschrift is voorgeschreven dat uittreksels dienen te worden overgelegd of als een derde uit hoofde van ambt of beroep belast is met gerechtelijke werkzaamheden*. De ambtenaar van de Gemeentelijke Basisadministratie dient na ontvangst van een verzoek na te gaan of aan deze voorwaarden is voldaan. Omdat advocaten bij het uitbrengen van een dagvaarding belast zijn met gerechtelijke werkzaamheden en bovendien zijn aangesloten bij een

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 - 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 - 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 - 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 - 335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad, brochures et cetera	070 - 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 - 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

beroepsgroep die eigen tucht- en gedragsregels hanteert, kan de ambtenaar, dit vastgesteld hebbend, de gevraagde uittreksels in beginsel verstrekken.

Art. 99, *Bijzondere derden*: bijzondere derden zijn instellingen die een 'publiek of bijzonder belang' dienen. Sedert de invoering van de Wet Bescherming Persoonsgegevens worden hieronder ook verstaan: kredietinstellingen, effecten- en beleggingsinstellingen en verzekeraars. Advocaten vallen hier niet onder.

Art. 100, *Vrije derden*: gemeenten dienen thans bij verordening te regelen dat gegevens uit de basisadministratie alleen nog mogen worden verstrekt aan rechtspersonen zonder winstoogmerk en natuurlijke personen ten behoeve van een *persoonlijk, niet-commercieel belang*. Door deze bepaling mogen gegevens worden geweigerd aan bijvoorbeeld incassobureaus maar ook aan advocaten en deurwaarders indien zij zich bezighouden met *buitengerechtelijke incassozaken*. Zodra een advocaat of deurwaarder echter een gerechtelijke procedure aanvangt en voor het uitbrengen van de dagvaarding gegevens uit de basisadministratie nodig heeft, treedt hij weer op als *verplichte derde* en dienen de gegevens in beginsel te worden verstrekt.

Uit de ontvangen klachten is gebleken dat indien niet duidelijk wordt omschreven voor welk doel de uittreksels worden opgevraagd, gemeenten vrij snel zijn met het zenden van een standaardafwijzingsbrief waarin de advocaat wordt aangemerkt als 'commerciële instelling' ('vrije derde'). Een bezwaarprocedure is dan noodzakelijk, en dat is vaak onnodig vertragend. Voorts is gebleken dat gemeenten niet langer bereid zijn uittreksels te verstrekken aan het loket. Het verdient daarom aanbeveling al bij de schriftelijke aanvraag zo duidelijk mogelijk uiteen te zetten voor welke handeling de gegevensvertrekking wordt gevraagd, zo mogelijk onder verwijzing naar het algemeen verbindend voorschrift dat overlegging van de gevraagde uittreksels verlangt.

Geheimhouding gegevens

De burger over wie in de gemeentelijke basisadministratie gegevens zijn opgenomen, kan daarvan geheimhouding verlangen van de werker van de gegevens. Dit verzoek om geheimhouding kan echter niet in alle gevallen worden gerespecteerd. Wanneer een gerechtsdeurwaarder of een notaris de gegevens nodig heeft ter uitvoering van een *publiekrechtelijke taak*, zoals het uitbrengen van een (bijvoorbeeld door een advocaat opgestelde) dagvaarding of het verlijden van een authentieke akte, is geheimhouding niet mogelijk.

Als de gegevens worden opgevraagd door advocaten en gerechtsdeurwaarders ter uitvoering van een *privaatrechtelijke taak*, zoals het opstellen van een dagvaarding, waarbij de gegevens nodig zijn in verband met de uitvoering van een algemeen verbindend voorschrift, dient te gemeente de burger die om geheimhouding had verzocht te

VAN DE ORDE

horen, en vervolgens een belangenafweging te maken alvorens de gegevens te verstrekken. Het onttrekt zich vooralsnog aan de waarneming van de Orde op welke wijze die belangen worden gewogen.

Oplossingen in de praktijk

De advocaten die hebben gereageerd op de oproep van 16 november ervaren de nieuwe regels als irritant en onnodig vertragend voor de praktijk. Vooral nu voor het behandelen van een buitengerechtelijke incasso geen gegevens meer kunnen worden verkregen, wordt het noodzakelijk om een procedure aanhangig te maken. Dat werkt vertragend én kostenverhogend.

Ook het feit dat rechtbanken verzoekschriften tot echtscheiding in beginsel niet in behandeling nemen indien niet alle voorgeschreven uittreksels aanwezig zijn, kan tot vertraging leiden, zeker wanneer gemeenten ten onrechte weigeren tot verstrekking over te gaan en een bezwaarprocedure moet worden gevoerd, of indien om geheimhouding van de gegevens is verzocht en belangenafweging dient plaats te hebben.

Diverse rechtbanken lijken echter bereid te zijn om, indien de advocaat maar tijdig bekendmaakt dat hij niet over een deel van de

benodigde uittreksels beschikt, het verzoekschrift in behandeling te nemen, maar de behandeling vervolgens aan te houden totdat de stukken compleet zijn. In de (overigens zelden voorkomende) gevallen waarin de advocaat aantoont dat de gemeente na belangenafweging geen uittreksels afgeeft van een betrokkene die geheimhouding wenst, kan de griffier de gegevens zelf opvragen.

Aanbeveling

Door zo nauwkeurig mogelijk te omschrijven voor welk doel men een uittreksel wenst te ontvangen, op grond van welk algemeen verbindend voorschrift men daarover dient te beschikken (men dient derhalve duidelijk te maken om welke reden men een 'verplichte derde' is) kan veel vertraging worden voorkomen. De indruk bestaat dat gemeenten, die kort na de wetswijziging nog categorisch weigerden tot het verstrekken van welke gegevens dan ook over te gaan, inmiddels wat meer vertrouwd zijn geraakt met de materie en de regels steeds meer op de juiste wijze zijn gaan toepassen. Voor buitengerechtelijke incasso's is echter geen oplossing voorhanden. Meer informatie is te vinden op de website van de Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken (NVVB): www.nvvb.nl

Advocaat, lééf je nog?

De Nederlandse Orde van Advocaten organiseert dit jaar een najaarscongres in samenwerking met Movir en BaliePlus. De titel van het congres luidt: 'Advocaat, lééf je nog?'

Agenda's puilen uit, iedereen heeft haast en de hectiek van alledag regeert. Uit onderzoek blijkt dat zestig procent van de Nederlandse werknemers te kampen heeft met stress en hoge werkdruk. Het gevolg is dat steeds meer mensen, ook op jonge leeftijd, voor een langere periode uitvallen. Ook binnen de advocatuur wordt deze trend gesignaleerd. De balans tussen werk en privé dreigt verstoord te raken.

Ontwikkelingen in de advocatuur gaan snel, verwachtingen van collega's of leidinggevende zijn hooggespannen en de werkdruk is hoog. Uren schrijven en omzet maken staan vaak voorop. Maar, hoe staat het met ons privé-leven?

Graag stellen wij aan u de vraag: **Advocaat, lééf je nog?**

De toename van arbeidsongeschiktheid in de advocatuur is voor De Nederlandse Orde van Advocaten aanleiding om op het jaarlijkse najaarscongres een pleidooi te houden voor een betere balans tussen werk en privé. Het congres staat in het teken van trends en ontwikkelingen, (h)erkenning, feiten, cijfers en tal van praktische handvatten om de balans beter in evenwicht te houden. De sprekers nemen u mee op een verkenning rondom dit onderwerp.

Het congres zal plaatsvinden op **woensdag 20 november a.s. in het Figi Hotel te Zeist**. Binnenkort ontvangt u van BaliePlus een uitnodiging. U kunt zich ook aanmelden via www.balieplus.nl

Advocaat-stagiaire-acteur gezocht

Advocaat-stagiaires (m/v), ± 2 jaar in de praktijk werkzaam, liefst met enige acteervaring, die mee willen werken aan de totstandkoming van een nieuwe videofilm voor het avondprogramma van het cursusonderdeel Introductie in de Advocatuur van de Beroepsopleiding. Reactie met foto, uiterlijk 30 september 2002, sturen naar: JvTv, t.a.v. Lenneke Riesenbeck, Pieterstraat 5, 3512 JT Utrecht.

Rechtsbijstandsmeeting

De afdeling Rechtsbijstand van het Verbond van Verzekeraars organiseert op woensdag 25 september een 'Rechtsbijstandsmeeting'. De bijeenkomst is bedoeld voor vertegenwoordigers van instanties die actief zijn op het terrein van de rechtshulpverlening. Sprekers zijn voorzitter van de afdelingscommissie Rechtsbijstand van het Verbond van Verzekeraars, de heer mr. S.A. ten Have, en prof. dr. C.A. de Kam, hoogleraar algemene economie aan de Rijksuniversiteit Groningen. U bent vanaf 15.30 welkom in sociëteit De Witte, Plein 24 in Den Haag. Meer informatie kunt u inwinnen bij mevrouw mr. W.H. Quaadvlieg-Meijer, telefoonnummer 070 - 333 86 25.

Reglement proeve van bekwaamheid gewijzigd

Reglement op de proeve van bekwaamheid als bedoeld in de algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's (1)

(1) Dit reglement is vastgesteld door de Algemene Raad op 19 augustus 2002. Het treedt in de plaats van het reglement van 14 oktober 1996.

De Algemene Raad,
Gelet op art. 4 van de Regeling EG-verklaring advocaten;
Gelet op het besluit van 15 juni 1994 (Stb. 1994, 457) en de Verordening op de proeve van bekwaamheid;
Stelt vast het navolgende reglement:

I Definities

Art. 1

In dit reglement wordt verstaan onder:

- a. *Wet*: de Advocatenwet;
- b. *Proeve van bekwaamheid*: de proeve van bekwaamheid als bedoeld in art. 10 lid 3 van de Algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's;
- c. *Examen*: de bij een onderdeel van de proeve van bekwaamheid behorende controle betreffende de beroepskennis van de aanvrager aangaande het betreffende onderdeel;
- d. *Orde*: de Nederlandse Orde van Advocaten;
- e. *Algemene Raad*: de Algemene Raad der Orde.

II Inrichting van de proeve van bekwaamheid

Art. 2

1. De proeve van bekwaamheid heeft geheel of gedeeltelijk betrekking op de volgende onderdelen:
 1. Burgerlijk Recht (inclusief het bijbehorende procesrecht)
 - 2a. Strafrecht (inclusief het bijbehorende procesrecht)
 - 2b. Bestuursrecht (inclusief het bijbehorende procesrecht)
 - 3a. Echtscheidingsrecht
 - 3b. Arbeidsrecht
 - 3c. Faillissementsrecht
 - 3d. Ondernemingsrecht
 - 3e. Belastingrecht
 4. Gedragsrecht

2. Indien de Algemene Raad op grond van art. 3, tweede lid onder b van de Regeling EG-advocaten beslist dat de volledige proeve van bekwaamheid moet worden afgelegd, zijn de onderdelen in het eerste lid genoemd onder 1 en 4 verplicht. Uit de onderdelen genoemd onder 2a en 2b en uit de onderdelen genoemd onder 3a tot en met 3e dient ieder één vak gekozen te worden.
3. Op verzoek van de aanvrager kan de Algemene Raad op grond van kennis en ervaring vrijstelling verlenen van onderdelen van de proeve van bekwaamheid.
4. De onderdelen kunnen zowel mondeling, schriftelijk als op andere wijze worden afgenomen, een en ander per onderdeel nader vast te stellen door de Algemene Raad. Toetsing geschiedt in de Nederlandse taal. (2)

(2) De Algemene Raad heeft het afnemen van de examenonderdelen genoemd in art. 2 lid 1 onder 1 t/m 3e opgedragen aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. De examens worden mondeling afgenomen. Per mondeling examen wordt door de Katholieke Universiteit Nijmegen een bedrag van € 319 in rekening gebracht. Voor het afleggen van het vak Gedragsrecht neemt de aanvrager deel aan het reguliere schriftelijke examen binnen de Beroepsopleiding. Voor dit examen wordt een bedrag van € 150 in rekening gebracht, welk bedrag uiterlijk twee weken voor de examendatum aan de Orde dient te worden voldaan.

III Organisatie

Art. 3

1. De Orde draagt er zorg voor dat de examens behorende bij de verschillende onderdelen ten minste eenmaal per jaar kunnen worden afgelegd.
2. De deelnemer aan een examen is examengeld verschuldigd. De hoogte wordt door de Algemene Raad vastgesteld.

IV Beoordeling en uitslag

Correctie schriftelijke toetsen

Art. 4

Correctie van schriftelijke examens geschiedt door twee correctoren. Deze worden door de Algemene Raad aangewezen. De Algemene Raad stelt de uitslag van elk examen vast en deelt deze aan de aanvrager mee.

VAN DE ORDE

Examinering mondelinge toets

Art. 5

1. De Algemene Raad draagt de examinering op aan een Nederlandse universiteit, die de vereiste opleiding voor toelating tot het beroep van advocaat verzorgt.
2. De mondelinge examens worden afgenomen door twee examinatoren die namens de Algemene Raad worden aangewezen.

V Herkansing

Art. 6

De aanvrager die voor één of meer onderdelen van de proeve wordt afgewezen heeft de mogelijkheid de examens betrekking hebbende op die onderdelen bij herhaling opnieuw af te leggen. De behaalde examens behouden hun geldigheid gedurende vijf jaar. Examengeld is opnieuw verschuldigd.

VI EG-verklaring

Art. 7

1. Indien de aanvrager kan overleggen het geheel van bewijzen waaruit blijkt dat hij heeft voldaan aan de voor hem door de Algemene Raad opgelegde onderdelen van de proeve, geeft de Algemene Raad hem de EG-verklaring af, na voldoening door de aanvrager van de in lid 3 genoemde kosten.

2. Een EG-verklaring wordt door of namens de Algemene Raad afgegeven en bevat ten minste een aanduiding dat het een EG-verklaring voor het beroep van advocaat en/of procureur betreft. Daarnaast vermeldt de verklaring welke onderdelen van de proeve van bekwaamheid door de aanvrager met goed gevolg zijn afgelegd. De EG-verklaring wordt voorzien van de dagtekening.
3. De kosten voor afgifte van de EG-verklaring bedragen € 159.

VII Bezwaar en beroep

Art. 8

Op besluiten die zijn genomen bij of krachtens dit reglement is de Algemene wet bestuursrecht van overeenkomstige toepassing.

VIII Slotbepaling

Art. 9

Dit reglement treedt in werking op 27 augustus 2002.

(advertentie)

JURIDISCH VERTAL EN EN TOLKEN

Vertalingen (ook beëdigde) in alle gangbare talencombinaties.
Tolksistentie bij rechtszaken en arbitrages, congressen en seminars,
inclusief geluidstechniek en cabines.

<p>Pinstripe Translation Services Tel 010 - 465 19 35 Fax 010 - 465 18 93 E-mail info@pinstripe.nl</p>	<p>Statensingel 193b 3039 LM Rotterdam Website www.pinstripe.nl</p>
---	---

Protest!

Amici, amicae, confrères,

Op het gebied van de gesubsidieerde rechtsbijstand is veel in beweging. In januari 2001 verscheen het onderzoeksrapport 'Toekomstverkenning gesubsidieerde rechtsbijstand' van het Verwey-Jonker Instituut. Kernpunt in de onderzoeksopdracht was het inbrengen van dynamiek in het stelsel, zodat de dreigende verschraling en verstarring doorbroken zouden worden.

Dit rapport diende als vertrekpunt voor het door de Commissie toekomstige inrichtingstelsel gesubsidieerde rechtsbijstand (Commissie-Ouwerkerk) uit te brengen advies. Dit advies, dat een strikte scheiding tussen publieke taken (de loketfunctie en het spreekuur) en private taken (toegevoegde rechtshulp) propageert, is zowel bij de regering als bij de Orde in goede aarde gevallen. De problematiek van het vergoedingsniveau en de bureaucratie blijft evenwel onderbelicht en het advies houdt onvoldoende rekening met het sterk afnemende aanbod van advocaten in het systeem.

Inmiddels is gebleken dat de bereidheid om deel te nemen aan het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand aan het afnemen is, met name waar het ervaren en gespecialiseerde advocaten betreft. Er zijn echter nog ongeveer 3500 advocaten die zich met veel verve inzetten voor de gesubsidieerde rechtsbijstand, ondanks de slechte betaling en de hoge mate van bureaucratie.

Met de 'Motie-Kuijper' van 5 juli 2001 werd een sterk appèl gedaan op de regering om de uurvergoeding per 1 januari 2002 te bepalen op 210 gulden per uur.

In het door het ministerie van Justitie, de Raden voor Rechtsbijstand en de Orde op 4 maart 2002 ondertekende Convenant Kwaliteitswaarborging Advocatuur is overeengekomen dat advocaten die aan bepaalde beleidsregels van de Raden voor Rechtsbijstand voldoen met ingang van 1 januari 2002 in aanmerking komen voor een kwaliteitstoelage van € 7,26 (per 1 juli 2002 geïndexeerd tot € 7,64).

De Orde verbond aan de ondertekening mondeling, zoals de Orde ook daarvoor en daarna steeds heeft uitgedragen, de voorwaarde dat de vergoedingen spoedig zouden worden verhoogd tot € 95 à € 100 per punt. Aan deze voorwaarde is (nog) geen gevolg gegeven. Er is zelfs geen concrete toezegging gedaan.

In het onlangs uitgekomen rapport Interdepartementaal Beleidsonderzoek Rechtsbijstand staat zeer nadrukkelijk dat € 95 à € 100 per punt een reëel basisuurtarief is. Opvallend is dat in de begeleidende aanbiedingsbrief aan de Kamer is opgenomen dat het kabinet met de aanbevelingen zo snel mogelijk aan de slag wil, maar dat de besluitvorming over de harde conclusie aangaande de noodzakelijke vergoeding wordt verwezen naar een nieuw kabinet. In het inmiddels gepubliceerde nieuwe regeerakkoord is geen directe aanwijzing te vinden waaruit blijkt dat de vergoedingen worden opgetrokken. Integendeel, er zijn aanwijzingen dat op dit budget zelfs moet worden bezuinigd.

De Algemene Raad neemt daarom het initiatief om zo veel mogelijk gezamenlijk met de VRN, VSAN en VSAA, en vooral ook met u als advocaat die in het systeem werkzaam is, een petitie aan Kamer en Kabinet op te stellen. Daarin zou, wat de Algemene Raad betreft, in elk geval klip en klaar moeten worden meegedeeld dat verdere uitvoering van het convenant wordt opgeschort, totdat onvoorwaardelijk is toegezegd dat werk wordt gemaakt van het uitbannen van bureaucratie en dat de vergoeding op een bedrag van € 100 per punt wordt vastgesteld.

Daar met name u degene bent die het aangaat, verneem ik graag vóór 13 september 2002 via het e-mailadres protest@advocatenorde.nl of u voor of tegen de hiervoor beschreven actie bent. In verband met de verwerking van de reacties verzoek ik u te volstaan met de mededeling 'voor' of 'tegen' en aan te geven namens hoeveel kantoorgenoten u dit meedeelt. Zo nodig kan met een protestbijeenkoms kracht worden bijgezet aan onze eisen.

Namens de Algemene Raad,

mr. M.W. Guensberg
algemeen deken

VAN DE ORDE

FAQ's

U belde over...

Waar moet ik aan denken als ik een eigen advocatenpraktijk wil beginnen?

Jaarlijks besluiten veel advocaten om een eigen praktijk te beginnen. Vooraf zult u ten behoeve van de Raad van Toezicht een ondernemingsplan moeten opstellen. Uit het ondernemingsplan moet zowel praktisch als financieel blijken hoe u uw bedrijf gaat oprichten. Het behelst:

- A. uw curriculum vitae;
- B. een begroting, met een specificatie van de te verwachten praktijkkosten;
- C. een toelichting op de te behalen omzet. Hieruit moet blijken waarop u de te behalen omzet van uw praktijk baseert.

ad B. Praktijkkosten

Deze bestaan onder meer uit:

- aanschaf van de inventaris;
- huur van de kantoorruimte en eventuele faciliteiten binnen het kantoor;
- kosten van (beroeps)opleiding;
- kosten die u maakt voor cliënten;
- premie voor de verplichte beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Meer informatie over deze verzekering kunt u vinden op www.balie-plus.nl;
- premie voor arbeidsongeschiktheidsverzekering, ziektekostenverzekering en premies voor risicoregelingen;
- boekhouding. De advocaat is verplicht om een boekhouding te voeren op zodanige wijze dat daaruit te allen tijde op eenvoudige wijze de rechten en verplichtingen kunnen worden vastgesteld. Tevens is iedere advocaat verplicht een Stichting Derdengelden ter beschikking te hebben. (Boekhoudverordening 1998, art. 3 lid 1). Voor overschrijvingen zijn de handtekeningen van twee bestuurders nodig.

ad C. Te verwachten omzet

Van belang zijn de volgende vragen: Is er een samenwerkingsovereenkomst met anderen die eventueel ook in het pand werken? Hoeveel zaken verwacht u in het eerste jaar te behandelen? Op welke rechtsgebieden?

Financiering van de praktijk

Zowel de Raad van Toezicht als de bank vervult hierbij een rol. In het kader van het ondernemingsplan moet u aan zowel de Raad als de bank kunnen aantonen dat u erover hebt nagedacht hoe u gedurende de startperiode van de praktijk in uw inkomen voorziet.

Rechtsvorm van de praktijk

Dit kan een eenmanszaak of een praktijkrechtspersoon zijn. Zie het Vademecum, deel Wet- & Regelgeving 2002, Verordening op de Praktijkrechtspersoon.

Samenwerkingsovereenkomst

Vaak wordt een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen een buitenstagiaire en het kantoor, of met de advocaat waarvan kantoorruimte wordt gehuurd. In een dergelijke overeenkomst kunnen zaken staan als: huur kantoorruimte, gebruik van faciliteiten en bijstand van secretariaat. Zo'n samenwerkingsovereenkomst wordt samen met het ondernemingsplan aan de Raad van Toezicht aangeboden.

Waarneming

Wie neemt uw zaken waar als u niet op kantoor aanwezig bent? Dit moet in het ondernemingsplan aan de orde komen als er geen samenwerkingsovereenkomst is.

Indien u meer informatie wenst over dit onderwerp, kunt u ons een e-mail sturen. Het adres is: helpdesk@advocatenorde.nl. Ook kunt u ons bellen op 070-335 35 71 (Miranda van Houten) of 070-335 35 86 (Caroline van der Sluys).

50 jaar advocatenwet – 50 jaar orde Amsterdam september 2002

Toelichting inschrijving

U kunt zich overigens ook via BalieNet aanmelden.

Wilt u zich zo spoedig mogelijk opgeven in verband met de korte termijn voor bevestiging en op het inschrijfformulier precies aangeven aan welke onderdelen u deelneemt? Inschrijvingen worden in volgorde van binnenkomst behandeld.

Inschrijfformulier

Het inschrijfformulier dient u te zenden aan:

Parthen R&S

Antwoordnummer 47615

1070 VD Amsterdam

Het telefoonnummer van Parthen R&S is: 020-572 73 03, het faxnummer: 020-572 73 11 en het e-mailadres: registration@parthen.nl

Annuleringen

Bij annulering na 23 september blijft u betaling van de onderdelen waarvoor u zich heeft opgegeven, verschuldigd.

Op de dag zelf is inschrijving voor de programma-onderdelen slechts zeer beperkt mogelijk.

Na inzending van het inschrijfformulier ontvangt u van Parthen R&S een rekening met betrekking tot uw deelname. U wordt verzocht **per ommegaande** voor betaling van deze rekening zorg te dragen. Voor 27 september ontvangt u een bevestiging van uw reservering(en), voorzover nodig toegangsbewijzen en eventuele nadere informatie over uw deelname.

Partner-programma

Het aantal personen dat kan deelnemen is aan een limiet gebonden.

Diner, cabaret en feest

(opgave voor alleen cabaret en feest is mogelijk)

Zoals u uit het inschrijfformulier kunt afleiden, is het op verzoek van de Jonge Balie Amsterdam mogelijk gemaakt ook alleen voor het feest en cabaret (vanaf 20.30 uur) in te tekenen. De prijzen voor de avond zijn inclusief drank.

Registratie

Bij de registratiebalie in de RAI krijgt u op 27 september bij registratie uw naambadge en eventuele andere benodigdheden.

Hotels

Als u van een hotel gebruik wenst te maken, dient u daarvoor zelf zorg te dragen. U kunt daarbij gebruikmaken van RAI-hotelservice die voor de Orde in diverse hotels in Amsterdam een aantal kamers in optie heeft genomen. U kunt RAI-hotelservice bereiken onder tel.nr. 020-549 19 27. U kunt ook direct online reserveren via www.rai-hotelservice.com/compass/webdirect.cfm?code=nova02.

50 jaar

Inschrijfformulier voor de 50ste Ordevergadering op 27 september 2002, Amsterdam.

Naam:
Kantoor:
Adres:
Telefoonnr.:
stagiaire ja / nee

Wilt u eerst de toelichting lezen en vervolgens dit formulier invullen en sturen aan:
Parthen R&S, Antwoordnummer 47615, 1070 VD Amsterdam.

Lees eerst de toelichting! U kunt zich ook aanmelden via BalieNet.

Inschrijving 50 jaar advocatenwet – 50 jaar orde

Jubileumvergadering vrijdag 27 september RAI

(inclusief lunch en jubileumboek) deelnemer à € 55 €
 stagiaire à € 45 €

Partnerprogramma

Schilderen met Ans Markus partner à € 80 €

(inclusief boottocht)

Naam en initialen partner:

Vervoer per boot naar Convention Factory deelnemer/stagiaire Gratis
 partner

Diner én cabaret en feest vrijdag 27 september Convention Factory

deelnemer à € 105 (inclusief drank) €
 stagiaire à € 90 (inclusief drank) €

partner deelnemer à € 90 (inclusief drank) €
 partner stagiaire à € 90 (inclusief drank) €

Alleen cabaret en feest vrijdag 27 september Convention Factory

(d.w.z. zonder diner, vanaf 20.30 uur maar inclusief drank)

deelnemer/stagiaires € 45 €
 partner à € 45 €

Administratiekosten

€ 19,50

Totaal

€

p.m. Ik ben vegetariër

Handtekening:

Personalialia

BEËDIGD ALS ADVOCAAAT
EN PROCUREUR

Aken, mr. J.A.J.M. van, Hofstraat 110 (7311 KZ) postbus 9046 (7300 GH) Apeldoorn, tel. 055-5285000

Arend-de Winter, mw. mr. A. den, Walenburgweg 33 (3039 AC) Rotterdam, tel. 010-4255311, fax 010-4257245

Ark, mw. mr. E.B. van, Provincialeweg 11 (1506 MA) postbus 3000 (1500 HA) Zaandam, tel. 075-6595551, fax 075-6598681, e-mail bianca-van.ark@corp.ahold.nl

Asten, mw. mr. M.H.M. van, Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016304, fax 020-3016333, e-mail m.vanasten@cmsderks.nl

Bart, mw. mr. F.M., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153253, fax 070-5153123, e-mail fin.bart@prdf.nl

Barthel, mr. N.F., Oostwaarts 59 (2711 BA) postbus 7191 (2701 AD) Zoetermeer, tel. 079-3420250, fax 079-3410519, e-mail info@hslaw.nl

Beld, mw. mr. M.C.G. van den, Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172000

Berger, mw. mr. K.L.G., Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460479, fax 020-5460839, e-mail kirsten.berger@stibbe.nl

Biesheuvel, mr. Q.J.S., Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857674, fax 020-5727674, e-mail quirijn.biesheuvel@freshfields.com

Bogaard, mw. mr. J.P.C. van den, Tramstraat 32-34 (5611 CR) postbus 2350 (5600 C) Eindhoven, tel. 040-2447608, fax 040-2448875, e-mail svdb@schakenraad.nl

Bosscher, mr. E., van Harensplad 48 (8442 CD) postbus 225 (8440 AE) Heerenveen, tel. 0513-433433, fax 0513-433421, e-mail e.bosscher@dommerholt.nl

Brandtsma, mr. P.A., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 010-4125839, e-mail peter.brandtsma@loyensloeff.com

Brennkmeijer, mw. mr. S., Gildekwartier 199 (3511 DH) postbus 2474 (3500 GL) Utrecht, tel. 030-2161440, fax 030-2164356

Briede, mw. mr. M., Haaksbergweg 27 (1101 BP) postbus 12359 (1100 AJ) Amsterdam, tel. 020-5673990, fax 020-5673991, e-mail m.briede@bosblom.com

Bruggeman, mr. R., Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801339, fax 010-8801821, e-mail rbrugge@wouterslegal.nl

Burg, mw. mr. D.A.J. van der, Kanaalpark 144 (2321 JV) postbus 1144 (2302 BC) Leiden, tel. 071-5791743, fax 071-5722462, e-mail vanderburg@teekenskarstens.nl

Burlet, mw. mr. D.J.A., Oude Haven 41 (4301 JK) postbus 120 (4300 AC) Zierikzee, tel. 0111-420410, fax 0111-416822, e-mail vdww.advocaten@12move.nl

Bijlsma, mw. mr. J.C., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail info@houthoff.nl

Caspers, mr. R., Pa Verkuyllaan 20 (1171 EE) Badhoevedorp, tel. 020-4532591, fax 020-4532599, e-mail haasdijk.advocaten@planet.nl

Chel, mr. E.R., Prins Frederikstraat 1-3 (4901 LV) postbus 6016 (4900 HA) Oosterhout, tel. 0162-447350, fax 0162-437525

Claessens, mw. mr. V.C., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414922, fax 020-5414997, e-mail vivian.claessen@nautadutilh.com

Cornelissen, mr. H.M., Scheveningseweg 66 (2517 KK) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529147, fax 070-3529300, e-mail rcomelissen@houthoff.nl

Coul, mw. mr. S.M.M. Op de, Brabantlaan 24 (4817 JW) postbus 9356 (4801 LJ) Breda, tel. 076-5227170, fax 076-5213898, e-mail duret-wosten.groenhuysadv@planet.nl

Crommentuyn, mw. mr. I.M., Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746300, fax 070-3746333, e-mail crommentuyn@ekelmansenmeijer.nl

Deen, mw. mr. E.M., Haarlemmerweg 333 (1051 LH) postbus 58188 (1040 HD) Amsterdam, tel. 020-5506842, fax 020-5506942, e-mail eva.deen@kvdl.nl

Dijk, mw. mr. A.A.J. van, Willem Alexanderlaan 45 (4532 DB) postbus 25 (4530 AA) Terneuzen, tel. 0115-613175, fax 0115-617764, e-mail info@avdw.nl

Dijkstra, mw. mr. A., Willemskade 5 (8911 AW) postbus 835 (8901 BP) Leeuwarden, tel. 058-2120005, fax 058-2155860

Dingeldein, mr. J.C., Lasondersingel 125 (7514 BP) postbus 700 (7514 BP) Enschede, tel. 053-4333552, fax 053-4361588, e-mail post@desingeladvocaten.nl

Dingenen, mw. mr. S.C.G., Strawinskyalaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012210, fax 020-3012123, e-mail sophie.dingenen@nortonrose.com

Donkersloot, mr. J.A.C., Pelmolenlaan 10 (3447 GW) postbus 566 (3440 AN) Woerden, tel. 0348-489411, fax 0348-489400

Doorman, mr. drs. A., Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857652, fax 020-5727652, e-mail alexander.doorman@freshfields.com

Doomhof, mr. H., Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460105, fax 020-5460710, e-mail hugo.doornhof@stibbe.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Dubbeldam, mr. E.J., Willem Dreesweg 4 (1314 VB) postbus 10058 (1301 AB) Almere, tel. 036-5346220, fax 036-5345984, e-mail e.j.dubbeldam@okkerse-schop.nl

Duker, mr. M.J.A., 't Hoenstraat 5 (2596 HX) Den Haag, tel. 070-3467472, fax 070-3924378, e-mail md@svsadvocates.com

Edixhoven, mr. J.D., Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 020-3051622, e-mail joost.edixhoven@spigthoff.com

Eerden, mr. H.P.J. van der, Raamweg 3 (2596 HL) postbus 85966 (2508 CR) Den Haag, tel. 070-3024033, fax 070-3523174, e-mail info@kortmanadvocaten.nl

Ermers, mr. B.W., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042105, fax 010-4042333, e-mail bas.ermers@simmons-simmons.com

Exsel, mr. A.A.M. van, Europalaan 24 (5232 BC) postbus 3494 (5203 DL) Den Bosch, tel. 073-6465455, fax 073-6465450

Eijk, mw. mr. I.A.J.M. van, Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927777, fax 073-6927789, e-mail i.vaneijk@banning.nl

Eijpe, mw. mr. L.H.M., Stadhouderskade 160 (1074 BC) postbus 75538 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-4713020, fax 020-4712986, e-mail eijpe@solv.nl

Feijen, mr. J.M.W., Hoogoorddreef 5 (1101 BA) postbus 12166 (1100 AD) Amsterdam, tel. 020-5650400, fax 020-5650411, e-mail feijen@theoffice.nl

Franssen, mw. mr. E.J.A., Caumerdalschestraat 1 (6416 GC) postbus 2791 (6401 DG) Heerlen, tel. 045-5602200, fax 045-5742652, e-mail info@vondenhoff.nl

Galen, mr. F.P. van, Rijsburgerweg 141 (2334 BM) postbus 788 (2300 AT) Leiden, tel. 071-5155843, fax 071-5172720, e-mail f.van.galen@groenendijk.com

Gevers, mr. J.J., Van Schaeck Mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3813131, fax 024-3222074, e-mail gevers@nijmegen.dirkwager.nl

Gitmans, mr. S.M., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772394, fax 020-5772711, e-mail sgitmans@houthoff.nl

Groenewald, mr. Th., Strawinskyalaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Groot, mr. J.W. de, Reimerstraat 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 020-3015678, e-mail info@russell.nl

Haaps-Pierik, mw. mr. M.J. van, Piet Heinstraat 7 (7204 JN) postbus 210 (7200 AE) Zutphen, tel. 0575-583758, fax 0575-583737, e-mail m.j.vanhaaps@nysingh.nl

Harmelen, mr. S.D. van, Beursplein 37 (3011 AA) postbus 30117 (3001 DC) Rotterdam, tel. 010-4051166, fax 010-4124011, e-mail s.vanharmelen@vhenb.nl

Hattink, mr. G.E., Beerseweg 22 (5431 LC) postbus 68 (5430 AB) Cuijk, tel. 0485-315393, fax 0485-320220, e-mail vaessen-vankempen@balienet.nl

Hazenkamp, mw. mr. M.A. van den, Goudsbloemvallei 1 (5237 MH) Den Bosch, tel. 073-6464560, fax 073-6464579, e-mail m.vandenzakenkamp@vereenigde.nl

Hees, mw. mr. M.G., Broederweg 11 (8261 GS) postbus 161 (8260 AD) Kampen, tel. 038-3316777, fax 038-3317296, e-mail info.kampen@twadvocaten.nl

Heesmans, mw. mr. M.M.M., Claudius Prinsenlaan 130 (4818 CP) postbus 4620 (4803 EP) Breda, tel. 076-5223677, fax 076-5149403, e-mail mheesmans@houbenadvocaten.nl

Helmers, mw. mr. M.M., Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121657, fax 030-212192

Hermens, mr. S.W.Th.R., Louis Armstrongkade 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460040, fax 039-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Hesselink, mw. mr. I.K., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771758, e-mail ikhesselink@dbbw.nl

Hoebal, mw. mr. drs. A.D.S., Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999

Hofhuis, mr. J.S., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail jshofhuis@dbbw.nl

Huitema, mr. P.W., Jansbuitensingel 30 (6811 NE) postbus 560 (6800 AN) Arnhem, tel. 026-3538264, fax 026-4430943, e-mail p.huitema@cmsderks.nl

Janssen, mw. mr. S.L.J., Van der Helstplein 3 (1072 PH) postbus 51143 (1007 EC) Amsterdam, tel. 020-6750756, fax 020-6765896, e-mail advocaten@cleerdin-hamer.nl

Janssen, mw. mr. T.E.J.T., Prof. dr. Dorgelolaan 14 (5613 AH) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626420, fax 020-2626461, e-mail nljano42@hollandlaw.nl

Kara, mw. mr. S., Dr. Langeveldplein 20 (3361 HE) postbus 174 (3360 AD) Sliedrecht, tel. 0184-418433, fax 0184-417313

Kemperman, mw. mr. C.J.F., Bredaseweg 161 (4872 LA) postbus 301 (4870 AH) Etten-Leur, tel. 076-5022080, fax 076-5013933, e-mail c.kemperman@asselbergsklinkhamer.nl

Keuzenkamp, mr. R., Raadhuisstraat 42 (5683 GG) postbus 82 (5680 AB) Best, tel. 0499-338399, fax 0499-338398, e-mail info@vbtm.nl

VAN DE ORDE

Koelen, mw. mr. Y.W.A.M. van der, St. Martinusstraat 5 (5911 CJ) postbus 377 (5900 AJ) Venlo, tel. 077-3515041, fax 077-3513182, e-mail meulenkamp@plex.nl

Koning, mw. mr. A.F. de, Evertsenstraat 5 (5224 HN) postbus 2154 (5202 CD) Den Bosch, tel. 073-6205105, fax 073-6205100, e-mail mdekoning@ewijk-wouw.nl

Kooi, mw. mr. A.T. van der, Haagweg 5 (2311 AA) postbus 11231 (2301 EE) Leiden, tel. 071-5124445, fax 071-5123609

Koole, mw. mr. C.M., Kousteensedijk 3 (4331 JE) postbus 240 (4330 AE) Middelburg, tel. 0118-656060, fax 0118-636178, e-mail cmkoole@avdw.nl

Kreulen, mw. mr. M., Heemraadsingel 105 (3022 CB) postbus 26014 (3002 EA) Rotterdam, tel. 010-2444342, fax 010-2440091, e-mail m.kreulen@leijnseartz.com

Kroon, mr. W.J. van der, Grote Markt 20-21 (4201 EB) postbus 3020 (4200 EA) Gorinchem, tel. 0183-631800, fax 0183-660548, e-mail stultiens.dunsbergen@12move.nl

Lang, mw. mr. S.K., Startbaan 10 (1185 XR) postbus 220 (1180 AE) Amstelveen, tel. 020-5435678, fax 020-5435475

Langeveld, mr. M. van, Beukenlaan 77 (5616 VC) postbus 6380 (5600 HJ) Eindhoven, tel. 040-2500900, fax 040-2500905

Lans, mw. mr. K.M., Mayweg 14 (5211 AA) Den Bosch, tel. 073-6139030, fax 073-6129640, e-mail lans@devroomadvocaten.nl

Lettinga, mr. A., Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538344, fax 026-3538359, e-mail lettinga@arnhem.dirkzwager.nl

Logten, mr. M.J.V. van, Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927705, fax 073-6927787, e-mail m.vanlogten@banning.nl

Loos, mr. E.J., Van der Helstplein 3 (1072 PH) postbus 51143 (1007 EC) Amsterdam, tel. 020-6750756, fax 020-6765896

Louwers, mr. J.L.M.W., Prof. dr. Dorgelolaan 14 (5613 AM) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626489, fax 040-2626708, e-mail nlouwe3@hollandlaw.nl

Lunenburg, mw. mr. R.L., Amsteldijk 166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail lunenburg@vanmens-wisselink.nl

Mahn, mw. mr. J.G., Koninginneweg 160 (1075 EE) Amsterdam, tel. 020-6644121, fax 020-6640129, e-mail mahn@friedbergneijzen.nl

Malewicz, mr. R., van der Helstplein 3 (1072 PH) postbus 51143 (1007 EC) Amsterdam, tel. 020-6750756, fax 020-6765896, e-mail advocaten@cleerdin-hamer.nl

Mewa, mr. S.V., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail vmewa@houthoff.nl

Meijer, mw. mr. B.M.M., Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AM) Amsterdam, tel. 020-5533728, fax 020-5533794, e-mail Bettine.meijer@lovels.com

Meijer, mr. J., Julianasingel 33a (5802 AT) postbus 260 (5800 AG) Venray, tel. 0478-521070, fax 0478-521071, e-mail j.meijer@julicher-meijer.nl

Meijer-Hilhorst, mw. mr. I.E., Europalaan 16 (2468 BG) postbus 757 (2400 AT) Alphen aan den Rijn, tel. 0172-447070, fax 0172-447079, e-mail munnelourens@wxs.nl

Mul, mr. J.M., Emmalaan 23 (1075 AT) Amsterdam, tel. 020-6797929, fax 020-6626606, e-mail info@korvinus-knoopsadvocaten.nl

Nagel, mr. E.J., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772398, fax 020-5772702, e-mail enagel@houthoff.nl

Nieuwstraten, mw. mr. J., Statenweg 200 (3033 JA) postbus 27561 (3003 MB) Rotterdam, tel. 010-4432129, fax 010-4668375, e-mail j.nieuwstraten@rotterdam.bureaurechtshulp.nl

Oldenhuis, mr. F.M., Tweebakmarkt/ Druifstreek 72 (8911 LH) postbus 17 (8900 AA) Leeuwarden, tel. 058-2347347, fax 058-2126029, e-mail f.oldenhuis@triplaw.nl

Oorthuys, mr. A., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240194, fax 010-2240060, e-mail sander.oorthuys@nautadutilh.com

Oranje-Jorna, mw. mr. R.A.M., Parkstraat 30 (2514 JK) postbus 801 (2501 CV) Den Haag, tel. 070-3617002, fax 070-3616032

Oudenaarden, mw. mr. M.M.E., Veerkade 5d (3016 DE) postbus 23317 (3001 KH) Rotterdam, tel. 010-4116471, fax 010-4136923, e-mail info@kernkamp.nl

Overvliet, mw. mr. I.T.W., Haagweg 5 (2311 AA) postbus 11231 (2301 EE) Leiden, tel. 071-5124445, fax 071-5123609, e-mail i.overvliet@deruijterdewildt.nl

Palm, mr. B.A., Predikerherenstraat 24 (3512 TN) postbus 686 (3500 AR) Utrecht, tel. 030-2307123, fax 030-2314545

Palstra, mw. mr. J.A., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail maildhg@dbbw.nl

Paijmans, mw. mr. B.M., Arthur van Schendelstraat 740 (3511 MK) postbus 516 (3500 AM) Utrecht, tel. 030-2347280, fax 030-2347282, e-mail b.paijmans@bs-advocaten.nl

Pest, mw. mr. S.M. van de, Van Stolkweg 10 (2582 JP) postbus 80504 (2508 GM) Den Haag, tel. 070-3380633, fax 070-3506187, e-mail vandepest.s@pettenadv.nl

Piechocki, mw. mr. D.J.G., Oudegracht 90 (1811 CM) postbus 3092 (1801 GB) Alkmaar, tel. 072-5122213, fax 072-5125866

Pril, mr. R., Bornerbroeksestraat 145 (7601 BE) postbus 31 (7600 AA) Almelo, tel. 0546-820493, fax 0546-822389

Prillewitz, mr. H.W., Louis Armstrongweg 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460020, fax 036-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Pijne van der AA, mr. J.L., Scheveningseweg 50 (2517 KW) postbus 16109 (2500 BC) Den Haag, tel. 070-3588834, fax 070-3549841, e-mail info@wi-advocaten.nl

Rahman, mr. M.A.K., Henegouwerlaan 24b (3014 CA) Rotterdam, tel. 010-4112371, fax 010-4112710

Ramsোধ, mr. A., Grotewaard 1 (2716 XP) Zoetermeer, tel. 079-3521516, fax 079-3521982

Reurings, mw. mr. M.C., Straatweg 88 (3621 BS) postbus 248 (3620 AE) Breukelen, tel. 0346-250042, fax 0346-251021, e-mail mail@kabalt.nl

Roelands, mw. mr. M.A.J., Markt 17 (4875 CB) postbus 301 (4870 AH) Etten-Leur, tel. 076-5022080, fax 076-5036790, e-mail info@ak-law.nl

Roelofs, mr. A.H.H.M., Bruistensingel 360 (5232 AE) postbus 3150 (5203 DD) Den Bosch, tel. 073-6456849, fax 073-6456865, e-mail toon.roelofs@dvadadvocaten.nl

Rouws, mr. J.J.C.M., Koninginnelaan 32 (5211 WG) postbus 698 (5201 AR) Den Bosch, tel. 073-6819400, fax 073-6142287

Ruijs, mw. mr. S.M.P.T., Kapitein Hatterasstraat 23g (5015 BB) postbus 4203 (5004 JE) Tilburg, tel. 013-5440400, fax 013-5446464, e-mail s.ruijs@vandijktilburg.nl

Sabourian, mw. mr. B., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-2240007, e-mail baharak.sabourian@nautadutilh.com

Schie, mw. mr. E.Th. van, Rijnsburgerweg 106 (2231 AG) postbus 297 (2230 AG) Rijnsburg, tel. 071-4029311, fax 071-4030779, e-mail e.vanschie@deruijterdewildt.nl

Schipper, mr. R., Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121637, fax 030-2121157, e-mail r.schipper@cmsderks.nl

Schmitt, mw. mr. S.M., Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-2770413, e-mail schmitt@schaaprdam.nl

Schuckink Kool, mr. M.A.R., Hoefkade 430 (2526 CK) postbus 25780 (2502 HT) Den Haag, tel. 070-3899510, fax 070-3841195, e-mail samamaraven@balienet.nl

Schuurman, mr. C.J., Hoogveldweg 2 (6231 ET) postbus 121 (6230 AC) Meerssen, tel. 043-3640094, fax 043-3640690, e-mail info@bsadvoc.nl

Senden, mw. mr. M., Sint Pieterskade 26 (6212 AD) postbus 131 (6200 AC) Maastricht, tel. 043-3216640, fax 043-3254301, e-mail advocaten@paulussen.nl

Seijbel, mr. M.J., Eekwal 4 (8011 LD) postbus 1232 (8001 BE) Zwolle, tel. 038-4215221, fax 038-4218190, e-mail seijbel@steinadvocaten.nl

Simons, mr. M.J.M.H., Godswedersingel 44 (6041 GM) postbus 458 (6040 AL) Roermond, tel. 0475-420033, fax 0475-316182, e-mail simons@goorts-coppens.nl

Singeling, mw. mr. M., Roemer Visscherstraat 47 (1054 EW) Amsterdam, tel. 020-6077979, fax 020-6831947, e-mail singeling@vandersteenhoven.nl

Skala, mr. R., Felland-Noord 10 (9753 TB) postbus 154 (9750 AD) Haren, tel. 050-5345417, fax 050-5347122

Sloot, mw. mr. M., Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 020-5736737, e-mail m.sloot@lexence.nl

Snijders, mr. J.L., Westplein 12-14 (3016 BM) postbus 23070 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2772777, fax 010-4360582, e-mail jsnijders@akd.nl

Stoep, mr. P.W.A. van der, Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-4364977, e-mail vanderstoep@schaaprdam.nl

Stok, mr. E.B. van der, Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857635, fax 020-5727635, e-mail eelco.vanderstok@freshfields.com

Stoop, mw. mr. A.M.S., Hoge Rijndijk 306 (2314 AM) postbus 11051 (2301 EB) Leiden, tel. 071-5815300, fax 071-5815381, e-mail a.stoop@declercq.com

Theunissen, mw. mr. A.D.E., Binnensingel 3 (7411 PL) postbus 623 (7400 AP) Deventer, tel. 0570-614080, fax 0570-618244, e-mail theunissen@jpr.nl

Tigchelaar, mr. M.T., Herengracht 503 (1017 BV) Amsterdam, tel. 020-5209594, fax 020-6269287, e-mail info@duvekot.nl

Valeton, mw. mr. B., Kortestede 1 (3431 KA) postbus 132 (3430 AC) Nieuwegein, tel. 030-6013510, fax 030-6013515, e-mail info@sturkenboom-advocaten.nl

Verheijen, mw. mr. I.E.M., Amsteldijk 166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail amsterdam@vanmens-wisselink.nl

Verhoog, mr. A.L.S., Torenweg 15 (9774 DH) Adorp, tel. 050-3061712, fax 050-3061741, e-mail ad.wolgen@wxs.nl

Vermeer, mw. mr. M., Basicweg 14d (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 033-4555525, e-mail info@marxman.nl

Viergever, mw. mr. L., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail lviergever@dbbw.nl

Visser, mw. mr. B.M., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414761, fax 020-5414662, e-mail barbara.visser@nautadutilh.com

Vissink, mr. R., Rijnzathe 8a (3454 PV) De Meern, tel. 030-6697000, fax 030-6697015, e-mail rvissink@kaiserscs.nl

VAN DE ORDE

Gluggen, mr. J.E.H.R.,
Kaalheidersteenweg 138 (6467 AE)
Kerkrade, tel. 045-5429034,
fax 045-5429035, e-mail
reinarts.glenzi@tiscali.nl

Vossen, mw. mr. E.A., Statenweg 200
(3033 JA) postbus 27561 (3003 MB)
Rotterdam, tel. 010-4432641,
fax 010-4668375, e-mail
evossen@rotterdam.bureaurechtshulp.nl

Waalij, mw. mr. R.W. van, Marten
Meesweg 25 (3068 AV) postbus 8656
(3009 AR) Rotterdam, tel. 010-4075037,
fax 010-4075710, e-mail
roos.van.waalij@nl.landwellglobal.com

Weijer, mw. mr. S.M. van de,
Koninginneweg 160 (1075 EE)
Amsterdam, tel. 020-6644121,
fax 020-6640129, e-mail
vandeweijer@friedbergneijzen.nl

Wielenga, mr. K.E., Nipkowsweg 17
(8501 XH) postbus 120 (8500 AC) Joure,
tel. 0513-415655, fax 0513-415696

Willemsen, mw. mr. M.J.,
Oostmaaslaan 71 (3063 AN)
postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam,
tel. 010-8801338, fax 010-8801821,
e-mail mwillemsen@wouterslegal.nl

Wilman, mw. mr. S.A., Willemskade 5
(8911 AW) postbus 835 (8901 BP)
Leeuwarden, tel. 058-2120005,
fax 058-2155860

Wintjes, mr. A.J., Crooswijkensingel 34
(3034 CJ) postbus 3725 (3003 AS)
Rotterdam, tel. 010-4650966,
fax 010-4654039, e-mail
a.wintjes@advokatenkollektiefrotterdam.nl

Wit, mr. E.C. de, Weena 666 (3012 CN)
postbus 190 (3000 AD) Rotterdam,
tel. 010-4042571, fax 010-4042062,
e-mail ernst.dewit@simmons-simmons.com

Witz, mr. M., Welbergweg 50 (7556 PE)
postbus 56 (7550 AB) Hengelo (O),
tel. 074-2488888, fax 074-2488800,
e-mail witz@damste.nl

Wijma, mr. G.W., Jupiterweg 21
(8251 AW) postbus 293 (8250 AG)
Dronten, tel. 0321-317247,
fax 0321-318920, e-mail
meeuwis.advocaten@zonnet.nl

Wijn, mr. H.R., Johannes
Vermeerstraat 23 (1071 DK) Amsterdam,
tel. 020-6732199, fax 020-6758163,
e-mail leoniewijn@beeradvocaten.nl

Zeeuw-Schmelzer, mw. mr. P.M.L. de,
Weena 750 (3014 DA) postbus 110
(3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240222,
fax 010-2240660, e-mail
pia.dezeeuw@nautadutilh.com

Zoest, mr. F.A. van, Weena 750
(3014 DA) postbus 1110 (3000 BC)
Rotterdam, tel. 010-2240000,
fax 010-4148444, e-mail
freek.vanzoest@nautadutilh.com

Zijl, mr. L.S. van der, Droogbak 1a
(1013 GE) postbus 251 (1000 AG)
Amsterdam, tel. 020-7119000,
fax 020-7119999, e-mail
lourens.vanderzijl@cliffordchance.com

PRAKTIJK NEERGELEGD

Abbing, mr. F.T. Amsterdam 30-11-2001

Amenda-Smits, mw. mr. J. Zutphen
01-08-2002

Arnoldy, mr. L.G.M. Rhenoy 01-08-2002

Bedaux, mw. mr. M.M. Alphen aan
den Rijn 31-12-2000

Benjert, mw. mr. I. Rotterdam 01-09-
2002

Braat, mr. J. Amsterdam 18-07-2002

Brands, mr. F.J.C.A. Vught 02-07-2002

Burg, mw. mr. H. van der Numansdorp
01-07-2002

Cotterell, mw. mr. M. Amsterdam
17-04-2002

Dekkers, mw. mr. F. Amsterdam
30-06-2002

Does, mr. D.J.F. van der London
(Groot-Brittannië) 11-11-2001

Doing, mw. mr. E. Amsterdam
05-06-2002

Dreuw, mr. J.F.G.J. Amsterdam
30-06-2002

Everaars, mw. mr. A. Lienden
22-05-2002

Gorissen, mr. B.J.E. Amsterdam
30-06-2002

Groenewegen, mr. T.W. Amsterdam
15-02-2002

Heemskerk, mw. mr. C.M. Amsterdam
13-06-2002

Heide, mr. H.K. van der Hoorn
01-07-2002

Hemert, mr. A. van Maasland
07-06-2002

Hövell tot Westerflier, mr. F.J.P.M. van
Beuningen 13-08-2002

Jacobs, mw. mr. I.D. Amsterdam
02-05-2002

Jansen, mw. mr. M.M. Den Haag
01-04-2002

Keijser, mr. J.M.L.F. Rijswijk 19-06-2002

Klep, mr. J.J.C. Den Haag 01-07-2002

Knol, mr. P.H.A. Amsterdam 30-06-2002

Kwak, mw. mr. N.E. Amsterdam
19-04-2002

Lede, mw. mr. F.S. van Amsterdam
31-07-2002

Leeuwen, mr. R.A.J. van Weert
01-07-2002

Legeland, mw. mr. J.M. Amsterdam
01-07-2002

Leijnse-van der Meer, mw. mr. T.C.H.
Numansdorp 01-05-2002

Liamböck, mw. mr. D.R.Q. Rotterdam
01-11-2001

Ligten, mw. mr. M.E. van Amsterdam
31-07-2002

Loon, mr. P.J. van Amsterdam
31-07-2002

Malherbe, mw. mr. V.A.P.M. Roermond
01-08-2002

Mannens, mr. H.P. Roermond
01-08-2002

Mennema, mr. M.H. Ermelo 01-05-2002

Mulder, mw. mr. S.M. Rotterdam
02-08-2002

Mijland, mw. mr. D.A.A.M. Emmeloord
01-06-2002

Ooykaas, mw. mr. Y.M.M. Capelle aan
den IJssel 01-06-2002

Penners, mw. mr. T.K.M. Amsterdam
06-05-2002

Plas, mw. mr. M.L. Baarn 01-07-2002

Pycke, mw. mr. S. Maastricht
01-06-2002

Quaagebeur, mw. mr. E.D.R. Den Haag
01-06-2002

Ritsema van Eck, mr. J.J. Amstelveen
01-06-2002

Rijssenbeek, mr. C.J.A.F. Amsterdam
29-07-2002

Schmeets, mw. mr. Y.C.J. Heerlen
15-05-2001

Sizoo, mw. mr. A.J. Amsterdam
01-06-2002

Smit, mw. mr. M.C. Utrecht 22-07-2002

Spek, mr. P.W.J. van der Den Haag
25-01-2001

Terwiel, mr. R.J. Utecht 31-05-2002

Veem, mw. mr. G. van der Leiden
25-01-2002

Veldmaat, mr. T.D. Amsterdam
30-06-2002

Verdaasdonk, mw. mr. M.A.X.
Amsterdam 31-07-2002

Vries, mw. mr. F.A. de Amsterdam
01-05-2002

Wedekind, mw. mr. F.J.W. Amstelveen
30-06-2002

Werkhoven, mw. mr. M.L.A. van
Rotterdam 08-07-2002

Wiarda, mr. H.S. Utrecht 20-06-2002

Wolhuis, mw. mr. M.S. Rotterdam
01-09-2002

Zilli, mw. mr. C.M. Amsterdam
18-07-2002

OVERLEDEN

Deriks, mw. mr. drs. M.J.C. Rotterdam
25-06-2002

Vreken, mr. P.W.R. Hoorn 03-07-2002

KANTOORVERPLAATSING

Achten, mr. L.J.H.M.: Willemskade 18
(8011 AD) postbus 349 (8000 AH)
Zwolle, tel. 038-4225288,
fax 038-4225247, e-mail
achten@unek.nl

Alkemade, mw. mr. A.C.:
Dijselhofplantsoen 14 (1077 BL)
postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam,
tel. 020-3051633, fax 020-301699,
e-mail ada.alkemade@spighoff.com

Asbeck, mr. W.E. baron van (New-
York/Verenigde Staten van Amerika):
Prinses Irenestraat 59 (1077 WV)
postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam,
tel. 020-5414646, fax 020-6612827

Aydemir, mw. mr. drs. H.: Zevenwouden
260 (3524 CX) postbus 24004
(3502 MA) Utrecht, tel. 030-2877575,
fax 030-2885222, e-mail
advocaten@schellart.nl

Bakker, mw. mr. N.Y.: Keizersgracht 221
(1016 DV) Amsterdam, tel. 020-5210130,
fax 020-5210131, e-mail
fruytier@xs4all.nl

Barth, mr. J.P.: Herengracht 425-429
(1017 BR) Amsterdam, tel. 020-6246811,
fax 020-6272278, e-mail
wieringa@wieringa.nl

Bekker, mr. G.H.: Europaweg 151
(12711 ER) postbus 3020 (2700 LA)
Zoetermeer, tel. 079-3448181,
fax 079-3427990

Berg, mr. D. van den (Eindhoven):
Lasondersingel 94-96 (7514 BV)
postbus 126 (7500 AC) Enschede,
tel. 053-4840000, fax 053-4341799,
e-mail damste@damste.nl

Berkhout, mw. mr. A.M.:
Westhavenplaats 40b (3131 BT)
Vlaardingen, tel. 010-4600124,
fax 010-4342041, e-mail
amberkhout@bdladvocaten.nl

Biemold, mw. mr. P.Ch.: Leidseplein 29
(1017 PS) postbus 2720 (1000 CS)
Amsterdam, tel. 020-5517555,
fax 020-6267949

Boddaert, mr. A.R.Ph. (Alkmaar):
W.M. Dudokweg 61 (1703 DC)
postbus 322 (1700 AH) Heerhugowaard,
tel. 072-5744409, fax 072-5713940,
e-mail boddaert@boddaertverweel.nl

Boetje, mw. mr. J. (Dordrecht):
Weena 614 (3012 CN) Rotterdam,
tel. 010-2012939, fax 010-2012949,
e-mail r@borsboomhamm.nl

Borghuis, mr. H.J.: Koninginneweg 51
(1075 CG) Amsterdam, tel. 020-6798020,
fax 020-6798680

Borsboom, mr. J.J. (Barendrecht):
Weena 614 (3012 CN) Rotterdam,
tel. 010-2012939, fax 010-2012949,
e-mail r@borsboomhamm.nl

Bos, mr. H.J.: Strawinskylaan 1441
(1077 XX) Amsterdam, tel. 020-5753063,
fax 020-5753064

Bos, mw. mr. L.R.C. (Hoogeveen):
Herestraat 113 (9711 LG) postbus 7015
(9701 JA) Groningen, tel. 050-3136846,
fax 050-3132930

Bosch, mr. R.M.T. (Arnhem): Weena 592
(3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2010493,
fax 010-2010501, e-mail
vandenbosch@vanmens-wisselink.nl

Bouman, mw. mr. W.M.:
Goudsingel 84 (3011 KD) Rotterdam,
tel. 010-4111280, fax 010-4131737,
e-mail rpadadvocaten@cs.com

Braeken, mr. B.J.H. (Den Haag):
Burgerweeshuispad 301 (1076 HR)
postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam,
tel. 020-5771793, fax 020-4715831,
e-mail bijbraeken@dbbw.nl

Brasser, mw. mr. G.G. (Apeldoorn):
Steynlaan 14 (1217 JS) postbus 1414
(1200 BK) Hilversum, tel. 035-6284877,
fax 035-6244263

Brilman, mr. E.W.R. (London-Groot
Brittannië): Weena 690 (3012 CN)
postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel.
010-2246224, fax 010-4125839,
e-mail eric.brilman@loyensloeff.com

Broerse, mw. mr. D.N.: Strawinskylaan
3051 (1077 ZX) postbus 75453
(1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307,
fax 020-3012313

Carrière, mr. G.F. (Rotterdam): Prinses
Irenelaan 59 (1077 WV) postbus 7113
(1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646,
fax 020-6612827

Ceelen, mr. J.J.A. (Apeldoorn): Geert
Grootestraat 11 (7411 GS) postbus 6174
(7401 HD) Deventer, tel. 0570-667144,
fax 0570-667155, e-mail
rechtshulp@deventer.bureaurechtshulp.nl

Cock Buning, mw. mr. M. de
(Den Haag): Burgerweeshuispad 301
(1076 HR) postbus 75084 (1070 AB)
Amsterdam, tel. 020-5771771,
fax 020-5771775, e-mail
mdecockbruning@dbbw.nl

Copini, mw. mr. E.H. (Heerhugowaard):
Helderseweg 14 (1815 AB) postbus 3271
(1801 GG) Alkmaar, tel. 072-5140060,
fax 072-5150244

Cox, mw. mr. J.M.G. (Eindhoven):
Wilhelminapark 122 (5041 EH)
postbus 3219 (5003 De) Tilburg,
tel. 013-5362088, fax 013-5361245,
e-mail a.cox@dehaas-dejong.nl

Crans, mw. mr. P. (Amsterdam):
Generaal de La Reyllaan 17-19 (1404
BM) postbus 215 (1400 AE) Bussum,
tel. 035-6931044, fax 035-6918553,
e-mail gooi@vandiepen.com

VAN DE ORDE

Daal, mr. G.C. van (Amstelveen): Pythagoraslaan 100 (3584 BB) postbus 3267 (3502 GG) Utrecht, tel. 030-2995555, fax 030-2995506, e-mail gvandaal@akd.nl

Dam, mr. M. van (Rotterdam): Haagweg 108 (2282 AE) postbus 1213 (2280 CE) Rijswijk, tel. 070-3906260, fax 070-3989688, e-mail vdam@aantjesenschakel.nl

Damen, mr. A.W.G. (Rotterdam): Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746410, fax 070-3746333, e-mail damen@ekelmansenmeijer.nl

Dekker, mr. G.W. (Leeuwarden): Amstelplein 1 (1096 HG) postbus 22740, tel. 020-4624076, fax 020-4624080, e-mail gd@hd-dutchlawyers.nl

Dekkers, mw. mr. I.C. (Den Haag): De Entree 201 (1101 HG) postbus 22740 (1100 DE) Amsterdam (Z-O) tel. 020-5685685, fax 020-5686234

Dielbandhoesing, mr. R.P.: Goeveurilaan 535 (2523 CE) Den Haag, tel. 070-3463267, fax 070-3461804

Dohmen, mr. E.H.J.M. (Kerkrade): Dr Van Kleefstraat 25 (6217 JJ) postbus 2934 (6201 NA) Maastricht, tel. 043-3438080, fax 043-3435566, e-mail muurmansadv@hetnet.nl

Doornik, mr. P.F. (Utrecht): Utrechtseweg 165 (6862 AJ) postbus 170 (6860 AD) Oosterbeek, tel. 026-3347272, fax 026-3337343, e-mail frans.doornik@lovensloeff.com

Donk, mr. D.H.S.: Van Eeghenstraat 80-82 (1071 GK) postbus 75401 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6700034, fax 020-6700035, e-mail hellingman@hellingmanbunders.com

Drop, mr. M.J. (Amsterdam): Van Stolkweg 16 (2585 JR) postbus 85852 (2508 CN) Den Haag, tel. 070-3023080, fax 070-3617815, e-mail info@corporatetelaw.nl

Duren Kloppert, mw. mr. B. van (Rotterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail bvanduren@dbbw.nl

Ederveen, mw. mr. J.M.W.: Locatellikade 1 (1076 AZ) postbus 77845 (1070 LK) Amsterdam, tel. 020-3052040, fax 020-3052050, e-mail law@kupwiel.nl

Eichhorn, mr. J. (Den Haag): Prof. Bavincklaan 11 (1183 AT) Amstelveen postbus 7827 (1008 AA) Amsterdam, tel. 020-3013600, fax 020-3013636, e-mail j.eichhorn@amicorp.com

Ekering, mr. J.C.P. (Barendrecht): Weena 614 (3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2012939, fax 010-2012949, e-mail r@borsboomham.nl

Engels, mw. mr. C.P.M. (Heerhugowaard): Helderseweg 14 (1815 AB) postbus 3271 (1801 GG) Alkmaar, tel. 072-5744409, fax 072-5150244, e-mail engels@boddaertverweel.nl

Eskens, mr. P.A.W. (Nijmegen): Cronjéstraat 8 (6814 AH) postbus 76 (6800 AB) Arnhem, tel. 026-4465757, fax 026-4434439

Evelein, mr. K.P.: Stadhouderskade 160 (1074 BC) postbus 75538 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-4713020, fax 020-4712986, e-mail info@solv.nl

Feers, mr. M.H. (Amsterdam): Anna van Saksenlaan 30 (2593 HT) postbus 93455 (2509 AL) Den Haag, tel. 070-3746374, fax 070-3746333, e-mail feers@ekelmansenmeijer.nl

Flipse, mr. J.W. (Assen): Oldenkamp 29 (9431 HX) postbus 12 (9430 AA) Westerbork, tel. 0593-333809, fax 0593-333846, e-mail flipsejw@xs4all.nl

Fridsma, mw. mr. N.H. (Leeuwarden): Zijlweg 56 (2013 DJ) postbus 668 (2003 RR) Haarlem, tel. 023-5319590, fax 023-5328712, e-mail advocaten@heuv.nl

Garretsen, mr. drs. F.H. (Dordrecht): Steenenstraat 2 (3262 JM) postbus 1227 (3260 AE) Oud-Beijerland, tel. 0186-643030, fax 0186-615057

Geurts, mr. M.G.W.M. (Nijmegen): Remigiusplein 1 (6921 BL) Duiven, tel. 0316-282445, fax 0316-282438

Goossen, mw. mr. R.B. (Rotterdam): Hullenbergweg 300 (1100 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561716, fax 020-6561730, e-mail goossen.rosemarijn@kpmg.nl

Graaff, mw. mr. J. de: Muzenstraat 101 (2511 WB) postbus 11760 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3115000, fax 070-3520669, e-mail info@stv-advocaten.nl

Gijsberts, mr. G.L.: Adelheidstraat 74 (2595 EE) Den Haag, tel. 070-3818915, fax 070-3855451, e-mail gijsberts@wgk-advocaten.nl

Hartman, mr. Ph.A. (Rotterdam): Parkstraat 31 (2514 JD) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811, e-mail philip.hartman@twobirds.com

Helder, mw. mr. L.M.J.S. (Venray): Deken Van Oppensingel 130 (5911 AG) postbus 505 (5900 AM) Venlo, tel. 077-3545566, fax 077-3520430, e-mail mail@huveradvocaten.nl

Hemelaar, mr. J. (Hoofddorp): Engelandlaan 328 (2711 DZ) postbus 7353 (2701 AJ) Zoetermeer, tel. 079-3510234, fax 079-3516774, e-mail info@bendersadvocaten.nl

Hout, mw. mr. E.J.G. van (Utrecht): Schakelstede 1-3 (3431 HB) postbus 237 (3430 AE) Nieuwegein, tel. 030-6032922, fax 030-6000166, e-mail info@boscsadvocaten.nl

Hovestad, mr. G.F. (Arnhem): Plesmanstraat 62 (3905 KZ) postbus 650 (3900 AR) Veenendaal, tel. 0318-527575, fax 0318-526644, e-mail adv@berkellaw.nl

Jacobse, mr. J.J. (Leleystad): Kousteensedijk 3 (4331 JE) postbus 240 (4330 AE) Middelburg, tel. 0118-656060, fax 0118-636178, e-mail jijjacobse@avdv.nl

Jager, mr. W.R.H.: Arnhemseweg 14b (6711 HA) postbus 111 (6710 BC) Ede, tel. 0318-651222, fax 0318-650051, e-mail jager@jageradvocaten.nl

Janse, mr. F.A. (Utrecht): Veenwal 15b (3871 KE) postbus 74 (3870 CB) Hoevelaken, tel. 033-2535432, fax 033-2534427, e-mail janse@dkj.nl

Jong, mr. K. de (Amsterdam): Prins Bernhardlaan 35 (2404 NE) postbus 155 (2400 AD) Alphen aan den Rijn, tel. 0172-503250, fax 0172-503200, e-mail email@lagrolaw.nl

Jongeneelen, mw. mr. M.: Strawinskylaan 1441 (1077 XX) Amsterdam, tel. 020-5753063, fax 020-5753064

Jumelet, mr. A.: Scheepmakerhaven 27-28 (VA) Rotterdam, tel. 010-2170999, fax 010-2170990, e-mail info@jvlaw.com

Kamphuisen-van der Schaaf, mw. mr. T.I.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012323, fax 020-3012313, e-mail ineke.kamphuisen@nortonrose.com

Kara, mr. A.: Alexander Battalaan 65 (6221 CC) postbus 3017 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3254258, fax 043-3218461, e-mail advokatenwyck@hotmail.com

Kersten, mr. T.B.M. (Venray): Prof. dr. Dorgelolaan 14 (5613 AM) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626600, fax 040-2626400, e-mail info@hollandlaw.nl

Koevoet, mr. C.M. (Amsterdam): Conradstraat 38 (3013 AP) postbus 29215 (3001 GE) Rotterdam, tel. 010-2811811, fax 010-2133111

Kolev, mr. I.K. (Eindhoven): Oude Provinciale Weg 46 (5527 BP) postbus 29 (5527 ZG) Hapert, tel. 0497-380602, fax 0497-382836

Koole, mr. N.A. (Middelburg): Oude Haven 41 (4301 JJ) postbus 120 (4300 AK) Zierikzee, tel. 0111-420410, fax 0111-416822, e-mail ndw.advocaten@12move.nl

Kortenhoff, mw. mr. I.L.: Mr. van Rhemenslaan 5a (7316 AK) Apeldoorn, tel. 055-5767820, fax 055-5767821

Koster, mr. W.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Kotterman, mr. D.: Koningstraat 54 (6811 DH) postbus 1057 (6801 BB) Arnhem, tel. 026-3516566, fax 026-3512193

Kroes, mr. J.D. (Amstelveen): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016410, fax 020-3016333, e-mail j.kroes@cmsderks.nl

Kuin-van Koolwijk, mw. mr. I.A.M. (Horst): Grubbenvorste 14 (5971 CZ) Grubbenvorst, tel. 077-3270125, fax 077-3270124, e-mail irene.kuin@freeler.nl

Kuizenga, mr. R. (Groningen): Louis Armstrongweg 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460020, fax 036-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

Lafarre, mw. mr. M. (Oisterwijk): Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 59366 (1040 KJ) Amsterdam, tel. 020-3012143, fax 020-3012144

Lange, mw. mr. M.H. de: Westhavenplaats 40b (3131 BT) Vlaardingen, tel. 010-4600124, fax 010-4342041, e-mail mhdelange@bdladvocaten.nl

Langereis, mr. Ch.J.: Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051633, fax 020-3051699, e-mail charles.langereis@spighoff.com

Lommel, mw. mr. M.D.E.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Maarschalkerwaart, mr. B.A.M. van (Amsterdam): Postbus 8 (3633 ZT) Vreeland, tel. 0294-237048, fax 0294-237046, e-mail attorney@vocaat.nl

Meerdink, mr. E.R. (Rotterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail ermeerdink@dbbw.nl

Meiborg-Bartholomeus, mw. mr. P.M.H.: Bornsestraat 68 (7607 KR) postbus 552 (7600 AN) Almelo, tel. 0546-454263, fax 0546-824612, e-mail meiborg@meiborg.nl

Meijer, mr. C.C. (Amstelveen): Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741264, fax 020-6741111, e-mail callista.meijer@allenoverly.com

Meijer, mr. M.J.: Nieuwe Gracht 64 (2011 NH) Haarlem

Mil, mr. A.J.M. van: Koning Claviusstraat 53 (6226 AE) Maastricht, tel. 043-3672119, fax 043-3672196, e-mail ton.vanmil@hccnet.nl

Moerel, mw. mr. E.M.L. (London-Groot-Brittannië): Burgerweespad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771648, fax 020-5771631, e-mail emlmoerel@dbbw.nl

Nimwegen, mr. B. van (Utrecht): Erfstede 49 (3431 KG) postbus 688 (3430 AR) Nieuwegein, tel. 030-6052064, fax 030-6052039

Nwosu, mw. mr. C.C.: Delftechpark 26 (2628 XH) postbus 2924 (2601 CX) Delft, tel. 015-2124683, fax 015-2122479

Nijkamp, mw. mr. L.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012125, fax 020-3012123, e-mail liesbeth.nijkamp@nortonrose.com

Oorschot, mr. T.F.J.: Burg. Weertsstraat 6b (6814 HP) Arnhem, tel. 026-4429318, fax 026-4428489, e-mail adv.van.oorschot@planet.nl

Oosterveen, mr. M.A.: Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 4397 (3006 AJ) Rotterdam, tel. 010-2120273, fax 010-4529685, e-mail moosterveen@fuenteabogados.com

Otto, mr. C.N.M. (Den Haag): Hoofdstraat 151 (2171 BA) postbus 161 (2170 AD) Sassenheim, tel. 0252-227756, fax 0252-234201

Ozinga, mw. mr. J.C. (Amsterdam): Koninginnegracht 23 (2514 AB) Den Haag, tel. 070-4260090, fax 070-4260077, e-mail ozinga@oag.nl

Pathuis, mw. mr. N.B.M. (Utrecht): Wilhelminalaan 4c (3451 HJ) postbus 22 (3450 AA) Vleuten, tel. 030-6775636, fax 030-6774313

Paulus, mr. L. (Apeldoorn): Velperweg 10 (6824 BH) postbus 9220 (6800 KA) Arnhem, tel. 026-3575757, fax 026-4424942, e-mail l.paulus@nysingh.nl

VAN DE ORDE

Pekelharing, mr. T.O.E. (Amstelveen): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016499, fax 020-3016333, e-mail t.pekelharing@cmsderks.nl

Pesch, mw. mr. L.M. (Rotterdam): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail lmpesch@dbbw.nl

Pigmans, mw. mr. M.L.: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111, e-mail mabel.pigmans@allenovery.com

Prins, mr. R.J. (Paris-Frankrijk): 38, Avenue Victor Hugo (13100) Aix en Provence (Frankrijk)

Rappa, mr. P.H. (Roden): Collardslaan 8/10 (9401 GZ) postbus 218 (9400 AE) Assen, tel. 0592-300555, fax 0592-300580, e-mail schuthcs@hetnet.nl

Rasquin, mw. mr. V.M.C. (London-Groot-Brittannië): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771433, fax 020-5771524, e-mail vmcrasquin@dbbw.nl

Reisen, mw. mr. R. van: Prinsengracht 677 (1017 JT) Amsterdam, tel. 020-6253627, fax 020-6234828, e-mail reisen@koersenkruswijk.nl

Remeijer-Schmitz, mw. mr. M.C. (Rotterdam): Parkstraat 30 (2514 JK) postbus 801 (2501 CV) Den Haag, tel. 070-3617002, fax 070-3616032, e-mail mremeijer@kvkadvoc.nl

Rietema, mr. E.J. (Rotterdam): Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153953, fax 070-5153108, e-mail ej.rietema@prdf.nl

Rosenberg-van Coeverden, mw. mr. E.H.M.: De Entree 201 (1101 HG) postbus 22740 (1100 DE) Amsterdam (Z-O) tel. 020-5686933, fax 020-5685715

Rosina, mw. mr. Y.N. (Rotterdam): Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6561739, fax 020-6561730, e-mail rosina.yvonne@kpmg.nl

Rosmalen, mw. mr. N.M. van: Spuistraat 104a (1012 VA) postbus 10466 (1001 EL) Amsterdam, tel. 020-6222151, fax 020-6222626

Rijsdijk, mr. M.W. (Den Haag): Roemer Visscherstraat 47 (1054 EW) Amsterdam, tel. 020-6077979, fax 020-6831947, e-mail rijisdijk@vandersteenhoven.nl

Sachs, mw. mr. E.A.C. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771030, fax 020-5771468, e-mail eacsachs@dbbw.nl

Saidi, mw. mr. M. (Rotterdam): Prof. dr. Dorgelolaan 14 (5613 AM) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626600, fax 040-2626400, e-mail info@hollandlaw.nl

Schellart, mr. A.: Zevenwouden 260 (3524 CX) postbus 24004 (3502 MA) Utrecht tel. 030-2877580, fax 030-2885222, e-mail a.schellart@schellart.nl

Schild, mr. W.L. (Den Haag): Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Schreurs-Ebbekink, mw. mr. L.M. (Den Haag): Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail lschreuder@houthoff.nl

Sellenraad, mr. S.J. (Rotterdam): Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313311, fax 020-4313316, e-mail sebastiaan.sellenraad@bdn.nl

Sint Truiden, mr. M.Ph.: Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772326, fax 020-5772734, e-mail msint@houthoff.com

Slot, mr. R.P. (Amstelveen): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016319, fax 020-3016333, e-mail r.slot@cmsderks.nl

Smals, mr. M.H.A.: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012313

Spooren, mw. mr. M.M. (Roermond): Mariastraat 2 (6211 EP) Maastricht, tel. 043-3501777, fax 043-3501788

Sprekels, mr. M.F.E. (Zaltbommel): Wilhelminasingel 10a (6001 GT) postbus 339 (6000 AH) Weert, tel. 0495-583300, fax 0495-583301

Spijker, mw. mr. W. van de: Dr. Holtropaan 42 (5652 XR) postbus 8727 (5605 LS) Eindhoven, tel. 040-2501414, fax 040-2501450, e-mail advocaten@boskampwillems.nl

Steenman, mr. ds. R. (Utrecht): Amsteldijk 166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail amsterdam@vanmens-wisselink.nl

Steins Bisschop, mr. B.T.M. (Rotterdam): Verlengde Tolweg 2 (2517 JV) Den Haag, tel. 070-3318899, fax 070-3225777, e-mail bsb@xs4all.nl

Sterke, mr. ds. D.H.: 's-Gravenlandseweg 433 (3065 SC) postbus 8149 (3009 AC) Rotterdam, tel. 010-2887585, fax 010-2887583, e-mail daniel.sterke.tlc@wanadoo.nl

Stieger, mr. P.L.M.: Kasteeldreef 33 (5151 RR) Drunen, postbus 1023 (5140 CA) Waalwijk, tel. 0416-349974, fax 0416-347308

Stiphout, mw. mr. P.J.A. van (Helmond): Dr. Holtropaan 5 (5652 XR) postbus 8714 (5605 LS) Eindhoven, tel. 040-2140786, fax 040-2140890, e-mail lieke.van.stiphout@kappapackaging.com

Struik, mw. mr. A.A.M.: Zevenwouden 260 (3524 CX) postbus 24004 (3502 MA) Utrecht, tel. 030-2877575, fax 030-2885222, e-mail advocaten@schellart.nl

Tarlavski, mr. R. (Amstelveen): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016312, fax 020-3016333, e-mail r.tarlavski@cmsderks.nl

Thuis, mr. J.A. (Amsterdam): Nieuwe Gracht 124 (2011 NM) postbus 280 (2000 AG) Haarlem, tel. 023-5530230, fax 023-5530260

Tulfer, mr. J.W.P. (Budel): Kapellerlaan 33-37 (6041 JB) postbus 196 (6040 AD) Roermond, tel. 0475-319146, fax 0475-330800, e-mail roermond@boelsadvoc.nl

Tümkeya-Canimoglu, mw. mr. S.: Scheepmakerhaven 27-28 (3011 VA) Rotterdam, tel. 010-2170999, fax 010-2170990, e-mail info@jvlaw.com

Veelen-de Hoop, mw. mr. J. van (Poortugal-NL): Heemraadsingel 107-3 (3022 CB) Rotterdam, tel. 010-4768496, fax 010-2763921

Veldhoven, mr. B.J.M. (Amsterdam): Koninginegracht 23 (2514 AB) Den Haag, tel. 070-4260090, fax 070-4260077, e-mail veldhoven@oag.nl

Veldhuis, mw. mr. I. (Amsterdam): Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741750, fax 020-6741111, e-mail inge.veldhuis@allenovery.com

Ven-Walter, mw. mr. W.A. van de: Vughtstraat 3 (4701 NJ) postbus 194 (4700 AD) Roosendaal, tel. 0165-560704, fax 0165-560672

Verhagen, mr. M.: Scheepmakerhaven 27-28 (3011 VA) Rotterdam, tel. 010-2170999, fax 010-2170990, e-mail info@jvlaw.com

Vermeer, mr. R.C.: Grebbeweg 4 (3911 AW) Rhenen, tel. 0317-311444, fax 0317-31948

Vervuurt, mw. mr. E.H.L. (Rotterdam): Parkstraat 31 (2514 JD) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811

Vos, mr. Ph.A. (Rotterdam): Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail vos@van-doorne.com

Vries, mr. P. de: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012123

Waasbergen, mr. K.H.L. van (Hellevoetsluis): Westerkade 5b (3016 CL) postbus 986 (3000 AZ) Rotterdam, tel. 010-4368111, fax 010-4368164

Want, mr. M.C. van der (Zierikzee): Noordpoortstraat 17 (4331 RP) Middelburg, tel. 0118-611647, fax 0118-641007

Wapsenkamp, mw. mr. P. (Apeldoorn): Burg. Roelenweg 11 (8021 EV) postbus 600 (8000 AP) Zwolle, tel. 038-4259200, fax 038-4259252, e-mail p.wapsenkamp@nysingh.nl

Wattilette, mr. J.G.: Achillesstraat 95-97 hs (1076 PX) Amsterdam, tel. 020-6760266, fax 020-6764848, e-mail wattilette-advocaten@hetnet.nl

Wattilette, mr. M.O.: Achillesstraat 95-97 hs (1076 PX) Amsterdam, tel. 020-6760266, fax 020-6764848, e-mail wattilette-advocaten@hetnet.nl

Weyden, mw. mr. C.H.A. van der: Strawinskylaan 3051 (1077 ZX) postbus 75453 (1070 AL) Amsterdam, tel. 020-3012307, fax 020-3012123

Wiedijk, mr. A.M.: 5 Times Square – 34 th floor New York (NY 10036-6530) Verenigde Staten van Amerika, tel. 001-2127735207, fax 001-2127738814

Winden, mr. R.A.: Westzeedijk 140 (3016 AK) postbus 23320 (3001 KH) Rotterdam, tel. 010-4363455, fax 010-4363691, e-mail info@amsma-velddstra.nl

Witte, mr. D.H. de (Rotterdam): Bugarweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771555, fax 020-5771097, e-mail mailamst@dbbw.nl

Wladimiroff, jhr. mr. G.R. (Oss): Stationsplein 4 (3818 LE) postbus 247 (3800 AE) Amersfoort, tel. 033-4676206, fax 033-4676191

Wuisman, mw. mr. K.A.C. (Rotterdam): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail kacwuisman@dbbw.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Berkhout en De Lange Advocaten (mrs. A.M. Berkhout en M.H. de Lange): Westhavenplaats 40 b (3131 BT) Vlaardingen, tel. 010-4600124, fax 010-4342041

Bos & Partners Advocaten (mrs. H.J. Bos en M. Jongeneelen): Strawinskylaan 1441 (1077 XX) Amsterdam, tel. 020-5753063, fax 020-5753064

Duvekot Advocaten en Procureurs (mrs. J.C. Duvekot, A.L. Rüter-Ehlermann, R.A. Suer en M.T. Tigchelaar): Herengracht 503 (1017 BV) Amsterdam, tel. 020-5209595, fax 020-6269287

Advocatenkantoor Meijer (mrs. M.J. Meijer en R.J. van Meerten): Nieuwe Gracht 64 (2011 NH) Haarlem

Jumelet Verhagen Advocaten (mrs. M. Verhagen, A. Jumelet en S. Tümükeya-Canimoglu): Scheepmakershaven 27-28 (3011 VA) Rotterdam, tel. 010-2170999, fax 010-2170990, e-mail info@jvlaw.nl

Raskar & Wibbens Advocaten en Procureurs (mrs. E.J. Raskar en W.D. Vorstman): Herengracht 503 (1017 BV) Amsterdam, tel. 020-5312050, fax 020-6269824, e-mail info@heren503.nl

Schellart Advocaten (mrs. A. Schellart, A.A.M. Struik en H. Aydemir): Zevenwouden 260 (3524 CX) postbus 24004 (3502 MA) Utrecht, tel. 030-2877575, fax 030-2885222, e-mail advocaten@schellart.nl

Veldhoven Advocaten (mrs. B.J.M. Veldhoven en J.C. Ozinga): Koninginegracht 23 (2514 AB) Den Haag, tel. 070-4260090, fax 070-4260077

Wattilette Advocaten (mrs. M.O. Wattilette en J.G. Wattilette): Achillesstraat 95-97 hs (1076 PX) Amsterdam, tel. 020-6760266, fax 020-6764848, e-mail wattilette-advocaten@hetnet.nl

MEDEESTIGING

Borsboom & Hamm (mrs. J.C.P. Ekering, J.J. Borsboom en J. Boetje): Weena 614 (3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2012939, fax 010-2012949, e-mail r@borsboomhamm.nl

VAN DE ORDE

Van den Doel Koole & Van der Want Advocaten (mr. M.C. van der Want): Noordpootstraat 17 (4331 RP) Middelburg, tel. 0118-611647, fax 0118-641007

Duynstee & Partners (mr. M.F.E. Sprenkels) Wilhelminasingel 10a (6001 GT) postbus 339 (6000 AH) Weert, tel. 0495-583300, fax 0495-583301

Dijkstra Voermans Advocaten (mrs. M. Hoekman en S.A.P. van den Berg) Stokdijkkade 19 (2671 GX) postbus 185 (2670 AD) Naaldwijk, tel. 0174-638800, fax 0174-638801, e-mail info@dvdadvocaten.nl

De Haan Advocaten (mrs. S.W.Th.R. Hermens, R. Kuizenga en H.W. Prillewitz) Louis Armstrongweg 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460020, fax 036-5460041, e-mail info@dehaanadvocaten.nl

The Law Company (mr. drs. D.H. Sterke) 's-Gravenweg 433 (3065 SC) postbus 8149 (3009 AC) Rotterdam, tel. 010-2887585, fax 010-2887583, e-mail daniel.sterke.tlc@wanadoo.nl

NAAMSWIJZIGING

Bige & Van Schravendijk Advocaten te Arnhem thans: **Bige Eskens & Van Schravendijk**

Boddaert Milo De Groot te Alkmaar thans: **Boddaert Verweel Advocaten**
Verweel & Copini te Heerhugowaard thans: **Boddaert Verweel Advocaten**
Nyland Van den Doel & Van der Want Advocaten te Zierikzee thans: **Van den Doel Koole & Van der Want Advocaten**
Visser-van Gelder, mw. mr. M.Th.S. te Tilburg thans: **Gelder, mw. mr. M.Th.S. van**

Burg, mw. mr. I.A. van der te Eindhoven thans: **Haanapple-van der Burg, mw. mr. I.A.**

Boer, mw. mr. H.M. te Coevorden thans: **Hemmes-Boer, mw. mr. H.M.**

Hertoghs c.s., advocaten-belastingdeskundigen te Breda thans: **Hertoghs advocaten-belastingdeskundigen**
Advocatenkantoor de Koning te Hoevelaken thans: **De Koning & Janse Advocaten**

Vanderlaken Advocatenkantoor B.V. te Amsterdam thans: **LegalMaster Advocaten**

Bos, mw. mr. J.S.C. te Zwolle thans: **Liebrand-Bos, mw. mr. J.S.C.**

Man & Martens te Hilversum thans:

Man, Martens & Brasser
Pasma & Grijmans Advocaten te Harlingen thans: **Pasma Advocatenkantoor**

Pessers c.s. Advocaten te Tilburg thans:

Pessers Woodrow & De Ruijter Advocaten en Procureurs

Portier & Kolev Advocaten c.s. te Eindhoven thans: **Portier & Van den Hoogen Advocaten**

Stam, mw. mr. A. te Utrecht thans:

Röder-Stam, mw. mr. A.

Tinga van de Ven Walter Advocaten te

Roosendaal thans: **Tinga Advocaten**

Huisman, mw. mr. E.V. te Alkmaar

thans: **Vries-Huisman, mw. mr. E.V. de**

Oosterhout, mw. mr. I. van te Bostel

thans: **Wakkerman-van Oosterhout, mw. mr. I.**

Wigman & Kaya Advocaten te Den Haag

thans: **Wigman Gijsberts & Kaya**

Advocaten

Stroband, mw. mr. M.M. te Amsterdam

thans: **Zwaan-Stroband, mw. mr. M.M.**

BEZOEKADRES/POSTBUS/

TEL./FAX/E-MAIL

Adriaanse & Van der Weel te Terneuzen:

Axelsedam 1 (4531 HH) Terneuzen:

Benders Advocaten te Zoetermeer:

Engelandlaan 328 (2711 DZ)

postbus 7353 (2701 AJ) Zoetermeer,

e-mail info@bendersadvocaten.nl

Bierens Advocaten te Veghel:

e-mail info@bierens-advocaten.com

Boddaert Verweel Advocaten

te Alkmaar:

e-mail info@boddaertverweel.nl

Boddaert Verweel Advocaten te

Heerhugowaard: tel. 072-5744409,

e-mail info@boddaertverweel.nl

Van den Boom Advocaten te Uden:

Sacramentsweg 83 (5401 HZ) Uden

Van den Bos Ceelen Bosveld te

Rotterdam: e-mail

bcb.advocaten@wxs.nl

Bureau Rechtshulp te Apeldoorn:

Arnhemseweg 34b (7331 BL) Apeldoorn

Buren van Velzen Guelen Advocaten

te Den Haag: e-mail info@bvvg.nl

Chambers Advocaten te Den Haag:

tel. 070-3154000, fax 070-3154000

Advocatenkantoor Damman te

Amersfoort: Stadsring 147 (3811 BA)

Amersfoort

Dijkstra Voermans Advocaten

te Den Bosch: Postbus 3150 (5203 DD)

Den Bosch

Gresnigt & Van Kippersluis

te IJsselstein: e-mail

info@gvk-advocaten.nl

Hage Jager Advocaten te Ede:

tel. 0318-657630, fax 0318-657640

Advocatenkantoor van Heeks te

Amsterdam: Rooseveltlaan 65 (1079 AD)

Amsterdam, e-mail

heekslaw@hotmail.com

Hertoghs advocaten-belastingdeskundigen

te Breda: e-mail hertoghs@tiscali.nl

De Hoogd Greveling te Hilversum:

Postbus 1021 (1200 BA) Hilversum,

tel. 035-6025113, fax 035-6013622

Houthoff Buruma te London (Groot-

Brittannie): fax 0044-2074225055,

e-mail london@houthoff.com

Houthoff-LSWH te Brussel (België):

Keizerslaan 5 (B-1000) Brussel (België)

Huver Advocaten te Venlo: Deken van

Oppensingel 130 (5911 AG) Venlo

Huys & Vlaminckx Advocaten te Venlo:

e-mail info@huysvlaminckx.nl

Joosten Advocaten te Amsterdam:

Jan Luijkenstraat 23 (1071 CK)

Amsterdam, e-mail

info@joostenadvocaten.nl

Klijn Zegers & Van Osch te Tilburg:

Ringbaan Oost 240 (5018 HC) Tilburg

Advocatenkantoor Koen te Roosendaal:

Boulevard 142 (4701 EZ) Roosendaal

Koers & Veldman te Roden:

Raadhuisstraat 1 (9321 BA) Peize,

e-mail info@koersadvocaten.nl

De Koning & Janse Advocaten te

Hoevelaken: e-mail info@dkj.nl

De Lauwere Ruijgrok te Weesp:

Flevolaan 4 (1382 JZ) Weesp, e-mail

algemeen@delauwere-ruijgrok.nl

LegalMaster Advocaten te Amsterdam:

e-mail info@legalmaster.nl

Lenior & Lenior Advocaten te Haarlem:

Spaarne 108 (2011 CM) Haarlem,

e-mail jh.lenior@worldonline.nl

Meulenkamp Ament & Van Haren

Advocaten & Procureurs te Venlo:

e-mail meulenkamp@plex.nl

Nicolaï Advocaten Specialisten

bestuursrecht te Amsterdam:

Postbus 15769 (1001 NG) Amsterdam

Pasma Advocatenkantoor te Harlingen

& Bolsward: e-mail

psama-advocaten@hetnet.nl

Advocatenkantoor mr. Pot c.s. te

Amsterdam: fax 020-6926810

Rassers Advocaten en Notarissen te

Breda: e-mail info@rassers.nl

Riemsdijk, mw. mr. A.M. van te

Bilthoven: Soestdijkseweg noord 329

(3732 HC) Bilthoven, e-mail

amvanriemsdijk@zonnet.nl

Rob Boers & Partners Advocaten

te Veenendaal: e-mail

info@boersadvocaten.nl

Advocatenkantoor Roestenberg

te Rotterdam: Westersingel 30

(3014 GR) Rotterdam

De Rooij Advocaten te Almere-Haven:

e-mail derooijadvocaten@planet.nl

De Ruijter De Wildt & De Vroom te

Leiden, Rijnsburg & Noordwijk:

e-mail info@deruijterdewildt.nl

Rijkkelijkhuizen, mr. A. te Amsterdam:

Westelijk Halfrond 487 (1183 JD)

Amstelveen, tel. 020-4537838,

fax 020-4537839

Starmans & van Ruyven Advocaten

te Utrecht: Justus van Effenstraat 52

(3511 HN) Utrecht

Stichting Namaakbestrijding

te Amsterdam: e-mail info@snbreact.nl

Visser & Quispel te Oud-Beijerland:

e-mail info@visserenquispel.com

Advocatenkantoor Wapperom te

Dordrecht: Wijnstraat 209 (3311 BV)

Dordrecht

Westenberg, Heijnen & Maruanaya

te Hoorn: Nieuwe Steen 22 (1625 HV)

Hoorn

Zillinger Molenaar & Verdonk

te Heerenveen: K.R. Poststraat 80-1

(8441 ER) Heerenveen

RECTIFICATIE

Ten onrechte zijn **mr. L.A.M. van den Eeden & mr. P.A. Goossens** te Eindhoven vermeld onder het kopje kantoorverplaatsing in advocatenbladnummer 14 van 26-07-2002. Beiden zijn tot op heden nog steeds werkzaam op het kantoor **Advocaten Willemstraat, Willemstraat 15 (5611 HB) postbus 308 (5600 AH) Eindhoven, tel. 040-2448519, fax 040-2443943, e-mail adv.willemstraat@iae.nl**

In *Advocatenbladnummer* 14 van 26-07-2002 is onder het kopje bezoekadres/postbus/tel./fax/e-mail het verkeerde bezoekadres vermeld bij **Van den Heuvel Advocaten** te Bodegraven. Het juiste bezoekadres is Tolnasingel 3.

In *Advocatenbladnummer* 6 van 22-03-2002 is onder het kopje nieuw een verkeerd telefoon- & faxnummer vermeld bij **mw. mr. E. Quist**. Het juiste telefoon- & faxnummer moet zijn tel. 036-5488000, fax 036-5488008.

Literatuur

prof. mr. I.P. Asscher-Vonk

Arbeidswetgeving

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
576 p. € 52,89
ISBN 90 2683 737 2

prof. mr. I.P. Asscher-Vonk

Arbeidwetgeving (20^e druk)

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
576 p. € 24,50
ISBN 90 2683 917 0

prof. mr. dr. D. Breillat, prof. mr.

C.A.J.M. Kortmann

Van de constitutie afwijkende verdragen

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
88 p. € 19,50
ISBN 90 2684 036 5

G.J.M. Corstens

Het Nederlands strafprocesrecht

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
924 p. € 48,50
ISBN 90 2683 992 8

Stichting Dux in lura

Gids voor de rechtenstudie en juridische beroepen 2002/2003

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
336 p. € 7,95
ISBN 90 2715 382 5

mr. Ch.J. Enschede, prof. mr.

E.Ph.R. Sutorius, mr. M. Bosch

Beginselen van strafrecht

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
256 p. € 27,60
ISBN 90 2683 721 6

mr. J.W.M. van der Grinten, mr.

W.H.A.C.M. Bouwens

Arbeidsovereenkomstenrecht, 20^e druk

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
424 p. € 36,30
ISBN 90 2683 816 6

M.L. Hendrikse

Het vernieuwde burgerlijke procesrecht

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
€ 44,50
ISBN 90 2683 963 4

prof. mr. P.F. van der Heijden

Arbeidsrechtspraak, 13^e druk

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
692 p. € 36
ISBN 90 2683 975 8

prof. mr. J.B. Huizink

Insolventierecht (4^e druk)

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
152 p. € 22,95
ISBN 90 2683 880 8

prof. mr. Jac. Hijma,

mr. M.M. Olthof

Compendium Nederlands vermogensrecht (8^e druk)

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
512 p. € 42,25
ISBN 90 2683 900 6

mr. R.H.C. Jongeneel, mr. P. Klik

Koop en consumentenkoop 5^e druk

W.E.J. Tjeenk Willink Deventer
2002
252 p. € 26,65
ISBN 90 2715 076 1

mr. J.J. Knol e.a.

Faillissementsgids, 6^e druk

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
248 p. € 40,39
ISBN 90 2683 717 8

prof. mr. J.M.M. Maeijer

Rechtspersonen, editie 2002-2003

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
576 p. € 23,90
ISBN 90 2683 923 5

mr. AW.H. Meij

Europocket 12^e druk

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
576 p. € 26,25
ISBN 90 2683 964 2

mr. E.M.L. Moerel e.a.

In-line reclame

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
184 p. € 17,50
ISBN 90 2683 945 6

Van Mourik

Dubbelpocket Erfrecht en Nieuw Erfrecht

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
€ 54,50
ISBN 90 2715 345 0

Van Mourik e.a.

Handboek nieuw erfrecht

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
€ 80
ISBN 90 2715 329 9

prof. mr. F.M. Noordam

Socialezekerheidsrecht 6^e druk

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
488 p. € 40
ISBN 90 2683 809 3

prof. mr. A.J.M. Nuytinck

A short introduction to the new Dutch succession law

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
36 p. € 10,95
ISBN 90 2684 044 6

mr. F.J.L. Pennings

Grondslagen van het Europese socialezekerheidsrecht

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
428 p. € 48
ISBN 90 2684 013 6

prof. mr. W.H.M. Reehuis, prof.

mr. O.K. Brahn

Zwaartepunten van het vermogensrecht

Gouda Quint Deventer 2002
528 p. € 47,50
ISBN 90 3870 866 1

prof. mr. A.A. van Velten

Koop van onroerende zaken

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
€ 25
ISBN 90 2684 032 2

mr. M.F. Vuyk,

drs. T. den Dunnen

Wetgeving makelaardijk o.g.

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
2016 p. € 51
ISBN 90 2683 901 4

prof. mr. B. Wessels e.a.

Praktijkhandleiding algemene voorwaarden, 4^e druk

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
172 p. € 31,50
ISBN 90 2684 034 9

mr. C.J. Zeben

Burgerlijk Wetboek 1 t/m 8, editie 2002-2003

Kluwer Juridische Uitgevers
Deventer 2002
736 p. € 18,60
ISBN 90 2683 924 3

Disciplinaire beslissingen

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak,

bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en BalieNet

Beroepsfout meedelen

Raad van Discipline Amsterdam, 9 juli 2001

(Mrs. Kist, Hamming, Karsten, Remme en Wiarda)

De advocaat die zijn cliënt niet direct op de hoogte stelt van een gemaakte beroepsfout, handelt ernstig verwijtbaar.

- Advocatenwet art. 46 (1 De zorg voor de cliënt; 1.4.3 Andere verzuimen).
- Gedragsregel 11.

Feiten

Mr. X heeft niet binnen de daartoe gestelde termijn van zes weken bezwaar gemaakt tegen een beschikking van de gemeente W. Daartoe voert hij aan dat de klager hem, ondanks zijn verzoek daartoe, niet tijdig (een afschrift van) de beschikking heeft toegezonden. De klager ontkent dit en stelt dat hij de beschikking enige dagen nadat zij was gegeven, op het kantooradres van mr. X heeft afgeleverd.

Overwegingen van de Raad

Wat daarvan zij, uit de brief van mr. X aan klager, gedateerd een week na de datum van de beschikking, zijn latere brief aan de deken en de toelichting ter zitting van mr. X blijkt dat hij ruim voor het verstrijken van de bezwaartermijn bekend was met het bestaan en de

strekking van de beschikking en de datum waarop deze aan klager was verzonden. Hij had daarom binnen de daarvoor geldende termijn ofwel een (voorlopig) bezwaarschrift moeten indienen, hoe summier dat ook zou zijn geweest, ofwel klager expliciet moeten mededelen dat hij daartoe niet zou overgaan zolang hij hem geen afschrift van de beschikking had toegezonden. Door noch het één, noch het ander te doen heeft mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar gehandeld. De klacht is mitsdien gegrond.

Mr. X treft daarenboven een ernstig verwijt nu hij klager van deze fout niet direct op de hoogte heeft gesteld, zoals hij ingevolge regel 11 van de Gedragsregels 1992 behoorde te doen. Integendeel heeft hij bij klager de indruk gewekt dat het verstrijken van de termijn geen consequenties had door naderhand alsnog bezwaar te maken tegen het besluit van de gemeente terwijl hij had behoren te weten dat dit bezwaar wegens het verstrijken van de bezwaartermijn niet-ontvankelijk zou worden verklaard. De Raad rekent het mr. X daarenboven ernstig aan dat hij ter zitting geen blijk heeft gegeven van het besef dat hij een fout heeft gemaakt. Nu mr. X niet eerder tuchtrechtelijk is veroordeeld zal de Raad niettemin volstaan met het opleggen van de maatregel van een enkele waarschuwing.

Beslissing

De Raad van Discipline:

- verklaart de klacht gegrond;
- legt aan mr. X op de maatregel van een enkele waarschuwing.

Exclusief bij de Orde

De nieuwe Orde das

De Advocatenwet bestaat 50 jaar. Een mooie aanleiding om in 2002 de nieuwe Orde das te presenteren.

Uitgevoerd in 100% pure zijde in rood of goud.

Prijs € 18,- per das, excl. verzendkosten.

Uitsluitend schriftelijk te bestellen bij:
Nederlandse Orde van Advocaten
t.a.v. afdeling Communicatie
Postbus 30851
2500 GW 's-Gravenhage
Fax: 070 - 335 35 33

Of kijk op BalieNet bij de artikelen van de Orde in de Pinguinshop.

NEDERLANDSE
ORDE VAN
ADVOCATEN

50 jaar